

Avaintaidot ja osaamisen tunnistaminen vapaaehtoistoiminnassa
Suomen Punaisen Ristin vapaaehtoistoimijoiden kertomana

Jenni Similä
Pro gradu -tutkielma
Kasvatustiede
Lapin yliopisto
Kevät 2022

Työn nimi: Avaintaidot ja osaamisen tunnistaminen vapaaehtoistoiminnassa

Suomen Punaisen Ristin vapaaehtoistojien kertomana

Tekijä: Jenni Similä

Koulutusohjelma/opetuskokonaisuus/oppiaine: Kasvatusalan koulutus / kasvatustiede

Työn laji: Pro gradu -työ

Sivumäärä: 87. Liitteiden lukumäärä: 1

Vuosi: 2022

Tiivistelmä:

Vapaaehtoistoimintaa on tutkittu vasta vähän oppimisen ja osaamisen karttumisen näkökulmasta. Vapaaehtoistoiminta mahdollistaa oppimisen läpi elämän formaalin koulutuksen ulkopuolella ja on kaikille avointa. Tämän tutkimuksen tavoitteena oli vastata siihen kysymykseen, millaista osaamista eli avaintaitoja tai kompetensseja vapaaehtoistoiminnassa ilmenee. Millaisia tietoja, taitoja ja arvoja vapaaehtoistoiminnassa voi oppia ja vahvistaa? Tutkimuksen kohteena on laajaa viranomaisyhteistyötä tekevän ja sosiaalisen hyvinvoinnin tuottamiseen pyrkivän valtakunnallisen järjestön, Suomen Punaisen Ristin (SPR) vapaaehtoistojat.

Tämä tutkimus on laadullinen tutkimus, jonka tapaus muodostuu rajatusta kohderyhmästä. Tutkimuksen aineisto on kerätty lomakkeella, jonka avoimiin kysymyksiin vastasi kymmenen SPR:n luottamustehtävissä toimivaa vapaaehtoistojaa. Aineiston analyysimenetelmänä käytettiin teoriaohjaavaa sisällönanalyysiä.

Kaikki tutkimukseen osallistuneet tunnistivat itsellään olevan avaintaitoja eli kompetensseja. Näitä taitoja voidaan oppia vapaaehtoistoiminnassa alkeista tai niitä voidaan harjoitella ja hyödyntää vapaaehtoistoiminnassa. Tässä tutkimuksessa vapaaehtoistojan osaaminen muodostuu tiedon ja ajattelun tavoista, käytännöllisistä ja sosiaalisista taidoista sekä maailmassa elämisen taidoista.

Tutkimus osoittaa, että vapaaehtoistoiminnassa voi oppia sisältö- ja toimintatapaosaamista sekä tiedon soveltamisen taitoja, kognitiivisia taitoja, kuten kriittisen ajattelun, ongelmanratkaisu- ja päätöksentekotaitoja, sekä luovuutta ja tiedonhakutaitoja. Vapaaehtoistoiminta SPR:ssä mahdollistaa käytännöllisten taitojen, kuten ensiapu- ja tieto- ja viestintätekniisten taitojen harjoittelun ja oppimisen. Vapaaehtoistojan sosiaaliseen kompetenssiin kuuluu viestintä- ja vuorovaikutustaidot, kuten kuuntelun, läsnäolon ja kohtaamisen taidot. Yhteistyö- ja ryhmätyöskentelytaidoissa tulee esiin pyrkimys yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi. Tulokset osoittavat, että vapaaehtoistojat tunnistavat oman osaamisensa, kehittävät sitä tavoitteellisesti, ja ovat joustavia ja sinnikkäitä. Vapaaehtoistoiminta vahvistaa ja opettaa kansalaistaitoja paikalliseen toimintaan sitoutumisen kautta ja toisaalta globaaleja ilmiöitä havainnoimalla.

Avainsanat: Avaintaidot, kompetenssi, osaamisen tunnistaminen, vapaaehtoistoiminta, elinikäinen oppiminen, aktiivinen kansalaisuus

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	SUOMEN PUNAINEN RISTI	5
3	VAPAAEHTOISTOIMINTA JA OSAAMINEN	7
3.1	Vapaaehtoistoiminta	7
3.2	Vapaaehtoistoinnassa oppiminen	9
4	OSAAMINEN JA AVAINTAIDOT	13
4.1	2000-luvun avaintaitojen arviointiviitekehys	16
4.2	Elinikäisen oppimisen avaintaidot: EU ja OECD	25
5	TUTKIMUSONGELMA JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	30
6	TUTKIMUSMENETELMÄ	32
6.1	Tutkimusaineiston kerääminen ja kohdejoukko	33
6.2	Teoriaohjaava analyysi	36
6.3	Tutkimuksen luotettavuus	42
7	VAPAAEHTOISTOIMIJAN AVAINTAIDOT	46
7.1	Tiedon ja ajattelun tavat	46
7.1.1	Tieto ja tiedon soveltaminen	46
7.1.2	Kognitiiviset taidot	51
7.2	Käytännölliset ja sosiaaliset taidot	53
7.2.1	Käytännölliset taidot	54
7.2.2	Viestintä- ja vuorovaikutustaidot	56
7.2.3	Yhteistyö- ja ryhmätyöskentelytaidot	57
7.3	Maailmassa elämisen taidot	59
7.3.1	Jatkuvan oppimisen taidot	59
7.3.2	Kansalaistaidot	63
8	POHDINTA	68
	LÄHTEET	81
	LIITTEET	88

1 JOHDANTO

Tarkastelen tässä tutkimuksessa osaamista ja sen tunnistamista vapaaehtoistoiminnassa. Erityisesti tutkimuksen kohteena ovat Suomen Punaisen Ristin (SPR) vapaaehtoistoimijoiden omakohtaiset kokemukset siitä, millaista osaamista eli tietoja, taitoja ja arvoja vapaaehtoistoiminnassa voi oppia, harjoitella ja hyödyntää.

Tarkoitan tässä tutkimuksessa vapaaehtoistoiminnalla organisoitua, henkilön vapaasta tahdosta ja omasta mielenkiinnosta kumpuavaa vapaa-ajan toimintaa, jonka tarkoitus on parantaa yhteisön hyvinvointia (ks. Harju 2005, 67; Laitinen & Nurmi 2003, 125). Vapaaehtoistoimijalla tarkoitan henkilöä, joka toimii edellä mainittujen periaatteiden mukaisesti tällaisessa ympäristössä. Kiinnostukseni aiheeseen syntyy omasta kokemuksestani vapaaehtoistoiminnassa. Olen toiminut yli neljä vuotta aktiivisesti SPR:n vapaaehtoisena, ja koen itse saaneeni toiminnasta paljon uusia kokemuksia ja erityisosaamista.

Vapaaehtoistoiminnan kotimaista tutkimusta on tehty suhteellisen vähän. Tutkimus on usein käsitellyt vapaaehtoistoimijoiden motiiveja ja altruismin kysymystä (Marjovuori 2014, 33; Nylund & Yeung 2005). Sama havainto toistuu kansainvälisesti tarkasteltuna. Oppimisen tarkastelulla on ollut hyvin pieni rooli vapaaehtoistoiminnan tutkimuksessa (Duguid, Mündel & Schugurensky 2013, 27). Näyttäisi siltä, että oppiminen myös muussa kuin formaalissa koulutuksessa on saamassa aiempaa enemmän huomiota (ks. esim. Ansala 2017; Khasanzyanova 2017.)

Poliittinen ohjaus antaa osaltaan viitteitä siitä, millainen asema vapaaehtoistoiminnalla yhteiskunnassa on, ja mistä näkökulmista sitä erityisesti tarkastellaan. Vapaaehtoistoiminnan tärkeyttä on tuotu 2000-luvulla esiin Euroopan Unionissa. EU:n näkökulmasta vapaaehtoistoiminta on arvokasta, koska vapaaehtoistoiminta edistää niiden arvojen oppimista, joille EU:n toiminta perustuu. Vapaaehtoistoiminta siis auttaa rakentamaan eurooppalaista yhteiskuntaa. (EU 2012.)

Suomessa Opetus- ja kulttuuriministeriön asettama työryhmä antoi 2007 suositukset yhteisiksi periaatteiksi ja tunnustamisprosessiksi aiemmin hankitun osaamisen tunnustamiseksi korkeakouluissa (Opetusministeriö 2007:4). Tämän myötä myös osaamisen tunnistamiseen ja tunnustamiseen keskittyvä tutkimus on lisääntynyt merkittävästi. Tutkimuskirjallisuudessa tällaista osaamisen tunnistamista on tarkasteltu formaalin koulutuksen opintoja edistävänä, täydentävänä tai rikastavana menetelmänä (ks. Ansala 2017; Eskola 2001). Euroopan ammatillisen koulutuksen kehittämiskeskus Cedefop julkaisi 2011 epävirallisen ja arkioppimisen validoimisen suuntaviivat, joka pyrkii tarjoamaan välineen myös vapaaehtoisektorin huomioon ottavia sertifiointikäytäntöjä. Sen tarkoituksena on helpottaa ja parantaa vapaaehtoistoiminnassa oppimisen tunnustamista. (EU 2011, 7.)

Tutkimuksissa tarkasteltu aiemmin hankittu osaaminen voi olla vapaaehtois- tai järjestötoiminnan lisäksi myös työssä tai muussa harrastuksessa saavutettua osaamista. Opiskelija voi monissa opinto-ohjelmissa sisällyttää tekemäänsä järjestö- ja vapaaehtoistyötä osaksi korkeakouluopintojaan (Eskola & Kurki 2001, 7), jolloin vapaaehtoistoimintaa hyödynnetään oppimisympäristönä tai kokemuksellisen oppimisen tapana.

Ajatus osaamisperustaisesta koulutuksesta alkoi näkymään koulutuspolitiikassa ja opetussuunnitelmatyössä vuosituhannen vaihteessa. UNESCO esitti raportissaan vuonna 1996, että tulevaisuuden koulutus tulisi rakentaa neljän pääpilarin varaan: tietämään oppimiselle (learning to know), tekemään oppimiselle (learning to do), yhdessä elämään oppimiselle (learning to live together) ja olemaan oppimiselle (learning to be). Juuri tämä UNESCO:n raportti aloitti tulevaisuuden koulutusta muuttuvassa tietoyhteiskunnassa tarkastelevan viitekehysten virran. Raportti sai aikaan laajemmankin ideologisen muutoksen: vallalle tuli ajatus oppimistuloksilla hallinnasta. Tausta-ajatuksena on elinikäinen oppiminen sekä formaalissa koulutusjärjestelmässä että sen ulkopuolella. (Nordin & Sundberg 2021, 22.)

Osaamiseen liittyvässä keskustelussa onkin käännytty tarkastelemaan osaamista tiettyjen niin kutsuttujen *elinikäisen oppimisen avaintaitojen* tai *kompetenssien* käsitteiden kautta. Näillä pyritään kuvaamaan muuttuvassa ja verkottuvassa maailmassa tarvittavia osaamisia, joita

hallitsemalla yksilö pystyy osallistumaan yhteiskunnalliseen toimintaan ja työelämään (OPH 2021).

Kompetenssien määrittelyä oppimisen tulostavoitteina pidetään anglosaksisena perinteenä. Ajatus oppimisen alueiden erottamisesta tietojen, taitojen ja asenteiden omille tavoitteille on peräisin 1900-luvun amerikkalaisista opetussuunnitelmateorioista. Nämä molemmat perinteet näkyvät EU:n tutkintoviitekehyksessä. (Miettinen, Pehkonen, Lang & Pihlainen 2021, 18.) Miettinen esittää, että ”kompetenssien käsitteen määritelmän keskeinen oletamus on, että kompetenssi kattaa ja integroi tiedot, taidot, asenteet ja arvot.” Samankaltainen kompetenssien tarkasteluun soveltuva ajatus löytyisi kasvatustieteilijä John Deweyn integroivan toiminnan filosofiasta, jossa Dewey esitti oppilaan kutsumuksen, älyn ja käytännöllisen suorituksen yhdistävistä toiminnoista, ja jotka ”ovat rinnakkaisia jollekin yhteiskunnallisessa elämässä toteutuvalle työn muodolle”. (Miettinen 2019, 213.)

Eri viitekehysten välillä on jonkin verran eroja siinä, kuinka taidot on nimetty. Esimerkiksi Euroopan Unionin neuvoston suosituksessa (2018/C189/01) kuvataan kahdeksan keskenään yhtä tärkeää elinikäisen oppimisen *avaintaitoa*, joista jokainen auttaa yksilöä rakentamaan onnistuneen elämän yhteiskunnassa. Tutkimukselleni erityisen huomionarvoista suosituksessa on se, että sen mukaan koulun ulkopuolinen toiminta ja erilaiset tavat kehittää taitoja parantavat yksilön perustaitojen tasoa. (EU 2018.) Tutkimukseni ikään kuin testaa tätä suosituksessa esitettyä väitettä. OECD:n Education 2030 -projektissa (2018) avaintaitoja tarkastellaan aiempaa yleisemmällä tasolla. OECD nimittää taitoja nyt *muuttuviksi kompetensseiksi (transformative competencies)*. Näitä taitoja voidaan hyödyntää monessa eri yhteydessä, ja siten ne ovat siirrettäviä taitoja (OECD 2019, 62).

Vapaaehtoistoiminta on selvästi formaalin, tutkintoon johtavan koulutuksen ulkopuolista toimintaa, joka voi tapahtua yksilön elämänkaaren eri vaiheissa, tosin harvoin ennen oppivelvollisuuskäyttäytymistä. Siten elinikäisen oppimisen ja vapaaehtoistoiminnan käsitteet liittyvät vahvasti yhteen. Elinikäisen oppimisen käsitteellä tarkoitetaan oppivelvollisuuden ja ensimmäisen tutkinnon ulkopuolista oppimista. Käsitteellä korostetaan sitä, että:

”oppimista tapahtuu myös muulloin kuin esimerkiksi perusopetuksen aikana tai henkilön ensimmäiseen tutkintoon tähtäävässä koulutuksessa. Elinikäinen oppiminen alkaa jo ennen oppivelvollisuutta ja jatkuu termin mukaisesti elämänkaaren loppuun saakka. Elinikäistä oppimista tapahtuu paitsi erilaisissa koulutuksissa, myös kaikissa arjen ja työn tilanteissa”. (OKM 2021, 393.)

Elinikäisen (lifelong) oppimisen lisäksi joissain yhteyksissä voidaan käyttää elämänlaajuisen (lifewide) oppimisen käsitettä tuomaan esiin käytäntöjen välisiä yhteyksiä. Käsite myös hälventää formaalin ja informaalin oppimisen rajaa, eli tuo esiin myös muuta oppimista kuin muodollisessa koulutuksessa opittua. (Caena 2014, 314.)

Lisäksi vapaaehtoistoiminta ja elinikäisen oppimisen avaintaidot kytketään erityisesti EU:n teksteissä aktiivisen kansalaisuuden käsitteeseen, jolla tarkoitetaan yleensä kansalaisuuden subjektiivista aspektia, eli ensinnäkin ”vaikuttamista ja toimimista yhteiseksi hyväksi” sekä toiseksi ”vastuun ottamista yhteisistä asioista ja osallistumista niiden hoitamiseen” (Laitinen & Nurmi 2003, 124).

Kinnari muistuttaa, että elinikäinen oppiminen on politiikkaa, jolla on ajassa muuttuva agenda. Poliittikka rakentaa elinikäisen oppijan ideaalia, oppimisen sisältöä ja erityisesti oppimisen tarkoitusta. ”Elinikäinen oppiminen sisältää erilaisia valtasuhteita, mutta samalla se on erilaisten valtasuhteiden kohde. Elinikäisen oppimisen valtasisällöstä taistelevat lukemattomat intressiryhmät.” (Kinnari 2020, 43, 485.) Näistä intressiryhmistä EU, OECD ja UNESCO ovat ehkä näkyvimmit, ja tulevat väistämättä esiin avaintaitoja tarkasteltaessa.

Suomen Punainen Risti on linjannut, että se haluaa kehittää vapaaehtoisten osaamista (SPR 2020, 10). Osaamisen tunnistamiselle ei kuitenkaan ole järjestössä sellaista vakiintunutta mallia, jonka pohjalta osaamisen kehittämistä voitaisiin tarkoituksenmukaisesti suunnitella. Tämän tutkimuksen yhtenä tavoitteena on, että tarkastelu tarjoaisi järjestölle tietoa vapaaehtoisten osaamisesta ja sen tunnistamisesta. Näin osaamisen tunnistamisen välineitä ja malleja voidaan tarkoituksenmukaisesti kehittää.

2 SUOMEN PUNAINEN RISTI

Suomen Punainen Risti (SPR) on yksi Suomen suurimmista kansalaisjärjestöistä. Tutkielmassa käsiteltävän toimintaympäristön ymmärtämiseksi kuvaan seuraavaksi lyhyesti Punaisen Ristin kolmannen sektorin järjestönä sekä niitä rakenteellis–operationaalisia kriteereitä, joiden perusteella järjestön voi katsoa sijoittuvan kolmannelle sektorille.

Yleensä kolmannella sektorilla tarkoitetaan sellaista toimintaa, jolla on yhtäläisyyksiä sekä julkisen että yksityisen sektorin kanssa. Kolmannella sektorilla tarkoitetaan toimintaa, joka on valtiosta vapaata, ja jonka toimintaan osallistuminen on vapaaehtoista, kuten yksityisellä sektorilla. Toiminta ei kuitenkaan yksityisen sektorin toiminnan tavoin pyri tuottamaan voittoa. Sen toimintaa ohjaavat siihen osallistuvat ihmiset, kuten julkisella sektorilla (Möttönen 2009, 61–62).

Kolmannen sektorin rakenteellis–operationaalisella määritelmällä pyritään osoittamaan, kuuluuko organisaatio kolmanteen sektoriin. Suomen Punainen Risti täyttää määritelmän kaikki viisi kriteeriä: SPR on erityislainsäädäntöön perustuva yhdistys, ja sillä on Punaisen Ristin yleiskokouksen hyväksymät Tasavallan Presidentin asetuksella annetut säännöt sekä työjärjestys ja piirien ja osastojen johtosäännöt (*1. rakenteellisuus ja 2. itsehallinnollisuus*). Punainen Risti on peruseriaatteeltaan riippumaton (Asetus Suomen Punaisesta Rististä 827/2017, 8 §), ja järjestö on vuorovaikutuksessa viranomaisten kanssa, mutta se ei ole julkisten viranomaisten ohjauksessa (*3. yksityisyys*). Punaisen Ristin tarkoitus on järjestön peruseriaatteiden mukainen toiminta: auttaa kaikkein heikoimmassa asemassa olevia inhimillisten kärsimysten ehkäisemiseksi ja lieventämiseksi (827/2017, 2 §). Toiminnan varat suunnataan organisaation toimintaan, eikä toiminta tuota taloudellista voittoa organisaation johdolle tai jäsenistölle (*4. voittoa tavoittelematon jakaminen*). (Helander 1998, 54.)

Kolmannen sektorin rakenteellis–operationaalisen määritelmän viides kriteeri, *5. vapaaehtoisuus*, koskee organisaation jäsenyyttä ja osallistumisen vapaaehtoisuutta (Helander 1998, 55). Vapaaehtoisuus on tutkielmassani järjestön toiminnan tarkastelussa keskeisessä

asemassa. Punaisen Ristin toiminta perustuu vapaaehtoistoimijoiden laajaan panokseen. Vapaaehtoistoimijat tukevat toiminnallaan yksilön hyvinvointia, osallisuutta, kotoutumista tai ensiaputaitojen ja valmiuden ylläpitämistä.

Suomen Punaisen Ristin toimintaa ohjaa toimintalinjaus, joka hyväksytään aina kolmivuotiskaudelle. Edellisen kerran SPR on hyväksynyt yleiskokouksessaan 5.9.2020 toimintalinjauksen vuosille 2021–2023. Tässä linjauksessa kuvataan, että yksi keino saavuttaa asetetut tavoitteet on osaamisen tunnistaminen ja kasvattaminen järjestössä. Toimintalinjauksen luvussa “Tunnistamme ja kasvatamme osaamista” järjestö lupaa tarjota toimijoilleen ”laadukasta, käytännönläheistä ja helposti saavutettavaa koulutusta ja muita osaamisen kehittämisen mahdollisuuksia.” Yhtenä tavoitteena on tunnistaa ja arvostaa vapaaehtoisten osaamista. Luvussa todetaan, että yhtenä tavoitteiden saavuttamisen merkinä on se, että järjestö tunnistaa “vapaaehtoisten osaamisen, odotukset ja tuen tarpeen” sekä pyytää vapaaehtoisilta palautetta. (SPR 2020, 10.)

Toimintalinjauksessa ei esitetä ehdotuksia siitä, millä tavoin vapaaehtoisten osaaminen tunnistettaisiin. Toimintalinjauksessa ei myöskään selitetä, mitä järjestössä tarkoitetaan “muilla osaamisen kehittämisen mahdollisuuksilla”. Yhtenä luvun onnistumismittarina on mainittu kertyneen osaamisen hyödyntämismahdollisuuksien edistäminen virtuaalisten osaamismerkkien avulla. Siten osaamisen tunnistamisen ja arvostamisen voi ymmärtää liittyvän osittain myös osaamisen tunnustamiseen osaamismerkkejä hyödyntämällä. (SPR 2020, 10.)

3 VAPAAEHTOISTOIMINTA JA OSAAMINEN

3.1 Vapaaehtoistoiminta

Tarkoitin tässä tutkimuksessa vapaaehtoistoinnalla organisoitua, henkilön vapaasta tahdosta ja omasta mielenkiinnosta kumpuavaa harrastustoimintaa, jonka tarkoitus on parantaa oman paikallisyhteisön asukkaiden hyvinvointia (ks. Harju 2005, 67; Laitinen & Nurmi 2003, 125). Vapaaehtoistojilla tarkoitin henkilöä, joka toimii tällaisessa ympäristössä.

Tampereen yliopistossa vuonna 1997 perustettu työryhmä, jonka tavoitteena oli lisätä vapaaehtoistointia osana opintoja, määritteli *vapaaehtoistyön* seuraavasti:

”Vapaaehtoistyö on osallistumista vuorovaikutukseen perustuvaan organisoituun auttamis- ja tukitoimintaan, joka tähtää henkisen ahdingon lievittämiseen tai elinoloihin liittyvän puutteen korjaamiseen. Vapaaehtoistyötä ei tehdä taloudellisena yritystoimintana, palkkatyönä eikä erityisenä harjoitteluna, vaan tehtävään valmennusta saaneen auttajan motiivi pohjautuu ajatukseen, että hän voi olla avuksi ja oppii jotakin tärkeää. Myös tällaiseen toimintaan liittyvät tukitehtävät kuuluvat vapaaehtoistyön piiriin.”

(Eskola & Kurki 2001, 10.)

Kuten Nylund esittää, edellä esitetyssä määrittelyssä on korostettava vuorovaikutusta. Keskeistä vapaaehtoistoinnassa on se, että eri taustoista tulevien ihmisten ”kohtaaminen ei välttämättä tarkoita hierarkkista auttaja–vastaanottaja–asetelmaa, vaan kohtaamisessa painottuvat ihmisten erilaiset taidot ja kokemukset.” (Nylund 2005, 15.) Lisäksi tälle tutkimukselle huomionarvoista on yllä (Eskola & Kurki 2001, 10) esitetty toimijan motiivi ”oppia jotakin tärkeää”.

Yhteiskuntatieteen alan järjestötutkimuksessa käytetään usein vapaaehtoistyön ja vapaaehtoistyöntekijän käsitteitä (Eskola & Kurki 2001, Marjovuori 2014). Käsitteenä

arkikielinen *vapaaehtoinen* voisi sekoittua vapaaehtoisuuteen toiminnan luonnetta kuvaavana adjektiivina. Käytän tutkielmassani vapaaehtoistyöntekijän käsitteen sijasta käsitettä *vapaaehtoistoimija*, koska *vapaaehtoistoiminnan* ei tulisi koskaan korvata ammatillista, palkattua työntekijää, vaan vapaaehtoinen tukee ammatillista toimintaa autettavan tai asiakkaan vertaisena ja rinnalla kulkijana. Myös vapaaehtoistoimijoiden edunvalvontajärjestö Kansalaisareena suosii termiä vapaaehtoistoimija (Kansalaisareena 2022). Vapaaehtoistoiminnasta puhuttaessa käsitteissä on vaihtelua, mutta yhteistä on toiminnan luonne: ”palkaton, vapaasta tahdosta kumpuava yleishyödyllinen toiminta, joka useimmiten on organisoitu jonkun tahon avustuksella” (Nylund 2005, 15).

Vapaaehtoistyötä tekeviä järjestöjä on ollut Suomessa jo pitkään, mutta kotimaista tutkimusta on toiminnan pitkään historiaan nähden suhteellisen vähän. Kotimaisessa tutkimuksessa kiinnostus kolmatta sektoria kohtaan laajeni 1990–luvulla. Vuosituhannen vaihteessa ilmestyi kaksi kolmatta sektoria tarkastelevaa kokoomateosta, joissa vapaaehtoistoiminta on kuitenkin vain pienessä osassa. Marianne Nylund toi esiin vapaaehtoistyön kentän monimuotoisuuden väitöskirjassaan (2000) ja Anne Yeung (2002) kartoitti määrällisesti suomalaisten käsityksiä vapaaehtoistyön kentästä. Ari Marjovuo (2014) keskittyy väitöskirjassaan järjestömuotoiseen vapaaehtoistoimintaan.

Marjovuo tarkastelee vapaaehtoistoimijoiden käsityksiä vapaaehtoistoiminnasta ja toiminnan motivaatiotekijöitä. Marjovuo tarkastelee sosiaalisia representaatioita vapaaehtoistyössä haastatteleamalla vapaaehtoistyöntekijöitä antaen näin äänen ”ruohonjuuritason vapaaehtoisille”. (Marjovuo 2014, 44.) Marjovuon tutkimus muodostuu järjestövapaaehtoisten haastatteluista, ja tarkastelun kohteena ovat käsitykset vapaaehtoistyöstä ja sen erityispiirteistä (verrattuna ammatilliseen toimintaan). Siten asetan oman pro gradu –tutkielmani osittain tähän jatkumoon. Tutkimukseni kohteena, samaan tapaan kuin Marjovuolla, on laajaa viranomaisyhteistyötä tekevän ja sosiaalisen hyvinvoinnin tuottamiseen pyrkivän valtakunnallisen järjestön vapaaehtoistoimijat. Oman tutkimukseni näkökulma on rajattu nimenomaisesti vapaaehtoistoimijan osaamiseen.

Marjovuo huomauttaa, että kolmatta sektoria ja vapaaehtoistyötä käsitellään tutkimuksissa usein “sen kautta, mitä se ei ole (näkyä jo paradigman nimessäkin: *nonprofit*)” (Marjovuo 2014, 32). Tämän vuoksi kolmannen sektorin ja sen toiminnan erityisestä ominaisluonteesta tarvitaan edelleen lisää ymmärrystä: miten kolmatta sektoria ja vapaaehtoistoimintaa voidaan määritellä sen itsensä kautta?

Useissa oppilaitoksissa opintojaksoja voi korvata vapaaehtoistoiminnalla. Joissain oppilaitoksissa vielä vuosituhanen alussa ei ole ymmärretty, että vapaaehtoistoiminta eroaa luonteeltaan palkkatyöstä tai korkeakouluharjoittelusta (Eskola 2001, 52). Yhtenä oman tutkimukseni taustatavoitteena on tuoda esille kolmannen sektorin ja vapaaehtoistoiminnan merkitys monenlaisten taitojen harjoittelun paikkana. Vapaaehtoistoiminta mahdollistaa oppimisen läpi elämän formaalin koulutuksen ulkopuolella ja on kaikille avointa.

Kuten edellä todettiin, vapaaehtoistoiminnan käsitteeseen liittyy olennaisesti ajatus aktiivisesta kansalaisuudesta. Se toimii tutkimuksessani eräänlaisena yläkäsitteenä. Aktiivisella kansalaisuudella tarkoitetaan yhteisössä tai yhteiskunnassa osallistumista, vaikuttamista ja toimimista yhteiseksi hyväksi sekä vastuun ottamista yhteisistä asioista (Harju 2005, 67; Laitinen & Nurmi 2003, 125). Aktiivisen kansalaisuuden neljä osatekijää, osallistuminen, identiteetti, kohtaaminen ja välittäminen näkyvät parhaiten juuri vapaaehtoistoiminnassa. Vapaaehtoistoimija osallistuu toimintaan omana persoonanaan, tapaa muita ihmisiä, ja välittää heistä. (Harju 2005, 70.) Aktiivinen kansalaisuus voi tapahtua juuri järjestöissä, kuten tämän tutkimuksen kohteena olevassa Suomen Punaisessa Ristissä. Järjestöaktiivisuus on keskeisessä osassa nykyajan aktiivista kansalaisuutta (Ansala 2017, 22).

3.2 Vapaaehtoistoiminnassa oppiminen

Seuraavaksi avaan sitä, kuinka vapaaehtoistoiminta mahdollistaa uusien taitojen oppimista, millaisista näkökulmista oppimista vapaaehtoistoiminnassa on tarkasteltu, ja kuinka vapaaehtoistoiminta voi tukea elinikäisen oppimisen tavoitteiden saavuttamista.

Ansala (2017) tarkastelee aktiivista kansalaisuutta järjestöaktiivien kertomana oppimisen näkökulmasta. Tutkimus on vahvasti sidottu yliopistomaailmaan ja nuoriin, kun taas omassa tutkielmassani kohdejoukon muodostavat SPR:n vapaaehtoistoimijat. Toisin kuin Ansalan tutkimuksessa, osaamisen tunnistaminen ei tapahdu formaalin koulutuksen ehdoilla. Yhteistä kuitenkin on oppimisen näkökulma järjestötoimintaan.

EU:n neuvoston suosituksessa elinikäisen oppimisen avaintaidoista johdantokappaleen luvussa 17 todetaan, että epävirallisen ja arkioppimisen merkitys tulee esiin muun muassa vapaaehtoistoiminnasta saatujen kokemusten perusteella. Vapaaehtoistoiminnan katsotaan kehittävän keskeisiä kognitiivisia ja vuorovaikutustaitoja, kuten kriittistä ajattelua, analyyttisiä taitoja, luovuutta, ongelmanratkaisutaitoja ja sietokykyä. (EU 2018.)

Kotimaisessa tutkimuskirjallisuudessa vapaaehtoistoiminnassa oppiminen on pääosin liitetty osaamisen tunnustamiseen formaalin koulutuksen opintoja edistävänä, täydentävänä tai rikastavana menetelmänä (ks. Ansala 2017; Eskola 2001) tai esimerkiksi liiketoiminnassa hyödyllisenä työn näkökulmaa laajentavana oppimisen tapana (Ropo & Eriksson 2001, 51).

Osaamisen tunnistamisella ja tunnustamisella koulutusjärjestelmässä tarkoitetaan “opiskelijan muodollisessa, epämuodollisessa tai arkioppimisessa kertyneen osaamisen ymmärtämistä. Osaaminen tulee näyttää toteen ja kuvata, ja sille voidaan antaa virallinen tunnustus esimerkiksi hyväksilukemalla se osaksi opintoja.” (Ansala 2017, 25.) Opintopisteiden myöntäminen rekisteriin edellyttää siis aina sitä, että opiskelija osaa itse pukea toiminnassa oppimansa sanoiksi. Kertyneen osaamisen tulee myös yleensä liittyä opetusohjelmaan sisältyvien kurssien osaamistavoitteisiin. Vapaaehtoistoiminnan ja korkeakouluopintojen kulku käsi kädessä on luonnollista, sillä tilastollisesti vapaaehtoistoimintaan osallistutaan sitä enemmän, mitä korkeammin on koulutettu (Yeung 2002, 25). Vapaaehtoistoiminta voi kuitenkin olla elinikäisen oppimisen taitojen oppimisen paikka myös niille, jotka eivät ole korkeasti tai lainkaan koulutettuja.

Tutkimusta, jossa tarkastellaan vapaaehtoistoimintaa erityisesti oppimisen näkökulmasta, on tehty kansainvälisestikin vain vähän. Pääosin nämä tutkimukset osoittavat vahvan yhteyden vapaaehtoisjärjestön toiminta-alueen ja opittavien asioiden välillä. Vapaaehtoistoimijat oppivat siis operatiivisia taitoja järjestön toiminta-alueelta. (Duguid, Mündel & Schugurensky 2013, 27.) Akingbola, Duguid ja Viveros (2013) tarkastelevat sitä, mitä ja miten vapaaehtoiset oppivat toimiessaan Kanadan Punaisessa Ristissä ja miten tätä opittua siirretään muihin yhteyksiin. Kuten tutkielman toisessa luvussa toin esiin, Suomen Punainen Risti on osa kansainvälistä Punaisen Ristin liikettä, ja toimintaperiaatteet ovat samat kaikissa kansallisissa Punaisen Ristin järjestöissä. Siten kanadalaisten vuonna 2013 toteuttaman tutkimuksen tulokset antavat vahvoja viitteitä siitä, mitä tämän tutkimuksen puitteissa voi ilmetä. Outi Sipilän vielä julkaisemattomassa tutkimuksessa aineisto koostuu SPR:n ensiaputoiminnan vapaaehtoisten ryhmästä. Sipilän tutkimuksen näkökulmana on yksilön tietoinen itsekasvatus vapaan sivistystyön kontekstissa (Sivistystyön vapaus ja vastuu 2019).

Muodollisuuden kautta ymmärrettynä oppiminen voi järjestön vapaaehtoistoiminnassa olla non-formaalialta, informaalia tai satunnaista. Non-formaali oppiminen on tavoitteellista oppimista, joka ei johda tutkintoon. Informaali oppiminen on esimerkiksi harrastuksissa ja arkitoiminnassa tapahtuvaa oppimista, joka ei ole systemaattisesti organisoitua. Satunnaisoppimisella voidaan järjestökentällä tarkoittaa esimerkiksi sosiaalistumista järjestön arvoihin ja se usein liitetään yhteen informaalin oppimisen kanssa. (Ansala 2017, 25; Ilvonen & Fields 2007, 18; Kallberg 2009, 21) Duguid ym. (2013, 25) toteavat, että informaalia oppimista koskeva tutkimus keskittyy enimmäkseen työpaikalla tapahtuvaan oppimiseen, ja esittävät, että tutkimuksen vähyys kertoo osaltaan siitä, ettei tekemällä opittua arvosteta samalla tavalla kuin koulutuksen kautta saavutettua osaamista. Tynjälän mukaan oppimisen käsitteen liittäminen työelämään on suhteellisen uusi ajatus, mutta 1990-luvun jälkeen tutkimuksen määrä on kasvanut merkittävästi tietoyhteiskuntien kehityksen myötä (Tynjälä 2008, 131).

Suomen Punaisen Ristin toimintaan sisältyy selkeitä tavoitteellisen oppimisen rakenteita, kuten vapaaehtoisten koulutuksia ja konkreettisten taitojen harjoittelua, joiden voi edellä olevan

määrittelyn perusteella katsoa olevan non-formaalialuonteeltaan. Järjestön omille koulutuksille on määritelty osaamisperustaiset tavoitteet ja koulutuksen suorittamisesta saa todistuksen. Koulutus ei kuitenkaan ole tutkintoon tähtäävää. Pääasiassa kaikki muu vapaaehtoistoiminta mahdollistaa informaalia tai satunnaisoppimista. Vapaaehtoistoiminnassa oppimista voidaan verrata myös samankaltaiseen epämuodolliseen oppimiseen, kuin mitä tapahtuu työpaikalla (Giancaspro & Manuti 2021).

Tutkimuksessani osaamisen tunnistamisen näkökulma on erityisesti siinä, mitä asioita vapaaehtoistoimija itse mainitsee kertoessaan osaamisesta. Kyseessä on siis subjektiivinen käsitys ja kuvaus niistä tiedoista ja taidoista, joita vapaaehtoistoimija hyödyntää vapaaehtoistoiminnassa. Tarkastelen osaamista kompetensseina. 1970- ja 80-luvuilla alkoi saada valtaa ajattelu, jossa yksilöllä ajateltiin olevan tiettyjä ominaisuuksia, jotka ovat välttämättömiä tulevaisuudessa. Teknologiset muutokset, tavoite tuottavuuden kasvusta ja innovatiivisuudesta asettivat yksilölle vaatimuksia joustavuudesta ja kyvystä työllistyä muuttuvassa maailmassa. (Miettinen 2019, 207.) Tätä Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestöstä (OECD) lähtöisin olevaa ja edelleen vallalla olevaa kompetenssiajattelua hahmottelen seuraavaksi.

4 OSAAMINEN JA AVAINTAIDOT

Tutkimuskirjallisuudessa on viime vuosina käännytty tarkastelemaan osaamista henkilökohtaisina, siirrettävissä olevina taitoina. *Avaintaitojen ja kompetenssin* käsitteet nousevat keskeisiksi, mutta samaa ilmiötä on tutkittu myös esimerkiksi *pehmeiden taitojen* tai *geneeristen taitojen* käsitteiden kautta. Kompetenssilla on suomenkielisessä kirjallisuudessa viitattu muun muassa yksilön kognitiivisiin kykyihin kuten tietoon ja älykkyyteen sekä valmiuksiin kuten temperamenttiin ja motivaatioon perustuvaksi potentiaaliksi suoriutua työn vaatimuksista (Nokelainen 2016, 5). Se voidaan myös ymmärtää hallinnan tunteena: kokemuksena siitä, että kykenee tekemään asioita hyvin (Järvilehto 2014, 23). Gobbi (2021, 17) ihmettelee, kuinka kompetenssikeskustelun yleistyessä toisaalta käsitteen määrittely laajenee ja tarkentuu, toisaalta se on sekavaa, paikallista ja vaikeasti määriteltävissä.

Kompetensseihin (*competence*) voidaan viitata esimerkiksi käsitteillä 2000-luvun taidot (*21st century skills*), elinikäisen oppimisen taidot (*life-long learning competences*) tai avaintaidot (*key competences*), joista kaikki tarkastelevat osaamista yhteistyö-, viestintä, informaatiotekniikka- ja sosiaalisten taitojen kautta (Nordin & Sundberg 2021, 22). Näihin taitoihin tai kykyihin voidaan katsoa sisältyvän tietojen ja konkreettisten taitojen lisäksi erilaisia henkilökohtaisia valmiuksia ja asenteita (Binkley ym. 2012; OECD 2019). Avaintaidot on määritelty esimerkiksi olevan ”kognitiivisia taitoja ja kykyjä, joita yksilöllä on tai jotka yksilö voi oppia tiettyjen ongelmien ratkaisemiseksi, sekä tähän oppimiseen liittyvä motivaatio, vapaavalintainen ja sosiaalinen valmius ja kyvyt ratkaista ongelmia onnistuneesti ja vastuullisesti erilaisissa tilanteissa”. (Nordin & Sundberg 2021 Weinert 2001, 27 mukaan.) Weinert (2001, 53) muistuttaa, että vaikka on syntynyt tarve tunnistaa kontekstista riippumattomia avaintaitoja, nämä avaintaidot eivät voi korvata syvällisen kontekstisidonnaisen osaamisen tarvetta.

Tässä tutkimuksessa käytän käsitteitä *kompetenssi* ja *avaintaito* synonyymeinä, ja tarkastelen vapaaehtoistoimijan osaamista näiden käsitteiden kautta. Tarkoitan kompetensseilla opittavissa olevia tietoja, taitoja ja kykyjä, valmiutta oppia sekä taidot läpäisevää asennetta ja vastuullisia

arvoja. Käytännössä on vaikeaa erottaa tietoja ja taitoja toisistaan: ne kehittyvät yhdessä ja vahvistavat toisiaan (OECD 2019, 74). Osaamisen voidaan ajatella olevan näiden käsitteiden yläkäsite.

OECD ja EU nostivat kompetenssit ja avaintaidot koulutuspolitiikkansa avainkäsitteiksi 2000-luvulla. ”OECD määritteli vuonna 2003 kahdeksan 21. vuosisadalla tarpeellista *kompetenssia* ja EU yhtä monta *elinikäisen oppimisen avaintaitoa* vuonna 2006.” Sekä OECD:n kompetenssien että EU:n avaintaitojen luetteloiden perustana on ajatus siitä, että on mahdollista ”määrittellä kaikille ihmisille yhteiskunnallisen muutoksen kannalta tarpeelliset, erityisistä tietosisällöistä tai asiantuntemuksen alueista riippumattomat *kompetenssit* tai *yleiset kyvyt*, jotka turvaavat sopeutumisen nopeasti muuttuvaan työ- ja arkielämään.” (Miettinen ym. 2021, 17, kursivointi oma.)

Tahirsylaj ja Sundberg tarkastelivat kompetenssin käsitteen esiintymistä perus- ja toisen asteen koulutuksen vertaisarvioituissa tutkimuksissa. He huomasivat, että käsitettä ’*competence*’ ei aina ole tarkasti määritelty, ja kiinnittivät englanninkielisessä tutkimuskirjallisuudessa huomiota erityisesti siihen, että käsitteen käytössä on vaihtelevuutta, jota ei ole perusteltu. Englanniksi käytetään sekä ’*competence*’ että ’*competency*’ käsitteitä. Näillä käsitteillä ei kirjoittajien mukaan kuitenkaan ole kielellisesti tai sisällöllisesti eroa. Katsauksessa ei esitetä ehdotusta yhteiselle määrittelylle, vaan ainoastaan todetaan, että käsitteen selvärajaiseen määrittelyyn olisi kiinnitettävä huomiota ja käsitteitä käytettävä johdonmukaisesti. (Tahirsylaj & Sundberg 2020, 140.) DeSeCo:n toimittajat ovat tehneet englanninkielisten käsitteiden välille eron siten, että ’*competence*’ viittaa teoreettiseen käsitteellistämiseen sekä tietyn taidon tai kompetenssin tasoon ja käyttävät käsitettä ainoastaan yksikössä. ’*Competency*’ tai ’*competencies*’ rajataan tarkoittamaan tiettyä vaatimusta, jonka yksilö henkilökohtaisista valmiuksistaan riippuen joko voi tai ei voi saavuttaa. (Rychen 2001, 3.)

Kompetenssin, kyvyn, tiedon ja taidon käsitteet on ymmärretty eri tavoin myös Euroopan eri maiden ammatillisissa tutkintojärjestelmissä. Miettinen ym. (2021, 19) tuovat esiin, kuinka epäjohdonmukaisesti pelkästään EU:n englanninkielisissä asiakirjoissa kompetenssin käsitettä

käytetään. Tästä johtuen ei ole ihme, että myös suomeksi vaihtelua esiintyy. Finna-tietokantaan tekemäni asiasanahaun perusteella suomenkielisessä tutkimuksessa kompetenssin käsitettä on käytetty esimerkiksi kommunikatiivisen, kulttuurisen tai monikulttuurisen sekä sosiaalisen kompetenssin tarkasteluun.

Suomenkieliseen tutkimuskirjallisuuteen *competence* ja *competency* kääntyvät sekä (avain)taidoiksi että kompetensseiksi. Esimerkiksi Miettinen ym. (2021, 19) käyttävät käsitettä *avaintaidot* kuvaillessaan EU:n elinikäisen oppimisen avaintaitoja (key competences). Vaikka artikkelissa on käytetty myös kompetenssin käsitettä, nimenomaan avaintaidot on nostettu artikkelin avainsanojen joukkoon. Tämä voi osin johtua siitä, että Suomen opetushallinto on kääntänyt asiakirjoissaan termin ”key competence” sanalla avaintaito.

Eri mallit voivat sisältää keskenään hiukan erilaisia painotuksia sekä eri tavoin nimetyjä konkreettisia taitoja, kuten kansalaisaktiivisuus, kriittinen ajattelu tai ongelmanratkaisutaito (Nordin & Sundberg 2021, 22). Kuten edellä totesin, esiintyy näiden kahden käsitteen lisäksi samassa aihepiirissä myös muita käsitteitä ja painopiste-eroja.

Pehmeillä taidoilla voidaan tarkoittaa yleisesti sosiaalisia ja tunnetaitoja, mutta se voi merkitä myös motivaation hallitsemista tai arvojen toteuttamista (OECD 2019, 103). Khasanzyanova (2017) tarkastelee ranskalaisten kolmannen asteen koulutuksen opiskelijoiden vapaaehtoistoiminnassa saavuttamia pehmeitä taitoja. Näkökulma on vapaaehtoistoiminnan tarjoamissa mahdollisuuksissa korkeakouluopiskelijoiden oppimisen paikkana, opintoja tukevana toimintana. Myös *geneeriset taidot* kuvaavat ajatusta sellaisista taidoista, joita tulevaisuuden työelämässä tarvitaan. Näiden taitojen oppimista on tutkittu erityisen paljon siitä näkökulmasta, mitä näiden taitojen opettaminen kouluilta ja opettajilta vaatii. Eri tutkimukset ovat osoittaneet, että koulutuksen tarjoama osaaminen ei kohtaa työelämässä tarvittavia taitoja (ks. Tynjälä 2008, 131), ja että geneeristen taitojen oppiminen formaalissa koulutuksessa edellyttää monipuolisten pedagogisten menetelmien yhdistelyä (Tynjälä & Virtanen 2019, 889).

Olen käsitellyt edellä eräitä keskeisiä näkökulmia osaamisen tarkasteluun. Tässä tutkimuksessa keskeisinä käsitteinä ovat kompetenssit tai avaintaidot, joita edellä todetun mukaisesti käytän tässä tutkimuksessa rinnakkain, toistensa synonyymeinä. Esittelen seuraavaksi elinikäisen oppimisen avaintaitoja kahden keskeisen viitekehyksen mukaisesti. Tämä selventää edellä kuvattua vaihtelua käsitteiden käytössä ja näkökulmien välisissä painopiste-eroissa.

4.1 2000-luvun avaintaitojen arviointiviitekehys

Assessment and Teaching of 21st Century Skills -projektissa (ATC21S) vertailtiin eri opetusohjelmia ja taitojen arviointikehyksiä sekä sitä, miten nämä kuvaavat 2000-luvun oppimistuloksia mitattavassa muodossa. Projektin yhtenä tavoitteena oli tuoda esiin käytännön taitojen arviointia koulutuksessa ja niitä muutoksia, joita teknologia-alalla oli edessä sekä työllisyydessä, että elämän ja sosiaalisen vuorovaikutuksen saralla. (Griffin, Care & McGaw 2012, 5.)

Arviointiviitekehys koostuu kymmenestä 2000-luvulla tarvittavasta avaintaidosta jaoteltuna neljälle eri osa-alueelle. Näitä osa-alueita tai näkökulmia ovat ensinnäkin i) ajattelun tavat, johon liittyvät kolme taitoa ovat luovuus ja innovointi; kriittinen ajattelu, ongelmanratkaisu ja päätöksenteko sekä oppimaan oppiminen ja metakognitio. Nämä ajattelun tavat korostavat sellaisia ylätasoa ajattelun taitoja, jotka edellyttävät keskittymistä ja reflektointia. (Binkley ym. 2012, 36–37.)

Toiseksi osa-alueeksi on nimetty ii) työskentelyn tavat, johon kuuluvia taitoja ovat kommunikointi ja yhteistyö. Kolmantena osa-alueena mallissa nimetään iii) työskentelyn työkalut, joihin sisältyvät informaatiolukutaito ja informaatiotekniikkalukutaito. Neljäntenä osa-alueena mallissa on iv) maailmassa eläminen, johon kuuluvat kansalaisuus (paikallinen ja globaali), elämä ja ura sekä henkilökohtainen ja sosiaalinen vastuullisuus, johon sisältyy myös kulttuurinen tietoisuus ja kompetenssi. (Binkley ym. 2012, 18–19, 36.) Malli on hahmoteltu

tarkastelemalla olemassa olevien opetusohjelmien arviointikriteerejä. Lisäksi sekä EU:n (2006) että OECD:n (2003) taitojen viitekehykset ovat mukana vertailussa.

Binkleyn ym. (2012) malli siis kokoaa kymmenen erilaista taitoa tai toiminnan tapaa neljän edellä mainitun osa-alueen alle. Kuvaan vapaasti käännettynä mallin neljään kategoriaan sisältyvät eri taidot, sekä mallin mukaisista arviointinäkökulmista tälle tutkimukselle keskeiset mallin mukaiset luokkaan liittyvät tiedot, taidot tai arvot.

i) Ajattelun tavat

Taito luoda ja innovoida voidaan määritellä taidoksi, jota on mahdollista ja tärkeää vaalia ja kehittää. Siihen sisältyy tieto ideointitavoista ja aiemmista innovaatioista sekä ymmärrys ideoiden toteuttamisen rajoista ja siitä, kuinka innovaatio vaikuttaisi toimintaympäristöön. Luovuutta voidaan tarkastella kykynä jalostaa tai kehittää ideoita muodossa, jolla on vaikutusta, ja jossa idea voidaan ottaa käyttöön. Toisaalta luovuudeksi voidaan katsoa taito tuottaa uusia ideoita, riippumatta siitä onko idea toimiva. Luovuutta voidaan asenteena arvioida kykynä nähdä epäonnistuminen oppimismahdollisuutena, sekä avoimuutena uusille ideoille. (Binkley ym. 2012, 38.)

Kriittisen ajattelun, ongelmanratkaisun ja päätöksenteon taitoon sisältyy tieto ja ymmärrys ongelmanratkaisutavoista. Kriittiseen ajatteluun liitetään kognitiivisia taitoja, kuten tulkitseminen, analysointi-, arviointi-, päättely-, selittämisen ja itsesäätelyn taidot. Asenteena kompetenssi voi ilmetä haluna ottaa huomioon ja arvioida keskeisiä vastaanäkökulmia, uteliaisuus, sekä oman puolueellisuuden arviointi ja omien näkemysten muuttaminen uuden tiedon perusteella. Kompetenssiin sisältyy taito käyttää erilaisia päättelytapoja (induktiivinen, deduktiivinen), ajatella systemaattisesti, sekä analysoida, kuinka osat vaikuttavat toisiinsa tuottaakseen kokonaisuuksia monimutkaisissa järjestelmissä. Kompetenssia voidaan arvioida sen perusteella, kuinka yksilö osaa muodostaa yhteyksiä tiedon ja väitteiden välillä, arvioida tiedon luotettavuutta, tai vetää johtopäätöksiä ja esittää päättelyn tulokset. (Binkley ym. 2012, 39–40.)

Binkley ym. (2012, 40) kuvaa kysymysten kysymistä kognitiivisena kriittisen ajattelun taidon osana, joka auttaa ratkaisemaan ongelman ja mahdollistaa parhaaseen ratkaisuun pääsemisen. Merkitykselliset kysymykset selventävät eri näkökulmia ja johtavat parempiin ratkaisuihin. Kysymysten kysymisen voi nähdä erityisesti *taitona* asettaa oikeita kysymyksiä (sisältäen *tiedon* siitä mitä kannattaa kysyä) sekä *rohkeutena* tuoda kysymykset esiin. Erityisesti sen myöntäminen, ettei tiedä jotain, tai ettei ole ymmärtänyt esitettyä, voi vaatia rohkeutta. Yksilön ominaisuuksien lisäksi voi olla kyse organisaation kulttuurista, eli siitä kuinka helppoa tai vaikeaa mielipiteitä tai uusia ideoita on tuoda esiin (Lange & Järvinen 2019). Keskeistä on, että ”tietää ettei tiedä” eli tunnistaa puutteet omissa tiedoissaan, ja tietää mitä kysymyksiä kannattaa kysyä. Tällä on yhteys metakognitiivisiin taitoihin.

Metakognitiolla tarkoitetaan tietoja ja uskomuksia itsestä tiedonkäsittelijänä ja oppijana, tietoja erilaisista (oppimis)strategioista sekä taitoa käyttää näitä monipuolisia tietoja oman oppimisen säätelyssä. Oppimisprosessin metakognitiivinen säätely voi tarkoittaa oppimisen suunnittelua, omien oppimistavoitteiden määrittelyä ja strategioiden valitsemista. (Tynjälä 1999, 114–115.) **Oppimaan oppimisen ja metakognition taito** keskittyy Binkleyn ym. mallissa ensisijaisesti oppimistekniikoihin ja uravalintojen reflektointiin. Tiedon aspektia osoittaa se, kuinka hyvin yksilö tietää ja ymmärtää omat suosikkioppimistapansa, sekä heikkoudet ja vahvuudet omissa taidoissaan. Lisäksi tiedon kategoriaan sisältyy tieto saatavilla olevasta koulutuksesta ja oppimismahdollisuuksista, ja siitä kuinka eri valinnat polulla johtavat erilaisiin uriin. Kompetenssia voidaan arvioida taitona johtaa omaa työskentelyään, antaa oppimisprosessissa aikaa oppimiselle, itsemääräämiselle, kurille, määrätietoisuudelle ja peräänantamattomuudelle ja tiedonhallinnalle. Myös taito keskittyä lyhyitä ja pitkiä aikoja sisältyy tähän kompetenssiin. Asenteena kompetenssi ilmenee aloitekykynä uuden oppimiseen, sekä motivaationa ja luottamuksena omaan onnistumiseen. Oppimista arvostetaan elämää rikastavana toimintana. (Binkley ym. 2012, 42–43.) Tynjälä ja Virtanen (2019, 883–884) jakavat tämän ryhmän taidot kahteen ryhmään, ensinnäkin jatkuvan oppimisen taidoksi, mikä kuvaa näitä taitoja hyvin elinikäisen oppimisen näkökulmasta tarkasteltuna, ja toiseksi itsearviointitaidoiksi.

ii) Työskentelyn tavat

Ihmistenvälisessä toiminnassa kieli ja tavat käyttää sitä ovat keskeisessä asemassa. Viestinnän avaintaito sisältää kielitaidon, eli tiedon oman kotikielen tai vieraan kielen sanastosta ja kieliopista. Viestinnän avaintaitoa voidaan arvioida sen perusteella, kuinka hyvin tietää eri kommunikaatiotyyppisiä (keskustelu, haastattelu, väittely jne.) ja eri tyylien pääpiirteet puhutussa ja kirjoitetussa kielessä. Vuorovaikutuksellista osaamista viestinnän avaintaidossa voidaan arvioida sen perusteella, kuinka hyvin ymmärtää kehonkielen, muut sanattomat viestit sekä äänenpainot. Kompetenssiin sisältyy taito kommunikoida suullisesti ja kirjallisesti ja saada viestinsä ymmärretyksi eri tarkoituksissa, sekä lukea ja ymmärtää sekä tuottaa erilaisia tekstejä. Viestinnän kompetenssiin sisältyy myös taito perustella väitteet vakuuttavasti suullisesti ja kirjallisesti. Asenteena viestinnän kompetenssi ilmenee itsevarmuutena julkisessa puhumisessa. Toisaalta asennetta voidaan arvioida sen perusteella, kuinka valmis on käymään kriittistä ja rakentavaa dialogia. Kompetenssiin kuuluu myönteinen asenne kulttuurienväliseen kommunikaatioon. (Binkley ym. 2012, 44–45.)

Yhteistyö- ja tiimityöskentelytaitoihin sisältyy tieto siitä, milloin on sopivaa puhua ja milloin kuunnella, sekä omien ja muiden vahvuuksien ja heikkouksien tunteminen ja hyväksyminen. Kompetenssia voidaan arvioida sen perusteella, kuinka hyvin tietää miten suunnitella, asettaa ja saavuttaa tavoitteita sekä seurata ja muokata suunnitelmaa tarvittaessa. Malliin on sisällytetty viestinnällisiä taitoja, kuten taito puhua selkeästi ja tietoisena yleisöstä ja puheen tarkoituksesta, sekä kuunnella huolellisesti, kärsivällisesti ja rehellisesti. (Binkley ym. 2012, 46–47.) Nämä viestintään ja vuorovaikutukseen liittyvät tekijät voi yhdistää omaksi luokaksi, ja erottaa yhteistyön ja tiimityöskentelyn luokasta.

Yhteistyö- ja tiimityöskentelytaitoihin sisältyy myös taito suunnitella ja hallita työtä ryhmän tavoitteen saavuttamiseksi. Kompetenssiin kuuluu myös taito käyttää ihmistenvälisiä ja ongelmanratkaisutaitoja vaikuttaakseen toisiin ja ohjatakseen ryhmän tavoitteeseensa, sekä taito hyödyntää ryhmän jäsenten vahvuuksia tavoitteiden saavuttamiseksi ja inspiroida toisia saavuttamaan parhaat suorituksensa esimerkin ja epäitsekkyuden

avulla. Asenteena kompetenssi ilmenee kunnioittavana käytöksenä sekä kunnioituksen osoittamisena kulttuurisiin eroihin. Henkilö, jolla on vahva yhteistyö- ja tiimityöskentelyn avaintaito, on valmis työskentelemään tehokkaasti eri kulttuurisista ja sosiaalisista taustoista olevien ihmisten kanssa. Hän pyrkii tavoitteisiin sinnikkäästi, myös haasteita ja kilpailua kohdatessaan. (Binkley ym. 2012, 46–47.)

Yhteistyötaitojen merkitys viestintätaitojen ohella ovat keskeisessä roolissa sellaisessa toiminnassa, jossa toimitaan ihmisten kanssa. Tässä arviointityökalumallissa esitetään viestinnällisiä taitoja yhteistyötaitojen osana. Tämä on sikäli luonnollista, että yhteistyössä kyse on vuorovaikutuksesta ihmisten välillä. Malli tuo toisaalta hyvin esiin viestinnän vuorovaikutuksellisuuden, toisaalta pelkistää viestinnän pääasiassa yksisuuntaiseksi asettamalla vuorovaikutuksellisen toiminnan yhteistyötaitoihin. Käsittelen tässä tutkimuksessa viestintä- ja vuorovaikutustaitoja yhtenä kokonaisuutena.

iii) Työskentelyn työkalut

Sen lisäksi, että viimeisten vuosikymmenten aikana henkilökohtaisten tietokoneiden määrä on kasvanut, internetin, tiedonhaun sekä jakamisen mahdollisuudet ovat yleistyneet, myös COVID-19-pandemialla on ollut merkittävä vaikutus tieto- ja viestintäteknologian käyttötapoihin viimeisen kahden vuoden aikana (esim. Mäkinen 2020; Vuohelainen, Seppälä & Heikkilä 2020). Myös perinteisesti kasvokkainen ihmistenvälinen toiminta on pakotettu verkkoon. Digitalisaatio on uusi normi ja digitaitoja pidetään uutena kansalaistaitona (Kuosti 2020).

Mallissa **informaatiolukutaitoon** sisältyy tieto siitä, mistä ja millä välineillä tietoa voi hakea, ja kuinka kauan sen etsimiseen menee aikaa. Kompetenssia voidaan arvioida sen perusteella, tietääkö, että kaikki tieto ei ole luotettavaa. Siihen sisältyy ymmärrys tiedonhakuun ja -käyttöön liittyvistä lainopillisista ja eettisistä vaatimuksista. Taitona arvioituna se voi olla taito etsiä, kerätä ja käsitellä tietoa nopeasti ja tehokkaasti eri kanavien kautta. Se on kyky etsiä, koota ja käsitellä kirjoitettua informaatiota ja käsitteitä sekä hyödyntää niitä ja arvioida niiden luotettavuutta. Voidaan arvioida sitä, käyttääkö digitaalista teknologiaa, viestintä- ja

verkostoitumisvälineitä sekä sosiaalisia verkostoja asianmukaisesti tiedon löytämiseen, arviointiin ja luomiseen. Asenteena informaatiolukutaito ilmenee toisaalta kriittisenä ja reflektiivisenä asenteena saatavilla olevan tiedon arvioimiseen, toisaalta myönteisenä asenteena ja herkkyytenä turvalliseen ja vastuulliseen internetin käyttöön. Se voi ilmetä myös mielenkiintona käyttää tietoa ajattelun laajentamiseen ottamalla osaa yhteisöihin ja verkostoihin. (Binkley ym. 2012, 50)

Informaatiotekniikka(luku)taitoon sisältyy tieto pääasiallisista tietokonesovelluksista, kuten kirjoitustyökalut, tietokannat, tiedonhaku ja -hallinnointi ja niiden käyttötarkoitukset. Myös ymmärrys internetin ja sähköisten viestimien tuomista mahdollisuuksista ja todellisen ja virtuaalisen maailman eroista kuvaavat tiedon aspektia. Kompetenssiin sisältyy myös medialukutaito ja -kriittisyys, tieto siitä, että yksilöt voivat tulkita viestejä eri tavoin, ja että viestit voivat olla arvolatautuneita. Kompetenssia voidaan arvioida sen perusteella, käyttäkö tieto- ja viestintäteknikkaa tehokkaasti ja luovasti tilanteeseen sopivalla tavalla, tai käyttäkö tietoa ja digitaalista teknologiaa tarkasti ja luovasti tilanteen mukaan kunnioittaen luottamuksellisuutta, yksityisyyttä ja tekijänoikeuksia. (Binkley ym. 2012, 53.)

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen sisältyy myös perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden (OPH 2014) laaja-alaisen osaamisen tavoitteisiin. TVT-taidot voidaan nähdä osana *monilukutaitoa*, johon sisältyy lukemisen eri ulottuvuuksia. Se voi sisältää eri alustoilla ja eri merkitysjärjestelmin ilmaistuja esityksiä (mukaan lukien kuva ja audiovisuaalinen sisältö) ja niiden tulkitsemisen taitoa, sekä lukemisen tarkoitusta (esimerkiksi soveltaminen tai oppiminen) ja suhtautumista luettuun. Ilmiön laajuuden vuoksi nykyaikaiseen lukutaitoon viitattaessa voidaan puhua esimerkiksi *medialukutaidosta*, *monilukutaidosta* tai *literacystä*. (Hiidenmaa 2018, 159, ks. myös Matveinen, Havu-Nuutinen & Kärkkäinen 2021.) TVT-osaamista pidetään tärkeänä kansalaistaitona, johon liittyy teknologian käyttö- ja toimintaperiaatteiden hallitseminen, teknologian vastuullinen käyttö, teknologian hyödyntäminen tiedonhallinnassa ja tiedon tuottamisessa sekä vuorovaikutuksessa ja verkostoitumisessa (OPH 2014, 23).

Tässä tutkimuksessa informaatio- tai monilukutaito ei ole keskeisessä asemassa, vaan sen eri osa-alueet sisältyvät muihin kompetensseihin. Esitän, että sosiaalisten verkostojen hyödyntäminen tiedon keräämisen tarkoituksessa voidaan sisällyttää yhteistyötaitoihin, ja varsinaiset tekniset välineiden hallintaan liittyvät taidot sisältyvät käytännöllisiin taitoihin OECD:n (2019) mallin mukaisesti. Tiedon haun hallinnan ja tiedon luotettavuuden arvioinnin osalta informaatiolukutaitoa voidaan tarkastella kognitiivisena taitona kriittisen ajattelun osa-alueena. Digitaalisten välineiden käyttö on arkipäiväistynyt, jolloin digitaitoja voidaan tarkastella läpileikkaavasti taitojen osa-alueina.

iv) Maailmassa eläminen

Kansalaisuus (paikallinen ja globaali) kuvaa yksilön tietämystä kansalaisoikeuksista ja kotimaan perustuslaista, hallituksen toiminnan tai rakenteen tuntemuksesta. Siihen sisältyy tieto kansallisen ja maailmanhistorian tärkeimmistä tapahtumista, trendeistä ja muutosagenteista. Siihen sisältyy ymmärrys paikallisen, alueellisen, kansallisen ja kansainvälisen tason päätöksentekoinstituutioiden rooleista ja vastuista, sekä tieto siitä, kuinka ihmiset ovat liikkuneet ja kulttuurit muovautuneet ajan myötä maailmanlaajuisesti. Taitona kansalaisuuden kompetenssi ilmenee kykynä osoittaa solidaarisuutta osoittamalla kiinnostusta ja auttamalla ratkaisemaan yhteisöön vaikuttavia ongelmia, taitona toimia antisosiaalista käytöstä vastaan, ja kykynä vuorovaikuttaa julkisyhteisöjen kanssa. (Binkley ym. 2012, 54–56.)

Kompetenssia voidaan arvioida sen perusteella, osallistuuko paikallisyhteisön toimintaan, osoittaako solidaarisuutta, ja tukeeko sosiaalista monimuotoisuutta. Kansalaisuuteen kuuluu tunne maahan ja maailmaan kuulumisesta, sekä toimiminen ihmisoikeuksien ja (sukupuolten välisen) tasa-arvon toteutumisen puolesta. Se ilmenee toisten arvojen ja yksityisyyden kunnioittamisena sekä eri uskonnollisten ja etnisten ryhmien arvojärjestelmien arvostamisena. (Binkley ym. 2012, 54–56.)

2000-luvun avaintaitojen arviointiviitekehyksessä **elämän ja uran avaintaitoon** kuuluu tietoisuus siitä, että 2000-luku on muuttuvien prioriteettien aikakausi työllisyydessä, mahdollisuuksissa ja odotuksissa. Siihen sisältyy ymmärrys lyhyen, keskipitkän ja pitkän aikavälin suunnittelusta. Kompetenssia voidaan arvioida sen perusteella, kuinka hyvin tunnistaa henkilökohtaisen kehityksen ajan myötä. Siihen sisältyy yksilön joustavuus: kuinka reagoi muutoksiin ja mahdollisuuksiin tai kehittää itseään suunnitelmallisesti, sekä epävarmuuden, vastuun ja itsensä johtamisen taito. Kompetenssia voidaan myös tarkastella sen perusteella, kuinka asettaa ja saavuttaa tavoitteita, myös silloin, kun kohtaa haasteita ja kilpailevia paineita. Kompetenssiin sisältyy taito priorisoida, suunnitella ja hallita työtä saavuttaakseen aiotun tuloksen. Myös se, kuinka hallitsee työkuormaa ja osaa asettaa rajoja ilmentävät elämän ja uran avaintaitoa. Yksi osa kompetenssia on taito vastaanottaa ja hyödyntää palautetta tehokkaasti ja asenteena sitoutuneisuus elinikäiseen oppimiseen. (Binkley ym. 2012, 56–57.) Mallin tässä osassa kuvattuja taitoja voidaan ainakin osittain pitää metakognitiivisinä taitoina, joiden hallitsemista on pidetty tyypillisenä itseohjautuvalle oppimiselle. Siinä oppija reflektoi oppimisen etenemistä, arvioi suoriutumistaan ja tarvittaessa tekee muutoksia strategioihin oppimisprosessin aikana (Tynjälä 1999, 115).

Henkilökohtainen ja sosiaalinen vastuullisuus ilmenee tietona eri yhteiskunnissa yleisesti hyväksytyistä tai vallalla olevista käyttäytymissäännöistä. Vastuullisuutta on tieto kulttuurienvälisestä ulottuvuudesta omassa ja toisissa yhteisöissä, sekä tietoisuus yksilön, ryhmän, yhteisön, kulttuurin käsitteistä ja näiden käsitteiden historiallisesta muutoksesta. Henkilökohtaista vastuullisuutta osoittaa tieto hyvän terveyden, hygienian ja ravitsemuksen ylläpitämisestä. Mallissa viitataan myös viestinnällisiin taitoihin, sillä kyky kommunikoida rakentavasti erilaisissa sosiaalisissa tilanteissa on sisällytetty tähän avaintaitoon. Vastuullisuutta voi osoittaa kykyinä herättää luottamusta ja empatiaa toisissa ihmisissä. Vastuullisuutta on myös kyky osoittaa turhautumistaan rakentavasti. Kompetenssi voi olla halua ylittää stereotyyppit ja ennakkoluulot. Sen ilmenemistä voidaan arvioida sen perusteella, osoittaako mielenkiintoa ja kunnioitusta toisia kohtaan. Riippumattomuus mainitaan myös kompetenssin yhtenä ulottuvuutena. (Binkley ym. 2012, 56, 58.) Tämä on

huomionarvoista, koska riippumattomuus on myös yksi seitsemästä Punaisen Ristin peruseriaatteesta (SPR 2017, 19).

ATC21S-malli tuo esiin vertailuun sisällytettyjen arviointijärjestelmien ja taitoviitekehysten sisällölliset painopisteerot ja näkökulmat. Näitä näkökulmia ovat 1) *tieto* 2) *taidot* 3) *asenteet, arvot ja etiikka*. Eri arviointijärjestelmät painottavat eri näkökulmia: ne voivat kuvata luovuutta kykynä keksiä uusia ideoita, toisaalta yksilön avoimena mielenä, tai niissä voidaan korostaa ideointitapojen tuntemista. Kaikki nämä aspektit kuitenkin pyrkivät arvioimaan yksilön luovuutta. (Binkley ym. 2012, 36–37.)

Kun ATC21S:ssä kuhunkin taitoon liittyvät tiedot on kirjoitettu auki, OECD:n vuoden 2030 osaamiseen tähtäävä malli erottaa neljä erilaista sovellettavan tiedon lajia omaksi luokakseen. Molemmat mallit sisältävät samanlaisia taitoja, vain hiukan eri tavoin ryhmiteltynä ja erilaisten kokoavien otsikoiden alla. Asenteilla ja arvoilla voi olla entistä suurempi merkitys kasvatuksessa, ja vapaaehtoistoiminta voi olla yksi tapa oppia näitä.

Näin ollen otan tutkimuksessani huomioon tietojen, taitojen ja arvojen yhteen kietoutuneisuuden. Tarkoitin tässä tutkimuksessa *tiedolla* teoreettiseen tietämiseen tai asian ymmärtämiseen liittyviä tekijöitä eli teoreettista käsitystä, jota ilman taitoja ei olisi mahdollisuus kehittää. *Taidot* kuvaavat teoreettisen tiedon käytännön hallitsemista: kykyä soveltaa tietämäänsä käytäntöön. *Asenteet ja arvot* tarkoittavat tässä tutkimuksessa suhtautumistapaa, käytöstä ja halua toimia tietyllä tavalla. (Ks. Binkley ym. 2012, 37.)

Tietoa voi kuvata verbeillä tietää, tuntee tai ymmärtää. Taitoa voi kuvata verbeillä taitaa, hallitsee, osaa. Eroa tiedon ja taidon välillä voisi kuvata esimerkiksi tällaisella vertauskuvalla: henkilö *tietää*, että linja-autoliikenteessä linjoja ja reittejä on erilaisia ja kullakin on omat lähtö- ja pysäkillä pysähtymisen ajat, ja että autoon nouseminen edellyttää lipun ostamista. Hän *tietää*, mistä linja-autoaikataulut voi tarkistaa, ja kuinka auto pysäytetään oikealle pysäkille. Toisesta näkökulmasta linja-autoaikataulujen lukeminen ja tulkitseminen taas olisi käytännön *taito*. *Taito* voisi myös olla linja-autolla kulkeminen: osaa tulkita aikataulua ja nousta autoon

ja hallitsee käyttäytymiskoodit autossa (*tietää* mihin saa tai ei saa istua, miten auto pysäytetään oikealle pysäkillä ja soveltaa näitä tietoja käytännössä). (Ks. Miettinen ym. 2021, 24.) Asennetta tai arvoa voisi kuvata se, että valitsee julkisen liikenteen sen ekologisuuden vuoksi, tai että haluaa toimia tuntemiensa käyttäytymissääntöjen mukaisesti toisia matkustajia ja kuljettajaa kunnioittavasti. Kyse on siitä soveltaako tietojaan ja taitojaan eettisesti.

Binkley ym. (2012, 18) esittävät, että käytännön työssä avaintaitojen mallia voi olla hyödyllistä muokata tarpeen mukaan. Tynjälä ja Virtanen (2019, 883) tekevät juuri näin ja keskittyvät mallin ensimmäiseen kategoriaan, ajattelun tapoja ilmentäviin taitoihin. Näiden taitojen voidaan katsoa olevan keskeisiä työelämässä ja olevan sellaisia taitoja, joita korkeakoulutuksen tulisi tarjota. Lisäksi Tynjälä ja Virtanen purkavat yhteen ryhmitellyt taidot kunkin omaksi luokakseen. Esimerkiksi mallissa yhtenä osaamiskokonaisuutena esitetty ”kriittinen ajattelu, ongelmanratkaisu ja päätöksenteko” muodostavat Tynjälän ja Virtasen tutkimuksessa kukin oman luokkansa. Siten yksi samankaltaisia taitoja yhteen kokoava luokka muodostaa kolme tarkempaa luokkaa. Lisäksi he lisäävät oman tutkimuksensa tarpeeseen uusia luokkia ja tarkennuksia, luoden siten luokitteluksi yhteensä kahdeksan ajattelun taitoa, joita korkeakouluopiskelijat voivat opinnoissaan oppia.

4.2 Elinikäisen oppimisen avaintaidot: EU ja OECD

Esittelin edellä 2000-luvun avaintaitojen arviointiviitekehyksen, joka julkaistiin 2012. Seuraavaksi esittelen lyhyesti OECD:n Oppimiskompassi 2030-mallin (2019) sekä EU:n suosituksen elinikäisen oppimisen avaintaidoista (2018), joissa tulevaisuustaitoja ryhmitellään hiukan eri tavalla.

Kuten aiemmin toin esiin, tämänhetkinen kompetenssiajattelu perustuu OECD:ssa 1970- ja 80-luvuilla omaksuttuun toisen sukupolven pääoman teoriaan, joka ”keskittyi niihin yksilön ominaisuuksiin, joiden katsottiin olevan olennaisia teknologisen muutoksen, tuottavuuden kasvun ja innovatiivisuuden kannalta. Alettiin korostaa joustavuutta ja kykyä työllistyä ja niiden edellytyksenä luovuutta, itseluottamusta, ja kykyä elinikäiseen oppimiseen.” Kuten

Miettinen (2019, 207) toteaa, ”[t]oisen sukupolven inhimillisen pääoman teoria kohdistaa yksilöön vaatimuksia joustavuudesta, aloitteellisuudesta ja itsekontrollista, jotka muodostavat tärkeän pohjan 21. vuosisadan kompetenssien määrittelylle.”

Elinikäisen oppimisen politiikassa kompetenssin käsite on ottanut sivistyksen käsitteen aseman kasvatuksen peruskäsitteenä. Klassisessa sivistyskäsitteessä ”sivistys on kehittymistä itsenäisesti ajattelevaksi moraalisubjektiksi, oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan tietoiseksi kansalaiseksi ja yhteiskunnan jäseneksi, toimijaksi”. Miettinen huomauttaa, että snellmanilaiseen sivistysajatteluun sisältyisi ajatus osallisuudesta ihmiskunnan haasteisiin. (Miettinen 2019, 205.) OECD:n (2003) ”inhimillisen pääoman käsitteeseen perustuvassa kompetenssikäsitteessä sekä yksilön velvollisuudet kansalaisena että kulttuuriperintö jäävät taka-alalle”. Miettinen (2019, 204) muistuttaa, että tuo OECD:n hanke on ”osa sellaisen vertailevaan mittaamiseen perustuvan kehittämis- ja hallintateknologian kehittelyä, joka luo perustaa kansallisille koulutuspolitiikoille, antaa politiikkasuosituksia sekä ohjaa koulutuspolitiikkaa maailmanlaajuisesti” eikä hanketta tästä johtuen voi analysoida ensisijaisesti kasvatus- tai opetussuunnitelmateoreettisena ilmiönä.

Euroopan Unionin neuvoston suosituksessa (2018/C189/01) *elinikäisen oppimisen avaintaidoilla* tarkoitetaan ”taitoja, joita kaikki ihmiset tarvitsevat itsensä toteuttamiseen ja kehittämiseen, työllistymiseen, sosiaaliseen osallisuuteen, kestävään elämäntyyliin, onnistuneeseen elämään rauhanomaisessa yhteiskunnassa, terveystietoiseen elämänhallintaan ja aktiiviseen kansalaisuuteen.” Suositus jaottelee avaintaidot kahdeksaksi avaintaidoksi (*key competence*) seuraavasti: 1) lukutaito (*literacy competence*) 2) monikielitaito (*multilingual competence*) 3) matematiikan taidot sekä luonnontieteiden, teknologian ja insinööritieteiden alan taidot (*mathematical competence and competence in science, technology and engineering*) 4) digitaalitaidot (*digital competence*) 5) henkilökohtaiset, sosiaaliset ja oppimistaidot (*personal, social and learning to learn competence*) 6) kansalaistaidot (*civic competence*) 7) yrittäjyystaidot (*entrepreneurship competence*) ja 8) kulttuuritietoisuuteen ja kulttuurin ilmaisumuotoihin liittyvät taidot (*cultural awareness and expression competence*) (EU 2018; vrt. OPH 2021.) Kinnari (2020, 485) kritisoi avaintaitojen listaa siitä, että tällainen elinikäisen

oppimisen politiikka ”kaventaa käsitystä normaaliudesta ja sysää osan väestöstä marginaaliin, koska vain harva pystyy saavuttamaan [tällaisen] vaadittavan työllistymisen tason.”

OECD:n Defining and Selecting key Competences (DeSeCo) -projektissa määrittelemät avaintaidot olivat alun perin sisällöllisesti lähellä edellä kuvattua EU:n määrittelyä. DeSeCo:n loppuraportissa (2003) kompetenssin käsite määriteltiin kokonaisvaltaiseksi ja dynaamiseksi, ja sen katsottiin yhdistävän tilanteen tai ympäristön asettamat vaatimukset sekä toimijan psykososiaaliset edellytykset. Kompetenssien ajateltiin toteutuvan tekoina, olevan aina yhteydessä kontekstiin, ja niitä tulisi tarkastella suhteessa vaatimuksiin. (Miettinen 2019, 210.)

Kuten aiemmin toin esiin, OECD:n uudemmassa esityksessä (Oppimiskompassi 2030) avaintaidoissa korostetaan transformatiivisia tai muuttuvia taitoja, joita voidaan pitää erityisen inhimillisinä kyvykkyyksinä, joita tekoäly ei vielä pysty saavuttamaan. Innovaatioiden luominen, konfliktien sovittelu ja vastuun kantaminen nostetaan esiin tällaisina erityisinä transformatiivisina taitoina. Niillä on välitön yhteys muihin taitoihin, joita ovat kognitiiviset ja metakognitiiviset taidot, sosiaaliset ja tunnetaidot sekä käytännölliset ja fyysiset taidot. Näiden lisäksi mallissa eritellään neljä erilaista tiedon tapaa: substanssieto, tieteidenvälinen, epistemologinen ja menettelytapoihin liittyvä tieto, sekä neljä näkökulmaa arvoihin. (OECD 2019, 62, 74, 86, 102.)

Oppimiskompassi 2030 vastaa ehkä aiempaa paremmin siihen taloudellisen liberalismin individualistisen maailmankäsityksen kritiikkiin, jota mm. Miettinen (2019, 211–212) tuo esiin. Sen voi ajatella huomioivan arvojen ja asenteiden merkityksen aiempaa selvemmin taitojen oppimisessa. OECD jakaa arvot neljään luokkaan: henkilökohtaisiin, sosiaalisiin, yhteiskunnallisiin sekä ihmisarvoihin. Kaksi viimeistä viittaavat ihmistenvälisiin arvoihin. Yhteiskunnallisilla arvoilla tarkoitetaan tietyn instituution tai kulttuurin arvoja, kun taas ihmisarvoilla tarkoitetaan kansallisuudet ja kulttuurit ylittäviä yhteisiä arvoja. (OECD 2019, 102.)

Esitän seuraavaksi Oppimiskompassi 2030 -mallin kokonaisuudessaan lyhyesti. Mallin osatekijät ovat:

- 1) Kyky luoda uutta arvoa, jolla tarkoitetaan taitoa luoda uusia innovaatioita ja ottaa ne käyttöön. Kyky kytkeytyy vahvasti kriittisen ja luovan ajattelun taitoihin sekä yhteistyötaitoihin.
- 2) Ongelmien ja haasteiden sovittelun taito, jolla tarkoitetaan asioiden välisten yhteyksien hahmottamista ja yhteen sovittamista. Käytännössä tämä tapahtuu kriittistä ajattelua soveltamalla, tutustumalla vastakkaisiin näkökulmiin, argumentoimalla oman näkökulman puolesta ja etsimällä käytännöllisiä ratkaisuja konflikteihin.
- 3) Vastuun kantaminen liitetään kykyyn reflektoida omia toimia ja huomioida henkilökohtaiset, eettiset ja yhteiskunnalliset tavoitteet.
- 4) Substanssitieto, jolla tarkoitetaan tiettyyn aihealueeseen liittyviä konsepteja ja yksityiskohtaista sisältöä. Substanssitieto voi olla esimerkiksi matematiikassa tai tietyssä kielessä opittu sisältö.
- 5) Tieteiden välinen tieto, jolla tarkoitetaan substanssitetiedon yhdistämistä tai suhteuttamista jonkin toisen substanssitetiedon kanssa.
- 6) Episteeminen tieto, eli ymmärrys siitä, kuinka tietyn alan erityisasiantuntijat työskentelevät ja ajattelevat. Episteeminen tieto auttaa oppijaa näkemään tarkoituksen oppimiselle, ymmärtämään opitun hyödyntämistapoja ja laajentamaan substanssitettoa.
- 7) Menettelytapoihin liittyvä tieto, eli ymmärrys siitä kuinka jokin on tehty; vaiheet tai toimet, jotka on suoritettava tietyn tavoitteen saavuttamiseksi. Menettelytapoihin liittyvä tieto voi olla substanssiin liittyvää, osa on aihealueiden välillä siirrettävissä. Oppimiskompassi 2030 korostaa siirrettävissä olevaa menettelytapatietoa, sillä sitä voi hyödyntää eri asiayhteyksissä ja ongelmanratkaisutilanteissa.
- 8) Kognitiiviset ja metakognitiiviset taidot, joihin sisältyvät kriittinen ajattelu, luova ajattelu, oppimaan oppiminen ja itsesäätely.
- 9) Sosiaaliset ja tunnetaidot, joihin sisältyvät empatiataito, minäpystyvyys, vastuullisuus ja yhteistyötaidot.

10) Käytännölliset ja fyysiset taidot, kuten uuden tiedon käyttäminen ja uuden kommunikaatioteknologian ja välineiden käyttäminen.

11) Henkilökohtaiset arvot, jotka liittyvät siihen kuka on ihmisenä, kuinka tahtoo määritellä ja elää merkityksellistä elämää ja saavuttaa omat tavoitteet.

12) Sosiaaliset arvot, jotka liittyvät sellaisiin periaatteisiin ja uskomuksiin, jotka vaikuttavat ihmisten välisten suhteiden laatuun. Niihin sisältyy se, kuinka yksilö toimii toisia kohtaan ja kuinka hän toimii vuorovaikutustilanteissa, mukaan lukien konfliktitilanteissa. Sosiaaliset arvot ilmentävät myös kulttuurisia oletuksia sosiaalisesta hyvinvoinnista, eli siitä mikä saa yhteisön ja yhteiskunnan toimimaan tehokkaasti.

13) Yhteiskunnalliset arvot, jotka määrittävät kulttuurien ja yhteiskuntien prioriteetit, ja ovat sosiaalista järjestystä ja institutionaalista elämää ohjaavia jaettuja periaatteita.

14) Ihmisarvot, joilla voi ajatella olevan paljon yhteistä yhteiskunnallisten arvojen kanssa. Ihmisarvot kuitenkin määritellään kansallisuudet ja kulttuurit ylittäviksi. Ne liittyvät ihmiskunnan hyvinvointiin, ja on julkilausuttu kansainvälisesti hyväksytyissä ihmisoikeusjulistuksissa.

(OECD 2019, 60, 62, 74, 86, 102.)

5 TUTKIMUSONGELMA JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tämän tutkimuksen tarkastelun kohteena on osaaminen ja sen tunnistaminen kolmannella sektorilla ja erityisesti Suomen Punaisen Ristin vapaaehtoistoiminnassa. Tutkimuksen tarkoituksena on tarkastella vapaaehtoistoiminnassa syntyvää tai hyödynnettyä osaamista vapaaehtoistoimijoiden itsensä kertomana. Tutkimus tuottaa tietoa siitä, mitä asioita vapaaehtoistoimijat itse tuovat osaamisestaan esiin. Kyse voi olla vapaaehtoistoiminnassa syntyvistä uusista tiedoista, taidoista tai asenteista tai sellaisesta osaamisesta, jota vapaaehtoistoimijalla on entuudestaan, ja jota on ollut mahdollista hyödyntää vapaaehtoistoiminnassa.

Kuten aiemmin olen tuonut esiin, Suomen Punaisella Ristillä ei vielä ole vapaaehtoistoimijoiden osaamisen tunnistamiseen mallia, jonka kautta osallistujien tietoja ja taitoja voitaisiin tarkastella. Vapaaehtoistoimijoiden osaamisen kehittäminen on mukana järjestön itselleen asettamissa tavoitteissa. Jotta osaamista voidaan suunnitelmallisesti kehittää, tulisi osaaminen ensin tunnistaa. Osaamisen kehittämiseen voi liittyä ristiriitaisia jänniteitä tai ristiriitaista kommunikaatiota, erityisesti jos organisaation viestintä ja osaamisen kehittämisen todellisuus eivät kohtaa (Toivanen, Leppänen & Kovalainen 2012, 15–17).

Tässä tutkimuksessa annan äänen vapaaehtoistoimijoille. Oletukseni on, että vapaaehtoistoimija tunnistaa itsellään aina olevan jotain sellaista osaamista, jota tarvitaan järjestössä. Vapaaehtoistoimija voi itse valita, hyödyntääkö hän tätä osaamista toiminnassa. Aiemmin hankittu osaaminen voi olla esimerkiksi opinnoissa tai työelämässä opittua. Järjestö voi vaikuttaa rajallisesti tällaisen osaamisen hyödyntämiseen, koska toiminta perustuu erityisesti toimijoiden vapauteen valita ja määritellä oman tehtävänsä rajat. Vapaaehtoistoimijoiden osaamiseen perustuvalla järjestöllä kuitenkin erityisen tärkeää on pystyä hyödyntämään kaikki se potentiaali, mikä sen toimijoilla on (Kuuluvainen 2015, 47). Vapaaehtoistoimijoiden osaamisen, odotusten ja tuen tarpeen tunnistaminen ja siihen vastaaminen voivat olla merkittäviä osatekijöitä tuon potentiaalın hyödyntämiseksi.

Kiinnostukseni kysymykseen kumpuaa ensisijaisesti siitä toiveesta, että tarkastelusta syntyisi käsitteellinen yleiskuva vapaaehtoistoimijoiden osaamisesta, jotta osaamisen tunnistamisen välineitä ja malleja voidaan tarkoituksenmukaisesti kehittää. Tutkimukseni tavoitteena on lisäksi tuottaa tietoa siitä, kuinka SPR:n toimintalinjauksessa asetetut tavoitteet mahdollisesti toteutuvat, ja tarjota välineitä kehittää toimintaa tähän tietoon perustuen.

Vapaaehtoistoimijoiden osaamisen tunnistaminen järjestökentällä on tarpeellista järjestön omiin tarkoituksiin, jotta järjestö voi tukea vapaaehtoistoimijoiden osaamisen kehittämistä ja kehittymistä. Tämä voi osaltaan auttaa toimijoita sitoutumaan toimintaan, tukea vapaaehtoistoimijoiden jaksamista ja tuottaa onnistumisen kokemuksia. Katson myös, että osaamisen tunnistaminen ja näkyväksi tekeminen toimijan itsensä tai järjestön toimesta on osa arvostuksen antamista. Siten käyttökelpoisten osaamisen tunnistamisen välineiden kehittäminen mahdollistaa järjestön toimintalinjauksessa asetetun tavoitteen mukaisen toimijoiden arvostamisen.

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan sitä, millä tavalla vapaaehtoiset itse sanallistavat omaa osaamistaan, ja mitä he kertovat tästä osaamisesta, sen syntymisestä ja hyödyntämisestä. Tutkimuksen kontekstina on vapaaehtoisuus Suomen Punaisessa Ristissä. Tutkimuskysymykset ovat: Millaista osaamista vapaaehtoistoiminnassa ilmenee? Millaisia tietoja ja taitoja voi oppia tai vahvistaa vapaaehtoistoiminnassa?

6 TUTKIMUSMENETELMÄ

Laadullista tutkimusta on tehty eri tieteenaloilla monin eri aineistonkeruu- ja analyysimenetelmin. Eri menetelmiä ja näkökulmia yhdistää tavoite tutkia elämismailmaa. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Laadullisessa tutkimuksessa pyritään tutkimaan ja selittämään ilmiöitä: tarkastelemaan merkitystä, joka tutkittavalla ilmiöllä on tietyssä asiayhteydessä (Kakkuri-Knuutila & Heinlahti 2006, 12). Laadullisen tutkimuksen tarkoituksena on ”löytää aineistosta jotakin uutta ja ennen havaitsematonta, uusia jäsennyksiä ja käsitteellistyksiä, ennen kuvailemattomia tapoja ymmärtää inhimillisiä todellisuuksia” (Ruusuvoori, Nikander & Hyvärinen 2010, 16).

Kaikkeen tieteelliseen ajatteluun kuuluu refleктоiva, teoreettinen ajattelu. Tutkittavien tulkinnat arkipäivän ilmiöistä voidaan ajatella edustavan niin sanotusti ensimmäisen asteen tulkintaa. Laadullisessa tutkimuksessa tutkijan tulkinta on toisen asteen tulkintaa, ”tutkittava ongelma tulkitaan kaksi kertaa”. (Eskola & Suoranta 1998, 107.) Laadullista kasvatustiedettä voidaan kuvata ihmistutkimukseksi, jonka kohteena on kasvatuksesta seuraava ihmisen kasvu ja oppiminen, sekä merkitykset, joita näille ilmiöille annetaan (Kaikkonen 1999, 429).

Ojala (2003, 235–236) muistuttaa, että laadullisessa tutkimuksessa tutkijan on tehtävä vahva valinta ja sitoutuminen myös omaan tutkijaposition ja siihen, miten tietoa tuottaa ja uusintaa. Tutkijan on sisäistettävä oman tutkijaposition mahdollisuudet, rajat ja vahvuudet, jotta laadullisen tutkimuksen vahvuuksia, kuten subjektiivisuutta, kohdejoukon valikoituneisuutta tai kontekstisidonnaisuutta ei arvioida määrällisten kriteerien kautta tutkimuksen heikkouksina tai yleistettävyyden puutteina. Tässäkin tutkimuksessa tavoitetaan osittainen näkökulma valittuun tutkimuskysymykseen, eikä tutkimuksen laatua arvioida aineiston määrän perusteella (Hakala 2018, 16; Ojala 2003, 236).

6.1 Tutkimusaineiston kerääminen ja kohdejoukko

Tutkimuksen aiheen, tutkimusluvan ja kohdejoukon valinnan osalta olin yhteydessä ensin Suomen Punaisen Ristin valtakunnalliseen keskustoimistoon, jonka jälkeen mukana oli myös piirien eli alueellisten toimistojen työntekijöitä. Kohdejoukko valikoitui keskustelussa yhdessä työntekijöiden kanssa tiettyjen piirien hallitusten jäseniksi. Aineistonkeruumenetelmäksi valitsin lomakekyselyn. Käytin aineiston keräämisen välineenä Webropolia, joka on ensisijaisesti kyselyaineistojen keräämiseen tarkoitettu verkkopohjainen sovellus.

Lähetin pyynnön osallistua tutkimukseen kolmen eri alueen eli piirin hallituksen jäsenille (36 henkilöä). Maantieteellisesti nämä kolme piiriä sijaitsevat eri puolilla Suomea. Piirien hallitukset pyritään yleensä kokoamaan siten, että kaikista eri Punaisen Ristin vapaaehtoistoiminnan muodoista on mukana edustajia. Lisäksi kokoonpanoissa pyritään huomioimaan mahdollisuuksien mukaan tasapuolinen ikäedustus sekä sukupuolijakauma. Tämä sopi tutkimukseni tarkoitukseni, sillä toivoin aineiston edustavan vapaaehtoistoimijoita mahdollisimman laajasti.

Pyyntö osallistua tutkimukseen tuotti yhteensä 10 vastausta kahdella kierroksella. Pyyntö tuotti ensimmäiseen määräaikaan 11.7.2021 mennessä vain kolme vastausta, jonka vuoksi jatkoin vastausaikaa 22.8.2021 saakka. Tutkimuksen pääaineiston eli osallistujien kirjoitelmien sanamäärä oli 1703 sanaa. Lyhyin kirjoitus oli pituudeltaan 4 sanaa, pisin taas 704 sanaa. Pieni tutkimusjoukko on laadulliselle tutkimukselle tyypillistä. Laadullisessa tutkimuksessa pyritään analysoimaan valittua tapausjoukkoa mahdollisimman perusteellisesti, jolloin laatu eli käsitteellistämisen kattavuus on aineiston tieteellisyyden kriteeri. (Eskola & Suoranta 1998, 15.)

Osallistujilta kysyttiin aluksi kuusi aiheeseen orientoivaa kysymystä tutkimuksen taustaineistoksi. Tutkittaville esitettiin osaamiseen liittyviä avoimia kysymyksiä. Pääasialliseksi tarkasteltavaksi aineistoksi muodostui osallistujien kirjoitelmat otsikolla ”Minun osaamiseni”. Tutkimusaineiston kerääminen kirjoitelmana ei välttämättä ole yhtä yleisesti käytetty

menetelmä kuin esimerkiksi haastattelu, vaikka aineistonkeruu kyselylomakkeella onkin yksi perinteisimmistä aineistonkeruumenetelmistä (Valli 2018, 81). Esimerkkejäkin osallistujan kirjallista reflektointia hyödyntävästä aineiston keruumenetelmästä kuitenkin löytyy (ks. Ansala 2017, Vilppola ym. 2020). Lomakkeen lopussa osallistujilta pyydettiin taustatietoja osallistujan iästä, toiminnassa mukana olemisen kestosta, sekä toiminta-alueesta. Halutessaan osallistuja sai lisätä yhteystietonsa ja siten antaa suostumuksensa osallistua mahdolliseen haastatteluun.

Asetin kirjoitustehtävälle vahvasti aiheeseen ohjaavan otsikon “Minun osaamiseni”, jonka tarkoitus oli ohjata osallistujan ajatukset pohdiskelemaan nimenomaisesti omaa osaamistaan erityisesti Suomen Punaisen Ristin vapaaehtoisena toimiessa. Apukysymykset ja tehtävänannon selvennyksessä pyrin auttamaan tunnistamaan omaa osaamista esimerkiksi sen kautta, missä toiminnassa on ollut mukana, ja millaisia onnistumisen kokemuksia mahdollisesti kokee saaneensa. Asteriski eli tähti (*) osoittaa kyselylomakkeella, että kysymykseen on pakollista vastata, jotta pääsee etenemään lomakkeella. Kysymys on siis pakollinen, vaikka tutkimukseen osallistuminen itsessään on vapaaehtoista. Kaikki osallistujille osoitetut kysymykset on esitetty liitteessä 1.

Yhtenä tutkimuksen taustatavoitteena oli tarjota tutkimukseen osallistuvalle mahdollisuus pysähtyä tarkastelemaan omaa osaamistaan, ja siten reflektoida oppimista. Tämä taustatavoite tuki kirjallisen tehtävän valitsemista aineistonkeruumenetelmäksi. Teknisesti tuin mahdollisuutta reflektointiin tarjoamalla mahdollisuuden tallentaa vastaus välillä.

Osallistujien taustakysymyksiin antamien vastausten perusteella osallistujat ovat olleet mukana toiminnassa keskimäärin 14,5 vuotta. Yhteensä neljä vastaajaa on ollut mukana toiminnassa 20 vuotta tai yli. Vastaajat jakautuivat valtakunnallisesti hyvin tasaisesti kolmeen alueelliseen piiriin. En tuo tutkimuksessa esiin mukana olleita alueita voidakseni mahdollisimman hyvin taata osallistujien anonymiteetin.

Ennen kirjoitustehtävää kysyin osallistujilta kuusi osaamiseen ja oppimiseen ajatuksia suuntaavaa kysymystä, joista on nähtävissä osallistujien olevan koulutusmyönteisiä. Yhdeksän kymmenestä vastaajasta ilmoitti olevansa samaa mieltä tai melko samaa mieltä väitteeseen: ”Osallistun mielelläni Punaisen Ristin koulutuksiin”. Kaikki kymmenen osallistujaa olivat samaa mieltä tai melko samaa mieltä väitteen ”Olen oppinut uusia asioita Punaisen Ristin vapaaehtoistehtävissä” kanssa.

Seuraava taulukko kokoaa yhteen tutkimukseen osallistuneiden vapaaehtoistoimijoiden osallistumisen eri toimintamuotoihin:

Taulukko 1. Tutkimukseen osallistuneiden jakaantuminen vapaaehtoistoiminnan eri toimintamuotoihin.

	n	Prosentti
Ensiapuryhmätoiminta	8	80,0%
Henkisen tuen toiminta	6	60,0%
Keräystoiminta	10	100,0%
Lapset ja nuoret	3	30,0%
Luottamustoimet	9	90,0%
Monikulttuurisuustoiminta	3	30,0%
Ruoka-aputoiminta	3	30,0%
Terveysten edistäminen	3	30,0%
Valmiustoiminta	7	70,0%
Ystävätoiminta	5	50,0%

Kuten taulukosta käy ilmi, on tavallista, että vapaaehtoisena toimitaan useammassa kuin yhdessä toimintaryhmässä. Yksi osallistuja ei jostain syystä ilmoittanut olevansa mukana luottamustoimissa. Kysely on toimitettu henkilöille, joista kaikki toimivat luottamustehtävässä. Mikäli osallistuja valitsi kyselyssä toimintamuodoista ’luottamustoimet’, oli osallistujan tällöin myös pakollista antaa tekstikenttään lisätietona kuvaus, missä tehtävissä on toiminut. Yksi selitys voi olla, että vastaaja ei ole halunnut antaa tätä tietoa, ja on näin ollen jättänyt vastaamatta kohtaan kokonaan.

6.2 Teoriaohjaava analyysi

Tutkimuksen kohteena on vapaaehtoistoimijoiden kompetenssit. Tutkimusaineisto on luokiteltu teoriaohjaavan sisällönanalyysin keinoin. Tarkoituksena on hahmottaa, mitä kaikkea osaamista vapaaehtoistoimijat tuovat esiin. Sisällönanalyysi laadullisen tutkimuksen menetelmänä sopii tähän tarkoitukseen, koska tarkoitus on luokitella ja järjestää tuotettu aineisto uudelleen. Pelkkää luokittelua ei kuitenkaan voisi sanoa analyysiksi (Salo 2015, 166). Keskeistä tutkimusanalyysissa on aineiston tulkinta teorian avulla. Kuten Ruusuvuori ym. (2010, 14) esittävät, sisällönanalyysi tulisi olla enemmän kuin aineiston luokittelua ja ryhmittelyä, ja tulosten esittelyksi ei riitä aineiston “parhaiden palojen” siteeraaminen. Tutkimusanalyysin tarkoitus on tuoda esiin systemaattisesti läpikäymällä jotain sellaista, mikä aineistoa suoraan sellaisenaan lainaamalla ei ole läsnä.

Teoriaohjaavassa analyysissä päättelyn logiikka noudattaa usein abduktiivisen päättelyn logiikkaa, jossa havaintojen tekeminen perustuu johonkin johtoajatukseen. Analyysi ei kuitenkaan pyri testaamaan teoriaa tai pohjautu siihen suoraan. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 97.) Tässä tutkimuksessa teorian ohjaavuus ilmenee siten, että aineistoa läpikäydessäni olen etsinyt ilmaisuja, joista kävisi ilmi kompetenssien tai avaintaitojen viitekehysten mukaisia ilmauksia. Aineiston lukeminen on vuoropuhelua teoreettisten käsitteiden kanssa, jatkuvaa rajanvetoa, jossa arvioidaan, vastaako kerätty aineisto viitekehysten rakentamaa kuvaa kompetensseista.

Sisällönanalyysia on kritisoitu erityisesti siitä, että sen avulla aineisto vain järjestetään johtopäätösten tekoa varten, mikä jättää analyysin keskeneräiseksi. Heikoimmillaan analyysi pysähtyy luokitteluun, ja siten edellä kuvatuksi alkuvaiheen analyysiksi. (Salo 2015, 171; Tuomi & Sarajärvi 2009, 103). Aineistoon tutustuminen, sen järjestäminen ja luokittelu auttavat työvaiheina varsinaisen analyysin tekemisessä. Ne eivät itsessään ole valmis analyysi, vaan tämä esityö luo pohjan esimerkiksi teoreettisten mallien muodostamiselle. Aineiston kanssa ikään kuin keskustellaan, eli aineistosta tehtyjä tulkintoja ja analyttisiä teemoja vertaillaan keskenään ja niitä suhteutetaan aikaisempiin tuloksiin. (Ruusuvuori ym. 2010, 8; Salo 2015, 166.)

Ratkaisuna tähän analyysin keskeneräisyyden vaaraan olen ottanut avuksi teorian. Eskola ja Suoranta (1998, 60) puhuvat teoriasta keinona, joka ohjaa analyysia ja jäsentää ja systematisoi kerättyä tietoa. Tässä tutkimuksessa teoria keinona toteutuu teoriaohjaavana sisällönanalyysinä. Salo käyttää teoriaohjaavasta ja -lähtöisestä tavasta nimitystä ”aineiston ajattelu teorian kanssa” (Salo 2015, 171–172). Tämä kuvaa ajatteluprosessia hyvin, koska aineistoa on ajateltava paitsi teorian kanssa vuorotellen, myös ikään kuin teorian ”linssien” kautta.

Sisällönanalyysissä aineisto voidaan koodata, millä pyritään jäljittämään ”toistoa, säännönmukaisuutta tai järjestystä”. Koodaamisen avulla voidaan yksinkertaistaa aineistoa yhdistelemällä, luokittelemalla, teoretisoimalla ja käsitteellistämällä sitä. (Salo 2015, 177.) Yksinkertaisimmillaan koodaamisella voidaan tarkoittaa tutkijan aineistoon tekemistä muistiinpanoista, joilla jäsennetään aineistoa. Koodimerkit voivat toimia tekstin kuvailun apuvälineenä tai aineistoin jäsentämisen testaamisen välineenä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 92.)

Koin tarkoituksenmukaiseksi tutustua syvällisesti teoreettiseen viitekehykseen analyttisen viitekehyksen rakentamiseksi. Teoriaohjaavassa analyysissä samoin kuin aineistolähtöisessä analyysissä analyysiyksiköt valitaan aineistosta. Analyysi ei pohjautu suoraan teoriaan, mutta siitä voidaan tunnistaa aikaisemman tiedon vaikutus. Analyysin tarkoituksena ei ole testata teoriaa, vaan ikään kuin avata uusia ajattelutapoja. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 96.) Teorialähtöinen analyysi olisi ollut mahdollinen lukutapa aineistolle, mutta en halunnut sitoa itseäni määrämuotoiseen etenemistapaan. Voidaan ajatella, että teoriaohjaava lähestymistapa ikään kuin antaa teorian mahdollisuudet ja rungon, mutta ei rajoita tutkijan mahdollisuuksia rakentaa uutta aineiston pohjalta.

Tarkoitukseni on tarkastella aineistossa sitä osaamista, jota vapaaehtoistoiminnassa syntyy tai hyödynnetään sen mukaisesti, kuinka osallistujat näitä asioita tuovat esiin. Tämän vuoksi ei nähdäkseen olisi tarkoituksenmukaista tarkastella vain yksittäistä taitojen luokkaa tai osaluetta. Tutkimus pyrkii siis koostamaan vapaaehtoistoimijan avaintaidoista yleiskuvan, siten

kuin vapaaehtoistoiminnassa opittavat uudet tai hyödynnettävät taidot ilmenevät tutkimusaineistossa.

Laadullista analyysia kritisoidaan siitä, että tutkimuksen tuloksissa kerrotaan jotain sellaista, mikä jo tiedetään. Tutkija huomaa aineistoa koodatessaan asioita, jotka ovat hänelle entuudestaan tuttuja, eivätkä silloin yllätä eikä tuota uutta tietoa. Analyysin tarkoitus on laajentaa ajattelua ja tuottaa uusia ajatuksia. Silloin, kun aineistoa ”ajatellaan teorian kanssa”, tietoa tuotetaan uudella tavalla. (Salo 2015, 182.) Tähän refleksiiviseen lukemiseen pyrin analysoidessani aineistoani suhteessa avaintaitojen viitekehykseen. Tehtävä ei ole helppo silloin, kun tutkittava aihepiiri on tutkijaa lähellä, ja aineisto on jo tullut tutuksi.

Tutkimusaineiston analyysissa olin kiinnostunut osaamisen ilmentymisestä kompetensseina. Etenin aineiston analysoinnissa Tuomen ja Sarajärven (2013, 108–111, 117) sisällönanalyysin etenemistavan mukaisesti. Kyseessä on kolmiportainen prosessi, jossa aineisto redusoidaan, klusteroidaan ja abstrahoidaan. Redusoinnissa eli pelkistämisessä ei ole kyse siitä, että aineiston alkuperäisilmaus sanotaan yksinkertaisemmin. Redusointia voisi ennemminkin kuvata tutkimusaineiston lukemisena tutkimuskysymyksen tai teoreettisen viitekehyksen tarjoamien käsitteiden kautta.

Aluksi tutustuin aineistoon lukemalla sen läpi kahdesti. Molemmilla lukukerroilla tein merkintöjä marginaaliin ensihavainnoista. Koodasin aineiston värein ja luokittelin aineiston ensimmäisten lukukertojen jälkeen aineistolähtöisesti. Aineistoon tutustuminen tällä tavoin vahvisti käsitystäni siitä, että aineisto sisältää riittävästi tutkimusdataa perusteltujen havaintojen tekemiseen.

Seuraavaksi muutin aineiston taulukkomuotoon ja annoin jokaiselle osallistujalle järjestysnumeron siinä järjestyksessä, kuin järjestelmä purki vastaukset tekstitiedostoon. Merkitsin osallistujan (O) ja järjestysnumeron taulukon ensimmäiseen sarakkeeseen osoittamaan vastaajaa (O1-O10). Seuraavaksi muodostin alkuperäisistä ilmauksista pelkistettyjä ilmaisuja (Tuomi & Sarajärvi 2009, 108–109). Tässä luin aineistoa

tutkimuskysymyksen kautta teoriaohjaavasti, eli pelkistetyllä ilmaisulla pyrin kuvaamaan osallistujan kertomuksessa ilmenevää osaamista.

Seuraavaksi ryhdyin hahmottelemaan kompetenssien viitekehyksen mukaisesti nimettäviä kompetensseja tai avaintaitoja kuvaamalla edellisessä vaiheessa esille nostamaani osaamista tarkemmin sarakkeeseen kuvaus/alaluokka. Jos kompetenssi tai kompetenssiluokka näytti selvästi olevan nimettävissä viitekehyksen mukaisesti, täydensin kompetenssin sekä sen luokan kuhunkin sarakkeeseen.

Hahmoteltujen kompetenssien yhtäläisyyksien ja eroavaisuuksien havaitseminen oli teknisesti helppoa, kun käsittelin aineistoa excel-tiedostona. Nimettyjä luokkia pystyi suodattamaan ja vertailemaan rinnakkain. Tyhjät sarakkeet täydentyivät rivi riviltä, ja yhtäläisyyksiä vertailemalla muodostin kompetenssien perusteella yhteen kokoavia kompetenssiluokkia. Tällä tavoin järjestelmällisesti aineistoa lukien ja samankaltaisuuksia ja eroja kompetenssien viitekehysistä vertaillen muodostuivat kompetenssit sekä niille alaluokat (kuvaukset), yläluokat (tieto, taito, asenne) sekä kokoavat luokat eli kompetenssiluokat. Työvaiheessa haastavaa oli johdonmukaisuus, yhtäläisyyksien ja eroavaisuuksien tunnistaminen sisällöistä, sekä valintojen tekeminen suhteessa kompetensseista esitettyihin määrittelyihin.

Esitän menettelytavan aineistoesimerkein taulukoissa 2 ja 3. Aineiston ensimmäisessä sarakkeessa edellä kuvatun mukaisesti on merkittynä osallistuja (O). Jokaisella osallistujalla on järjestysnumero, jotta aineistossa on erotettavissa, milloin ilmaisu sisältyy saman osallistujan kertomukseen (ks. taulukko 2). Sisällytin taulukkomuotoiseen aineistoon mukaan ainoastaan osallistujien kirjoitelmat. Siten osallistujien yhteystiedot tai henkilön tunnistamista helpottavat taustatiedot eivät olleet mukana käsiteltävässä aineistossa.

Havaitsin, että yhdestä ilmaisusta on löydettävissä useita erilaisia osaamisen ilmaisuja. Luokittelun jatkamiseksi jokainen osaamista kuvaava ilmaisu oli eriytettävä omalle rivilleen:

Taulukko 2, sarakkeet A-C

	Alkuperäinen ilmaus	Osaaminen
O1	Olen saanut hyvän käsityksen maahanmuuton haasteista, ja siitä miten SPR pystyy reagoimaan nopeastikin uusiin tilanteisiin, olivatpa ne koronaa, turvapaikanhakijoiden valtavaa määrää tai vaikka tulipalo.	Tietää mitä haasteita maahanmuuttoon liittyy.
		Tietää, että Suomen Punainen Risti toimii valmiusjärjestönä ja pystyy nopeasti antamaan apua monenlaisissa tilanteissa.
O6	Olen oppinut toimimaan sosiaalisemmin ihmisten kanssa ja erilaisissa tilanteissa.	Osa toimia ihmisten kanssa.
		Osa toimia erilaisissa tilanteissa.
		Tunnistaa kehitystä omassa osaamisessa.

Käytyäni aineiston läpi tällä tavoin alusta loppuun etenin seuraavaksi pohtimaan tarkemmin näiden aineistossa mielestäni ilmenevien tietojen, taitojen, asenteiden tai arvojen ilmentymiä kompetensseina. Luokittelussa palasin jatkuvasti tarkistamaan tulkintani rehellisyyttä suhteessa alkuperäiseen ilmaisuun. Osa kompetensseista oli helpompi nimetä kuin toiset, joidenkin kohdalla tuntui tarpeelliselta kuvata kompetenssia tarkemmin ennen luokan päättelyä.

Taulukko 3, sarakkeet A; D-F.

	Kuvaus	Kompetenssi	Kompetenssiluokka
O1	Tunnistaa ja ymmärtää monimutkaisia globaaleja ilmiöitä ja niiden paikalliset vaikutukset; tieto maahanmuuton	Kansalaistaidot	Maailmassa elämisen taidot

	haasteista (monimutkainen globaali ilmiö)		
	Tieto järjestön (SPR) toiminnasta	Sisältöosaaminen	Tieto ja tiedon soveltaminen
O6	Vuorovaikutus	Viestintä- ja vuorovaikutustaidot	Käytännölliset ja sosiaaliset taidot
	Yhteistyö	Yhteistyö- ja ryhmätyöskentelytaidot	Käytännölliset ja sosiaaliset taidot
	Kyky toimia muuttuvissa tilanteissa	Jatkuvan oppimisen taidot	Maailmassa elämisen taidot
	Metakognitio, itsereflektio	Oman osaamisen kehittymisen tunnistamisen taito	Maailmassa elämisen taidot

Etenin ensimmäisessä vaiheessa siten, että kuvasin alkuperäisessä ilmauksessa esiintyvän *osaamisen* omin sanoin. Osaaminen voi ilmentyä tietona, taitona, asenteena tai arvona.

Koska osallistujia pyydettiin kertomaan osaamisesta ja vapaaehtoisena toimimisesta omin sanoin ilman kompetensseihin perehtymistä, jää tutkijan tehtäväksi tulkita kompetenssien esiintyminen osallistujan ilmaisusta. Osaamiseen liittyvät ilmaisut ilmenevät aineistossa useimmiten toimintaa ja osallistumista kuvaileviin kertomuksiin ja jäävät pääasiassa ylätasolle. Osallistajat esimerkiksi olettavat lukijan tietävän, mitä ”ensiaputaidoilla” tarkoitetaan. Yksikään osallistuja ei käytä kompetenssin tai avaintaidon käsitettä.

Ruusuvuori ym. (2010, 16) muistuttaa, että on pohdittava, ”ymmärrätkö tutkittavat ilmiöt yksilöön, vuorovaikutukseen, ryhmään, yhteiskunnallisiin rakenteisiin, kulttuurisiin merkityksiin vai instituutioihin liittyviksi”. Tutkimuskysymys ja -asetelma tarkastelee selkeästi yksilön omakohtaista kokemusta, se on tutkimuksen peruslähtökohta. Aineistoa analysoidessani olen tehnyt päätöksen, että mikäli osallistuja kertoo osallistuneensa johonkin toimintaan otsikon ”minun osaamiseni” alla, on tällöin perusteltua olettaa, että osallistuja joko kokee hallitsevansa tai on vähintään harjoitellut jotain tähän tekemiseen liittyviä tietoja tai taitoja.

6.3 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimuksen tekemisessä on harkittava tiettyjä eettisiä kysymyksiä. Eettisille kysymyksille on tyypillistä se, että niihin ei ole helppoja tai yksiselitteisiä vastauksia (Clarkeburn & Mustajoki 2007, 22). Eettisyys voidaan jakaa kolmeen luokkaan: 1) tutkimusaiheen eettinen oikeutus, 2) tutkimusmenetelmät, 3) analyysi ja raportointi. Aiheen eettisellä oikeutuksella tarkoitetaan tarvetta tutkia ilmiötä ja sen perustelua. Olen tuonut aiemmin esiin, ettei osaamista vapaaehtoistoiminnassa juurikaan ole tutkittu ja siten perustellut tarvetta tuottaa tietoa ilmiöstä. Tutkimukseen osallistuneet eivät ole haavoittuvassa asemassa suhteessa aiheeseen tai tutkimuskysymykseen. Tutkimusaihe ei siis ole sensitiivinen sillä tavoin, kuin jos tutkittaisiin esimerkiksi lapsia tai traumaattisia kokemuksia. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että tutkimuksen eettisyyteen ei tarvitsisi suhtautua huolellisesti. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Pienestä kohdejoukosta johtuen olen tehnyt tiettyä sensitiivisyyden arviointia suhteessa anonymiteetin säilyttämiseen. Analyysivaiheessa tutkimuseettisen käytännön mukaisesti käsittelemässäni tekstimassassa ei ole ollut henkilöiden nimitietoja mukana. En havainnut tekstiaineistossa vahvoja murre sanoja tai puhekielisyyttä, mutta tekstin yhtenäisyyden ja anonymiteetin vahvistamiseksi korjasin siteeraamistani osista kirjoitusvirheet ja muutin puhekieliset ilmaisut yleiskielisiksi. Kohdejoukko (N=10/36) on suhteellisen pieni. Piirejä on Suomessa 12, joissa kussakin on Suomen Punaisesta Rististä annetun asetuksen (827/2017) 37 §:n mukaisesti vähintään 8 ja korkeintaan 18 jäsentä, eli koko kohdejoukon potentiaali olisi ollut 96–216 henkilöä, mikäli kaikkien piirien hallitusten jäsenet olisi kutsuttu mukaan tutkimukseen. Tästä johtuen pohdin jo aineistoa analysoidessani sitä, sisältääkö osallistujien kertomukset sellaisia yksityiskohtia, josta heidät voidaan tunnistaa.

Anonymiteetin vahvistamisen lisäksi toinen erityinen syy kohdejoukon rajaamisesta liittyy omaan rooliini tutkittavassa järjestössä. Pohdin läpi tutkimuksen omaa asemaani tutkijana. En voi asettaa itseäni aiheen ulkopuolelle, koska toimin itse vapaaehtoisena ja luottamushenkilönä Suomen Punaisessa Ristissä. Kohdejoukkoa valitessani halusin rajata itseni kohdejoukon ulkopuolelle. Tämä tarkoitti sitä, että en voinut osoittaa tutkimukseen osallistumispyyntöä

alueeni piirin hallitukselle, jossa itse toimin jäsenenä. Ilman omaa tietämystäni järjestön toiminnasta tutkimus olisi edellyttänyt erilaista menetelmää. Omakohtaisella kokemuksella tutkittavien kertomuksia on ollut mahdollista tulkita ja ymmärtää asioiden välisiä yhteyksiä. Tämä voi kuitenkin näyttäytyä myös tutkimuksen laadun heikkoutena. Analyysia tehdessäni olen joutunut pohtimaan tulkintojen rajoja ja rehellisyyttä suhteessa kerättyyn aineistoon.

Jokaisen tutkimukseen osallistuneen vastaajan tekstistä oli havaittavissa monenlaisia viitekehysten mukaisia kompetensseja, joita on voinut harjoitella tai oppia vapaaehtoistoimijan roolissa. Pienestä tutkimusjoukosta (n=10) johtuen katson, että aineiston ilmaisutiheyksien perusteella ei voi tehdä johtopäätöksiä. Tutkimuskysymyksen kannalta olennaista on tarkastella yleiskuvaa, joka osallistujien teksteistä koostetuista kompetensseista muodostuu.

Pyyntö osallistua tutkimukseen toimitettiin SPR:n työntekijän kautta hallitusten jäsenille. Työyhteisöissä esimiehen kautta toimitettu tutkimukseen osallistumisen pyyntö voi vaikuttaa osallistumiseen, ja erityisesti vapaaehtoisuus tulisi huomioida silloin kun tutkimusaineistoa kootaan viranomaisen toiminnan yhteydessä (Kuula 2006, 108). Tässä kontekstissa en näe samanlaista riskiä tämän suhteen. Piirin hallitus ottaa ja erottaa piirin toiminnanjohtajan ja muun palkatun henkilöstön (SPR 2017, 65). Näin ollen ei voida sanoa työntekijällä olevan sellaista määräysvaltaa hallituksen jäsenen, joka työpaikan esimiehellä suhteessa työntekijöihin olisi.

Osallistujamäärä on suhteellisen pieni, mutta riittävä suhteessa tutkimuskysymykseen ja valittuun menetelmään. Tutkimuksen tarkoitus on kartoittaa toimintakenttää, jota on tutkittu huomattavan vähän. Tutkimusaineistoa olisi voitu täydentää osallistujien haastatteluilla. Tällöin osallistujan olisi ollut mahdollista pysähtyä reflektoimaan yksittäistä kompetenssia ja sen ilmentymistä tarkemmin. Vaikka haastattelut olisivat syventäneet ja rikastaneet tutkimusaineistoa, olisi se myös saattanut tuottaa kohtuuttoman suuren määrän aineistoa tämän tutkimuksen tarkoitusperiin nähden.

Osallistujien itse kirjoittamassa tekstiaineistossa aineiston keruutapana on tutkijalle etuja ja haittoja. Omasta osaamisesta kirjoittaminen voi olla vierasta, sillä sitä harvoin pääsee tekemään ja harjoittelemaan. Tekstin tuottaminen voi vaatia osaamista ja ehkä jonkinlaista rohkeutta. Pohdin myös saavutettavuuteen liittyviä kysymyksiä, mutta koin, että kohdejoukolla luultavasti olisi hyvät valmiudet lukea ja tuottaa kirjallista tekstiä. Pyrin tehtävänannossa korostamaan sitä, että esimerkiksi kirjoitusvirheillä ei ole merkitystä, ja tällä tavalla rohkaisemaan oman tekstin tuottamiseen.

Yksi osallistuja kuvasi, että osaamista on niin paljon, ettei siitä jaksaa kirjoittaa (O9). Tämä osoittaa kirjoittelun haasteita, koska vaikka osallistujalla olisi paljon annettavaa tutkimukselle, osallistuminen itsessään näyttäytyy työläänä tehtävänä. Tämän osallistujan kohdalla haastattelu olisi voinut tuottaa rikkaamman ja syvällisemmän aineiston. On myös hyvä muistaa, että jokainen kirjoittaja tekee valintoja sen suhteen, mitä tuo esiin ja mitä jättää syystä tai toisesta mainitsematta. On myös mahdollista, että ensisijaisesti kyselyaineistojen keräämiseen tarkoitettu väline ja orientoivat alkukysymykset eivät valmistaneet kaikkia vastaajia toivotulla tavalla pohdiskelemaan tehtävään.

Tutkimuseettisten normien mukaisesti yksi osa tutkimukseen osallistumisen vapaaehtoisuutta muodostaa riittävä etukäteisinformaatio tutkimuksesta. Tutkittavien on siis tiedettävä, mihin sitoutuvat. (Kuula 2006, 107.) Osallistujille annetut tiedot tutkimuksen tarkoituksesta ja aineiston käsittelystä on kuvattu liitteessä 1.

Luottamuksellisuuden säilyttäminen ja anonyymiteettisuoja on huomioitava myös tulosluvussa (Eskola & Suoranta 1998, 43). Tässä tein arviota sen suhteen, kuinka paljon tekstiaineistoa voin siteerata analyysini tukena, ja onko tekstin sisältöä tarpeen anonymisoida. Koska myös tuloksia julkistettaessa on huolehdittava siitä, ettei tutkittavien henkilöllisyys paljastu, olen ensinnäkin jättänyt tutkimuksessa nimeämättä ne alueet eli piirit, joista kohdejoukko on kerätty, ja toiseksi tarvittaessa ja mahdollisuuksien mukaan muuttanut siteerattavassa tekstissä esiintyviä yksityiskohtia yleistasoisemmaksi. Viimeksi mainittu voi tapahtua esimerkiksi siinä tapauksessa, että osallistuja kertoo jostain toiminnasta yksityiskohtaisesti. Jos tulokset ovat

esitettävissä siten, että sisältö ei muutu, vaikka toiminnan kuvauksen muuttaa yleistasolle (esimerkiksi: vapaaehtoistoiminta), olen tehnyt joissain tilanteissa tällaisen muutoksen aineiston esitystapaan. Muutokset aineiston esitykseen on merkitty [hakasulkein] ja tekstin katkaiseminen -- viivoilla. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) En havainnut tekstiaineistossa vahvoja murre sanoja tai puhekielisyyttä, mutta tekstin yhtenäisyyden ja osittain anonymiteetin vahvistamiseksi korjasin siteeraamistani osista kirjoitusvirheet ja puhekieliset ilmaisut yleiskielisiksi.

7 VAPAAEHTOISTOIMIJAN AVAINTAIDOT

7.1 Tiedon ja ajattelun tavat

Kuten edellä on tuotu esiin, tiedot, taidot ja arvot kietoutuvat yhteen. Tieto on teoreettinen käsitys, osaamisen perusta, jota ilman taitoja ei olisi mahdollisuus kehittää.

Tiedon ja ajattelun tavoilla tarkoitan tässä ensinnäkin erilaisia tiedon tyyppisiä ja tiedon soveltamisen ja hyödyntämisen taitoja, toiseksi kognitiivisia taitoja. Tiettyyn sisältöön liittyvän osaamisen sekä toimintatapojen hallitseminen mahdollistavat tietojen yhdistämisen ja tiedon hyödyntämisen päätöksenteon pohjana. Kognitiivisilla taidoilla tarkoitetaan tässä tutkimuksessa erityisesti tapaa ajatella ja ratkaista ongelmia. Näitä taitoja ovat tiedonhakutaidot, kriittinen ja luova ajattelu sekä ongelmanratkaisu- ja päätöksentekotaidot.

7.1.1 Tieto ja tiedon soveltaminen

Kuten edellä on tuotu esiin, voidaan henkilön hallitsema tieto jaotella eri ilmenemistapoihin. Vapaaehtoistoiminnassa opittavia ja harjoiteltavia tiedon tapoja ovat ensinnäkin substanssietieto. Substanssietiedolla tarkoitetaan yksityiskohtaista, tiettyyn aihealueeseen liittyvää sisältöä, jonka voi ajatella olevan kaiken muun tiedon ja taitojen kehittymisen pohja (OECD 2019, 76). Duguid, Mündel & Schugurensky (2013, 27) puhuvat operatiivisista taidoista järjestön toiminta-alueella. Tässä tutkimuksessa käytän nimitystä *sisältöosaaminen* (Ainiala, Olsson, Mattila & Vesalainen 2020, 99). Tutkimuksen tulokset osoittavat, että sisältöosaaminen vapaaehtoistoiminnassa voi tarkoittaa toisaalta tietoa järjestön rakenteista, toiminnan johtamisesta mutta myös taloushallinnon osaamista sekä sellaista erityistä tietoutta toiminnassa tarvittavista välineistä, joka mahdollistaa toiminnan suunnittelun ja ohjaamisen.

Osallistujat tuovat esiin monipuolisesti erilaisia Punaisen Ristin toimintamuotoja. Kukin mainituista toimintamuodoista edellyttää tiettyjen järjestön asettamien menettelytapojen

noudattamista, mutta kuten seuraavissa katkelmissa tulee esiin, mainitaan ne ennemminkin luettelomaisesti sisältöosaamisen esittelynä.

Tässä tutkimuksessa sisältöosaamiseen sisältyy käsitys eri toimintamuodoista, joissa Punainen Risti toimii, niin kotimaassa kuin kansainvälisestikin:

Seurasin aina mielenkiinnolla, kun näin Punaisen Ristin auttajia maailman katastrofialueella, ja annoin joskus roposen keräyksissä. (O10)

-- miten SPR myös tarjoaa tukea ja keskusteluapua yksinäisille tai kriisitilanteissa oleville. (O4)

Oppimani asiat ovat liittyneet ensiaputehtäviin, päivystyksiin ja ihmisten auttamisiin erilaisissa yleisötilaisuuksissa. (O7)

Olen oppinut ystävätoiminnasta: SPR:n ystäväpalvelu on niin monimuotoista ja mielenkiintoista, että siinä on meille kaikille tehtäväkenttää. Vanhusten ulkoilutusta, kotiystävätoimintaa, asiointiapua yksinäisen vanhuksen kotiin, saattopalvelua (käynnit labrassa, lääkärissä, sairaalassa) ja vaikkapa ystäväksi teatterikäynnille. Olla tukena, vierellä kulkijana yksinäisyydessä ja hädän hetkellä. (O7)

Kertomuksissa tulevat esiin hallinnon, johtamisen ja toiminnan organisoimisen taidot. Hallinnolliset tehtävät toistuvat kertomuksissa, mutta kirjoituksista ei juurikaan tule ilmi ne konkreettiset tiedot ja taidot, joita hallintotehtävissä mahdollisesti on opittu. Jotkut osallistujista mainitsevat hallinnollisten tietojen ja taitojen oppimisen luettelomaisesti ohimennen kuten osallistuja 10, toiset taas kuvailevat monisanaisemmin hallinnollisen osaamisen eri näkökulmia kuten taloushallintoa, strategian suunnittelua tai vision toteuttamista sekä luettelee eri tason hallinnollisia elimiä:

”Ensiaputaitoja, hallintoasioita, etsintää, yhteistyötä eri viranomaisten kanssa-- ”(O10)

”Luottamustehtävieni kautta olen saanut nähdä, oppia ja työskennellä isossa yhdistysorganisaatiossa niin oman osastoni hallituksessa kuin piirihallituksessa ja toimikunnissa. -- Hallitus- ja toimikuntatehtävissä [oppimani] asiat liittyvät enemmän ja vähemmän talouteen, toimintalinjojen luomiseen sekä strategiaan ja visioihin.”(O8)

Järjestön hallinnon eri tasot mainitaan ja tunnetaan, mikä voi viitata esimerkiksi siihen, että osallistuja tuntee eri toimielinten erityiset tehtävät ja toimivallan rajat. Tämä on sisältöosaamista, erityistä tietoa aihealueesta. Hallinnollinen osaaminen koetaan tärkeänä, vaikka kyse ei välttämättä ole uuden oppimisesta: ”Minulla on työelämässä vahva hallinnon osaaminen ja SPR:ssä siitä on hyötyä toimiessani tällä hetkellä piirin hallituksen jäsenenä.” (O3) Osaaminen on osallistujan kokemuksen mukaan ammatillista, vapaaehtoistojena hyödynnettävää osaamista. Kyse siis näyttäisi olevan siirrettävissä olevasta taidosta (OECD 2019, 75).

Sisältöosaaminen SPR:n vapaaehtoistojennasta sisältää myös esimerkiksi ymmärryksen siitä, että vapaaehtoistehtävien kesto vaihtelee, eli tehtävät voivat olla kertaluonteisia tai edellyttää sitoutumista pitkäksi aikaa (ks. Kuuluvainen 2015, 49). Tehtävät ovat yhtä tärkeitä riippumatta tehtävän kestosta, ja vapaaehtoistojennan panostusta arvostetaan tästä riippumatta. Arvostuksen kokeminen järjestön sisällä voi osoittaa sisältöosaamisen arvonäkökulmaa.

Olen SPR:n vapaaehtoisena oppinut, että jokaisen vapaaehtoisenn panostusta arvostetaan. Panostus voi olla kertaluonteista tai pitkäaikaista. (O4)

Vapaaehtoistojenninta mahdollistaa aiemmin opittujen tietojen ja taitojen soveltamista uusissa tilanteissa. Tämä voidaan ymmärtää tieteiden välisen tiedon kompetenssina (OECD 2019, 77). Kyse on tiedon tai taidon soveltamisesta tai hyödyntämisestä, jonka vuoksi kutsun kompetenssia tässä *osaamisen soveltamisen taidoksi*. Tutkimustulokset osoittavat, että osaamisen soveltamista voi olla esimerkiksi muun vapaa-ajan harrastuksen yhdistäminen vapaaehtoistojennintaan. Tällainen tietojen ja taitojen soveltaminen vapaaehtoistojenninnassa näyttää olevan tyypillinen ilmiö.

Usean osallistujan vastauksesta käy hyvin ilmi, kuinka ammatillinen osaaminen liittyy vapaaehtoistojennintaan:

”Olen siviilissä taloushallinnon ammattilainen ja SPR:ssä toimin osaston rahastonhoitajana.”(O3)

”Terveysthuollon työntekijänä minulla on luonnollisesti ollut aiemmin opituista taidoista hyötyä, kun tiedän, miten terveys- ja sosiaalipalvelut toimivat ja mistä haetaan milloinkin apua.” (O4)

”Olen huomannut, että työssä saamani esimieskokemus on auttanut ottamaan vastuuta toiminnan pyörittämisestä.” (O6)

Muusta osaamisesta on hyötyä vapaaehtoistoiminnassa, ja samoin vapaaehtoistoiminnassa opituista taidoista on hyötyä muilla elämän osa-alueilla, kuten osallistuja 9 kuvailee:

”Koen hyötyneni vapaaehtoisena hankkimistani taidoista monipuolisesti työelämässä, mutta olen kokenut, että myös koulutuksen kautta hankkimistani taidoista ja taidoista on ollut hyötyä vapaaehtoistehtävissä toimiessani.”(O9)

Vapaaehtoistoiminnassa harjoiteltavia käytännön taitoja on mahdollisuus hyödyntää erilaisissa tilanteissa. *”Ensiaputaitoja olen pystynyt (tai joutunut) käyttämään myös arkielämässä monissa tilanteissa” (O6).* Tällainen harjoiteltujen taitojen käyttäminen yllättävässä tilanteessa voi nähdäkseni edellyttää tiedon soveltamista käytäntöön tai käytännön taidon soveltamista erilaisessa ympäristössä. Harjoittelu sisätiloissa on tilanteena erilainen kuin ensiavun antaminen sairaskohtauksen saaneelle ohikulkijalle.

Tulokset osoittavat, että toiminnassa kertyy sisältöosaamista. Tietoja osataan myös hyödyntää erilaisissa tilanteissa. Kohderyhmän moninaiset kokemukset hallintoelimen jäsenenä toimimisesta ja luottamustehtävissä oppimisesta tulivat edellä esiin substanssitietona. Seuraavaksi tarkastelen substanssitietoa syventävän menettelytapatiedon ilmenemistä tutkimusaineistossa. Menettelytapoihin liittyvällä tiedolla tarkoitetaan erityisesti ymmärrystä siitä, *kuinka* jokin on tehty, sekä niitä vaiheita tai toimenpiteitä, jotka on suoritettava tietyn tavoitteen saavuttamiseksi. Tällaista tietoa kutsun *toimintatapaosaamiseksi*.

Järjestön hallituksessa ja talous- ja kehittämissivokunnassa olen saanut hyvän käsityksen järjestön ja piirien taloudesta, johtamisesta ja hallinnon prosesseista. (O1)

Olen oppinut vapaaehtoisena organisointitaitoa, päätöksentekotaitoa, kokouskäytänteitä, vaikuttamistapoja, verkostoitumista, hallinnon hoitamista, talousasioita, taitoja tulla toimeen erilaisten ihmisten kanssa. (O9)

Opin toimimaan erilaisten ihmisten, yhteisöjen ja organisaatioiden kanssa. (O10)

Organisaatioiden kanssa toimimisen taito, eli ymmärrys erilaisista hallinnollisista menettelytavoista on osa toimintatapaosaamista. Siten menettelytapoihin liittyvä tieto kytkeytyy tulosten perusteella myös myöhemmin luvussa 7.2.2 käsiteltäviin viestintä- ja vuorovaikutustaitoihin, jotka tulee pystyä sovittamaan eri tilanteisiin.

Kuten edellä kappaleessa 4.2 kuvattiin, episteemisellä tiedolla tarkoitetaan ymmärrystä siitä, kuinka tietyn alan erityisasiantuntijat työskentelevät ja ajattelevat. Sen voi ymmärtää myös merkityksenantona tiedon oppimiselle, ja toteutuessaan se voi vahvistaa oppijan motivaatiota. (OECD 2019, 79.) Suomen Punaisen Ristin vapaaehtoistoimijan voi tulosten perusteella sanoa olevan vapaaehtoistoiminnan erityisasiantuntija, joka tuntee erityisesti Suomen Punaisen Ristin toimintaympäristönä. Tässä tutkimuksessa nimitän episteemistä tietoa *asiantuntijatiedoksi*. Se on sisältöosaamista syventävää tietoa, johon liittyy myös toimintatapaosaamisen syvempi ymmärrys.

Punaisen Ristin seitsemän peruseriaatetta ohjaavat toimintaa ja vapaaehtoistoimijoita vahvasti. Vapaaehtoistoimijan odotetaan tuntevan periaatteet ja osaavan toimia niiden mukaisesti kaikessa vapaaehtoistoiminnassa (SPR 2022). Periaatteet voivat ohjata yksilön toimintaa myös laajemmin elämässä:

Punaisen Ristin periaatteet ohjaavat toimintaani yleisesti elämässäni, ne ovat minun arvopohjani. (O3)

Tämän voi ajatella olevan sellaista asiantuntijatietoa, joka antaa merkityksen vapaaehtoistoiminnalle ja siinä edelleen kehittymiselle. Se edellyttää sisältöosaamista ja ymmärrystä toimintatapaosaamisen taustalla olevista syistä.

Tutkimus osoittaa, että osallistujat kokevat oppineensa tai hyödyntäneensä vapaaehtoistoiminnassa toimintatapaosaamista ja asiantuntijatietoa, joiden voidaan ajatella laajentavan ja syventävän yksilön hallitsemaa sisältöosaamista. Seuraavaksi siirryn tarkastelemaan tutkimustuloksissa esiintyviä ajattelun tapoja.

7.1.2 Kognitiiviset taidot

Vapaaehtoistoimijan *kognitiiviset taidot* kuvaavat erityisesti tapaa ajatella ja ratkaista ongelmia. Tulosten perusteella voidaan esittää, että toimiminen vapaaehtoistoiminnan hallinnollisissa tehtävissä vahvistaa ja opettaa ongelmanratkaisu- ja päätöksentekotaitoja.

Tulosten perusteella voidaan tulkita, että *kriittisen ajattelun taito* sisältää taidon kyseenalaistaa tai osoittaa virallinen tieto virheelliseksi, sekä toisaalta suhtautua kriittisesti omiin tietoihin. Kriittisen ajattelun harjaantumista osoittaa esimerkiksi erään osallistujan (O10) kertomus kotimaan avun tehtävässä tehdystä havainnosta, ettei osoitetiedoilla välttämättä löydä paikalle:

”Parhaat reitit löytyivät mm. paikallisten veteraanikeräysten toteuttajilta, jotka olivat tehneet keräyksiä vuosikausia omin reitein. Paras oppi oli se, että viralliset osoitteet ja tiedot eivät ole niitä ”parhaita” varautumisessa.” (O10)

Kriittisen ajattelun taidon kehittymiseen voi kuulua myös oman mielipiteen muodostamisen taidon harjoittelua. Yksi osallistuja kuvailee vuorovaikutustaitojensa parantuneen, ja kertoo että ”kynnys ottaa kantaa on madaltunut” (O6). Osallistuja kuvaa ehkä ennemminkin mielipiteen ilmaisemisen viestinnällistä puolta tässä otteessa, mutta voidaan olettaa, että mielipiteen muodostamiseen on liittynyt kognitiivinen prosessi.

Tuloksissa on lisäksi havaittavissa *vastuun kantamisen taito ja halu*, joka näyttäytyy ensinnäkin kyvykkyytenä kantaa vastuuta esimerkiksi ryhmän toiminnan organisoimisesta, mutta myös haluna ja asenteena. Tutkittavat toimivat luottamustehtävässä, joka edellyttää vastuunkantoa. Vastuun kantamisen taito ja halu tulee osallistujien kertomuksissa esiin sekä konkreettisissa tehtävissä että yleisesti toiminnan koordinoinnissa:

”..vastasin ryhmämme varusteiden hankinnasta ja huollosta muutaman vuoden ajan.” (O6)
”Olen huomannut, että työssä saamani esimieskokemus on auttanut ottamaan vastuuta toiminnan pyörittämisestä.” (O6)

Vastuullisuus näyttäytyy toiminnan organisointiin ja päätöksentekoon liittyvänä asenteena ja kyvykkyytenä. Kun toimintaa organisoii osaava henkilö, ”pyörii” toiminta kuin itsestään.

Eräs osallistuja erottaa toiminnan tasot ”ruohonjuuritason” vapaaehtoistoimintaan ja hallintoon:

Olen toiminut vapaaehtoisena niin ruohonjuuritasolla kuin hallinnossakin, ja osaamista on karttunut kaikissa tehtävissä, joita olen tehnyt.” (O9)

Edellä osallistuja kertoo osaamista karttuneen kaikissa tehtävissä. Koska hallintotehtävät on erotettu muista vapaaehtoistehtävistä, voi ilmaisusta tulkita, että luottamustehtävissä oppii erilaisia taitoja kuin muissa vapaaehtoistehtävissä. Osallistuja jatkaa:

”Olen oppinut vapaaehtoisena organisointitaitoa, päätöksentekotaitoa, kokouskäytänteitä, vaikuttamistapoja, verkostoitumista, hallinnon hoitamista, talousasioita, taitoja tulla toimeen erilaisten ihmisten kanssa.” (O9)

Hallinnolliseen osaamiseen voi liittyä erilaisten asioiden organisointia ja ”hallinnon hoitamista”, joka rakentuu esimerkiksi hallintoelimen kokouksiin osallistumisesta, asioihin perehtymisestä ja päätöksentekoon osallistumisesta.

Punaisen Ristin vapaaehtoistoimijan monenlaisiin organisointitaitoihin voi kuulua strategista suunnittelua tai varautumista ja muuttuvien tilanteiden ennakoitua: *”Loimme strategian, johon kuului mm. paikallisten palveluyrittäjien kartoitus ja heidän palvelukapasiteettinsa”* tai logistiikkaa ja huoltovarmuuden arviointia, suunnittelusta toteutukseen: *”auttamistoimissa, joihin kuului mm. evakuoitien suunnittelua ja pohdintaa sekä toteutusta, vanhusten siirtoa omaishoidosta hoitopaikkoihin, veden vientiä, puhelinten latauslaitteiden vientiä.” (O10)*

Vapaaehtoistoimija voi oppia ja kehittää myös *luovaa ajattelua*. Eräs osallistuja kertoo ensiaputoiminnan välinehuollon kokemuksistaan: *”Kehitin itse muutamia varusteita ja korjailin rikkinäisiä”* (O6). Osallistuja hyödyntää kädentaitojaan luovasti vapaaehtoistoiminnassa, ja kehittää uusia ideoita toteuttamiskelpoisessa muodossa (Binkley ym. 2012, 38).

Tutkimustulokset osoittavat vapaaehtoistoiminnan potentiaalin transformatiivisten kykyjen harjoittelulle (OECD 2019, 60). Tulosten perusteella voidaan olettaa, että valmiustoiminta ja nopea reagointi muuttuvissa tilanteissa pakottaa löytämään luovia ratkaisuja, tai ainakin soveltamaan aiempia hyväksi todettuja käytäntöjä uudella tavalla. Eräs osallistuja kertoo osaston valmistautumisesta COVID-19-pandemian edellyttämiin muutoksiin seuraavasti:

”Kartoituksessa selvisi, että esimerkiksi partureilta sai tietoa heikossa asemassa olevista ihmisistä. Autokorjaamoilta sai tietoa renkaan vaihtojen mahdollisuudesta ikäihmisille ja pihojen hiekoituksista. Koruliikkeeltä sai tietoa kuulolaitteen pattereista jne.” (O10)

Palveluiden kartoittaminen on edellyttänyt *tiedonhakutaitoja*, mutta nähdäkseni kartoitusprosessi osoittaa lisäksi luovuutta tiedon hankkijalta. Näiden havaintojen perusteella tulkitseen tiedonhakutaitojen olevan ennemminkin kognitiivinen taito kuin mekaaninen työskentelyn työkalu (vrt. Binkley ym. 2012, 49–50).

Ongelmanratkaisu- ja päätöksentekotaitojen kehittyminen vapaaehtoistoiminnassa voi liittyä esimerkiksi laajojen asiakokonaisuuksien ja asioiden välisten yhteyksien hahmottamiseen.

”Hahmotin entistä selkeämmin yhteisöllisyyden merkityksen vaikeiden asioiden ratkaisemisessa jopa globaalissa mielessä.”(O10)

Tällöin vapaaehtoistoiminta itsessään näyttäytyy ratkaisuna, eli vapaaehtoistoimija voi myös itse kokea olevansa osa ratkaisua.

7.2 Käytännölliset ja sosiaaliset taidot

Tulokset osoittavat, että vapaaehtoistoimijat osaavat sekä konkreettisia että ihmistenvälisessä vuorovaikutuksessa tarvittavia sosiaalisia taitoja. Osallistujat toivat esiin kokemuksia molemmista.

Tieto- ja viestintäteknologisten taitojen tarve on arkipäiväistynyt, ja niitä on perusteltua tarkastella osana muita käytännöllisiä taitoja. Kuten aiemmin on tuotu esiin, viestintä- ja vuorovaikutustaidot limittyvät toisiinsa vahvasti: viesti on yleensä aina tarkoitettu jollekin

vastaanottajalle, joka tulkitsee viestin. Tästä johtuen käsittelen viestintä- ja vuorovaikutustaitoja yhtenä kokonaisuutena. Lisäksi yhteistyö- ja ryhmätyöskentelytaidot ovat keskeisessä asemassa ihmistenvälisessä toiminnassa. Tätä kuvaa erityisen hyvin tiedonhakutaitojen ilmeneminen sosiaalisessa kontekstissa.

7.2.1 Käytännölliset taidot

Työskentelyn työkalut (Binkley ym. 2012) ovat kuvaannollisesti välineitä, jotka mahdollistavat ihmisen toiminnan. Nämä ”työkalut” ilmenevät monipuolisina *käytännöllisinä taitoina*. Tulokset osoittavat, että vapaaehtoistoimijoilla on oman kokemuksensa mukaan vahvat käytännön taidot.

Tutkimustulosten perusteella voidaan todeta, että *ensiaputaidot* ovat Punaisen Ristin toiminnan ja vapaaehtoisten osaamisen ydinaluetta. Tutkimus osoittaa, kuinka erilaisilla taustoilla osaaminen käytännöllisessä arjen turvallisuuden kompetenssissa voi kertyä. Vapaaehtoistoimijalla voi olla terveydenhuoltoalan ammatillista koulutusta ja työkokemusta taustalla, kuten seuraavissa otteissa:

Ensiaputaidot ovat minulle tuttuja koska olen aikaisemmin toiminut SPR:n ensiapukouluttajana sekä myöskin olen terveydenhuollon ammattihenkilönä tehnyt sairausvastaanottoa. (O2)

Lisäksi olen koulutukseltani sairaanhoitaja, SPR:ssä toimin ensiapuryhmässä ja hälytysryhmässä. (O3)

Näin ollen vapaaehtoistoiminta tarjoaa mahdollisuuden harjoitella ja hyödyntää aiemmin hankittua osaamista. Esimerkiksi O8 kertoo, että ”*SPR;n vapaaehtoisena olen oppinut paremmat ensiaputaidot*”, jolloin voidaan olettaa, että osallistuja on hallinnut jo jotain taitoja toimintaan mukaan lähtiessään. Aiempi koulutus tai ammatillinen tausta ei kuitenkaan ole edellytys toimintaan osallistumiselle, ja vapaaehtoistoiminta voi tarjota paikan aivan uusien taitojen harjoittelulle. Vapaaehtoistoiminnassa taitojen harjoittelun voi myös aloittaa alkeista kuten O6 kertoo:

Eniten toki taitoni ovat kehittyneet ensiavussa, koska aloitin ihan nollassa ja nyt toimin toimintaryhmän johtajana ja kouluttajana. -- Ensiaputaitoja olen pystynyt (tai joutunut) käyttämään myös arkielämässä monissa tilanteissa. (O6)

Näissä kertomuksissa ensiaputaitojen kehittymisestä ja hyödyntämisestä todellisissa tilanteissa osoittaa, että vapaaehtoistoimijat ovat halukkaita oppimaan uutta ja myös hyödyntämään harjoiteltuja taitoja arjessa.

Osa vastaajista oli toiminut kouluttajana. Kertomuksissa korostuu ensisijaisesti kouluttamisen kytkös opetettaviin käytännön taitoihin:

Ensiaputaidot ovat minulle tuttuja koska olen aikaisemmin toiminut SPR:n ensiapukouluttajana --. (O2)

Eniten toki taitoni ovat kehittyneet ensiavussa, koska aloitin ihan nollassa ja nyt toimin toimintaryhmän johtajana ja kouluttajana. (O6)

Yllä olevissa otteissa kouluttajana toimiminen on ikään kuin osoitus siitä, että osallistujalla on vahvat ensiaputaidot. Kouluttaminen ilmentää siis koulutettavan aiheen hallitsemista.

Käytännöllisiin taitoihin voi lukeutua myös *tieto- ja viestintätekniikan (TVT) hallinnan taito*. Maailmanlaajuisen COVID-19-pandemian aiheuttamat kokoontumisrajoitukset ja karanteenit ovat vaikuttaneet suuresti myös vapaaehtoistoimintaan. Vapaaehtoistoimijoiden on ollut välttämätöntä mukautua uuteen tilanteeseen. Pakon edessä on opittu myös uutta:

Viimeisten puolentoista vuoden ajan on pakko ollut opetella etätoimintataitoja, kun kaikki toiminta meni Teamsin välityksellä tehtäväksi. (O6)

Olen oppinut järjestöosaamista: kokoustekniikkaa. (O7)

Nämä ystävät ovat auttaneet minua muun muassa digitaitojen omaksumisessa ja digikanssakäymisessä. (O10)

”Kokoustekniikka” on moniselitteinen ja epätarkka kuvaus, joka voi viitata tietokoneisiin, sovelluksiin tai audiovisuaalisen tekniikan tuntemukseen. Yllä olevassa otteessa (O10) käy ilmi, kuinka tietoteknisiä taitoja opitaan luottamustehtävien ja kokousten lisäksi muussa vapaaehtoistoiminnan vuorovaikutuksessa, kuten monikulttuurisessa ystävöitymisessä.

7.2.2 Viestintä- ja vuorovaikutustaidot

Tulosten perusteella vapaaehtoistoiminta opettaa ja vahvistaa viestintä- ja vuorovaikutustaitoja. Ne ovat ihmistenvälistä toimintaa, jotka liittyvät läheisesti yhteistyötaitoihin. *Viestintätaidot* mainittiin suoraan vain yhdessä kertomuksessa:

Koen onnistuneeni tehtävissäni, joita piirin puheenjohtajille on annettu: kokouksien johtaminen, toiminnanjohtajan lähiesimies, viestintä. (O1)

Tästä kertomuksesta voisi erottaa taitoja kuten puheenvuorojen antaminen ja käyttäminen kokouksessa, keskustelun ohjaaminen tai kuunteleminen. Viestintä voi käsittää tiedon jakamisen tai vaihtamisen erilaisissa kanavissa ja foorumeilla. Viestintää ei tehdä tyhjiössä. Viesti yleensä tuotetaan siinä tarkoituksessa, että sen vastaanottaa ja tulkitsee joku toinen. Siten vaikuttamisen voidaan katsoa olevan viestinnällinen taito. Yksi osallistuja (O9) mainitsee vaikuttamisen taitona.

Vuorovaikutus on ihmistenvälisen toiminnan keskipisteessä, ja kuten seuraavissa otteissa käy ilmi, vapaaehtoistoiminnassa *vuorovaikutustaitoja* voi oppia monenlaisissa tilanteissa: *”Vuorovaikutustaidot kehittyvät jokaisessa kohtaamisessa oli kyseessä sitten harjoitukset, kokoukset, auttamistilanteet tms.” (O3)*

Olen oppinut toimimaan sosiaalisemmin ihmisten kanssa ja erilaisissa tilanteissa. Pystyn toimimaan paremmin ja joustavammin erilaisten persoonallisuustyyppeiden kanssa. Vuorovaikutustaitoni ovat parantuneet ja kynnys ottaa kantaa on madaltunut. (O6)

Vuorovaikutustaidot voidaan ymmärtää yleisesti sosiaalisen toiminnan taitoina. Osa vuorovaikutustaitoja voi olla tieto siitä, että on olemassa erilaisia persoonallisuustyyppejä, jotka voivat vaatia erityistä huomiota vuorovaikutuksessa. Osallistuja tuo myös yllä esiin, kuinka itsevarmuus ja rohkeus ilmaista oma mielipide ovat vahvistuneet: mielipiteen ilmaisemiseen liittyy ”kynnys”, joka on ylitetty. Kannan ottaminen asiaan on monisyinen teko, jota tarkasteltiin jo edellä kognitiivisena taitona. Tässä voidaan nähdä teon viestinnällinen puoli: asian ilmaiseminen ääneen ja oman mielipiteen tuominen muiden tietoon.

Osallistujien kertomuksissa oli nähtävissä henkisen tuen toimintaryhmässä mukana oleminen. Henkinen tuki on SPR:n yksi toimintamuoto, jonka voisi esittää olevan eräänlainen substanssitaito. Koska henkisen tuen vapaaehtoistehtävässä *kuuntelu, läsnäolo ja kohtaaminen* lienevät keskeisiä taitoja, voi henkisen tuen taidon nähdä osana viestintä- ja vuorovaikutustaitoja.

Eräs osallistuja antaa konkreettisen esimerkin siitä, mitä henkinen tuki voi tarkoittaa: ”*Voin myös itse tarjota kuunteluapua eri tilanteissa*” (O4). Toisessa kertomuksessa korostuu kyky asettua toisen henkilön asemaan:

Mutta ennen kaikkea ymmärtämään sen hädän, joka heidän kotimaassaan vallitsee. Olemme myötäeläneet ja tukeneet heitä henkisessä selviytymisessä. Tämä puolestaan on kasvattanut sisäistä vahvuuttamme kohdata erilaisuutta ja tässä tapauksessa ymmärtää heidän tuntemuksiaan vieraassa maassa. (O10)

Verkkovälitteinen vuorovaikutus edellyttää hiukan erilaisia taitoja kuin kasvokkain tapahtuva vuorovaikutus. Tämän huomion on tehnyt osallistuja 10, joka kertoo saaneensa vapaaehtoisena toimiessaan itse apua ”*digikanssakäymisessä*”. Hän on siis havainnut, että digitaalisessa tai verkkovälitteisessä vuorovaikutuksessa on tiettyjä erityispiirteitä, jotka hän hallitsee.

Viestintätaitoihin sisältyy myös kielitaito, jonka mainitsi vain yksi vastaaja (O6). Osallistuja tunnisti hallitsevansa englannin kielen, ja tuo esiin halun hyödyntää kielitaitoa. Kertomuksesta käy ilmi, ettei toiminnassa ole ollut mahdollisuuksia hyödyntää kielitaitoa, koska ”toiminta on suomeksi”.

7.2.3 Yhteistyö- ja ryhmätyöskentelytaidot

Edellä toin esiin erityisesti viestinnällisiä taitoja, jotka ilmenevät ihmisten välisessä toiminnassa vuorovaikutuksena. Yhteistyö- ja ryhmätyöskentelytaidoissa ilmenee myös paljon toiminnan organisointiin liittyviä taitoja, joihin liittyy vuorovaikutus toisten ihmisten kanssa.

Tässä esittelen niitä taitoja, jotka erityisesti liittyvät ryhmässä toimimiseen, ja ryhmän yhteisen tavoitteen saavuttamiseen liittyviä taitoja.

Tulokset osoittavat, että *yhteistyötaidot* voivat vapaaehtoistoiminnassa olla sekä ihmisten että organisaatioiden välisiä taitoja. Vapaaehtoistoiminta on yhdessä toimimista. Esimerkiksi kadonneen etsinnöissä mukana olevat vapaaehtoiset toimivat yhdessä viranomaisen ja muiden vapaaehtoistoimijoiden kanssa. Etsinnän aloitushetkellä saatavien ohjeiden noudattaminen on tärkeää. Etsintätehtäviinkin liittyy siis sisältö- ja toimintatapaosaamista sekä viestintä- ja vuorovaikutustaitoja, erityisesti kuuntelemista. Erään osallistujan kertomuksessa etsintätoiminta ja yhteistyö seuraavat suoraan toisiaan: ”..etsintää, yhteistyötä eri viranomaisten kanssa --” (O10) Osallistuja kuvaa yhteistoiminnan eri ulottuvuuksia: ”*Opin toimimaan erilaisten ihmisten, yhteisöjen ja organisaatioiden kanssa.*” (O10)

Ryhmätyöskentelytaidoilla viitataan erityisesti eri kokoisissa tiimeissä tai ryhmissä ryhmän jäsenenä toimimiseen. Eräs osallistuja kertoo osaavansa ”*yhdistää eri osastojen osaamista ja jakaa tietoa ja taitoa ryhmän kesken*” (O7), mikä on erittäin tärkeää ryhmän yhteisen tavoitteeseen pyrittäessä (Binkley ym. 2012, 46–47). Lisäksi osallistuja osoittaa nähdäkseni yhteisöllisiä ryhmätyöskentelyn arvoja todetessaan, että ”*alueellinen valmius ei rajaa, vaan hyödyntää kaikkien auttamisvalmiutta.*” Ryhmätyöskentelyn arvoilla tarkoitan sellaista asennetta, jossa toimija kokee ryhmän olevan vahvempi kuin sen osat erikseen.

Tutkimustulokset osoittavat, että vapaaehtoistoimijat osaavat hyödyntää yhteisön hiljaista tietoa: ”*Parhaat reitit löytyivät mm. paikallisten veteraanikeräysten toteuttajilta, jotka olivat tehneet keräyksiä vuosikausia omin reitein*” (O10). Veteraanikeräyksellä tarkoitetaan luultavasti jonkin muun järjestön kuin SPR:n toteuttamaa varainkeräystä sotaveteraanien hyväksi, jolloin kirjoituksessa voidaan myös tulkita olevan paikallista yhteistyötä yli järjestörajojen. Kyky hyödyntää hiljaista tietoa tällä tavalla edellyttää luultavasti vahvaa yhteistyötä, ihmisten tuntemista ja tiedonhaku- ja vuorovaikutustaitoja.

Kuten käytännöllisten taitojen käsittelyn yhteydessä toin esiin, kirjoitelman kirjoittaneista vapaaehtoistoimijoista osa oli toiminut myös kouluttajana. Osallistujien kertomuksissa kouluttaminen esiintyy ensisijaisesti käytännöllisten taitojen pätevyytensä. Kouluttamisen voi kuitenkin nähdä eräänlaisena yhteistyön asenteena tai arvona: kouluttajalla on halu opettaa taitoja toisille. Kun vapaaehtoistoimija kertoo, että hätäensiapua eri ikäisille on ”kiva opettaa” (O7), tulee tiedon jakamisesta saatava ilo erityisesti esiin.

7.3 Maailmassa elämisen taidot

Tämä luku sisältää elämän yksityiselle alueelle sijoittuvia henkilökohtaisia taitoja sekä taitoja, jotka suhteutuvat yksilön sosiaaliseen ympäristöön. Ihminen on sosiaalinen olento ja vapaaehtoistoiminta on toimijan yksi sosiaalinen yhteisö (ks. Sipilä 2014). Tämä yksilönä maailmassa elämisen taitojen luokka sisältää ensinnäkin ajatuksen yksilöstä, jolla on valmiudet kehittää itseään itsenäisesti yksilönä sekä toiseksi yksilöstä suhteessa eritasoisiin yhteisöihin.

Tässä tutkimuksessa sisällytän jatkuvan oppimisen taitoihin oman osaamisen kehittämisen ja reflektoinnin moninaiset taidot. Tähän kuuluu myös omaan jaksamiseen, joustavuuteen ja muuntautumiskykyyn liittyvät taidot, jossa yksilö toimii ja kehittää itseään suhteessa ympäristöön. Kansalaisuus ilmenee suhteessa sosiaaliseen ympäristöön, joko paikalliseen tai globaaliin yhteisöön.

7.3.1 Jatkuvan oppimisen taidot

Jatkuvan oppimisen taitoihin sisältyy metakognitiivisia taitoja, kuten tietoja itsestä oppijana ja taitoja reflektoida ja kehittää omaa oppimista ja siihen liittyviä strategioita, sekä elinikäisen oppimisen periaatteen mukaista asennetta kehittää itseään ja oppia uutta. Tutkimus osoittaa, että osallistujilla on tietoja siitä, kuinka omaa osaamista voi kehittää, ja taito tunnistaa arvot, joille perustaa oman toimintansa.

Edellisissä luvuissa on tuotu esiin kaikkia niitä taitoja, joita osallistujat tunnistavat hallitsevansa ja oppineensa. Sitä kautta oman osaamisen tunnistamisen taito tulee monessa kertomuksessa esille, enkä toista osaamiskuvauksia uudelleen tässä.

Edellisen lisäksi osallistujat osoittavat kertomuksissaan pystyvänsä erottamaan oppimisen tapahtuneen joko koulutuksessa, työssä, vapaaehtoistoiminnassa tai jossain muussa harrastuksessa:

Henkiseen tukeen olen saanut hyvän koulutuksen SPR:ltä ja aikaisemmalta työnantajaltani. (O2)

Vuorovaikutustaidot kehittyvät jokaisessa kohtaamisessa oli kyseessä sitten harjoitukset, kokoukset, auttamistilanteet tms. (O3)

Terveystieteiden työntekijänä minulla on luonnollisesti ollut aiemmin opituista taidoista hyötyä, kun tiedän miten terveys- ja sosiaalipalvelut toimivat ja mistä haetaan milloinkin apua. (O4)

Osallistujilla on siis taito tunnistaa, missä tai millä tavoin osaaminen on hankittu, ja siten reflektoida omaa oppimistaan. Osallistujat myös kuvaavat tunnistavansa asioita, joissa ovat kehittyneet eniten, ja millaisia taitoja voi erityisesti hyödyntää vapaaehtoistehtävissä:

Olen oppinut toimimaan sosiaalisemmin ihmisten kanssa ja erilaisissa tilanteissa. - - Eniten taitoni ovat kehittyneet ensiavussa, koska aloitin ihan nollassa ja nyt toimin toimintaryhmän johtajana ja kouluttajana. (O6)

Aiemmin oppimistani taidoista minulla on ollut SPR:ssä selkeästi hyötyä talousasioissa. (O8)

Erään osallistujan kertomuksesta käy oman osaamisen tunnistamisen lisäksi ilmi *halu kehittää omaa osaamistaan sekä tieto osaamisen kehittämisen tavoista*. Osallistuja osaa ja haluaa hakeutua koulutukseen oppiakseen uusia taitoja ja osoittaa aktiivisuutta:

Heti toiminnassa aloitettuani aloin käydä kaikkia tarjolla olevia kursseja ja osallistuin harjoitusviikonloppuihin. (O6)

Kertomuksissa ilmenee *taito tunnistaa oma motivaatio* tai syy lähteä mukaan toimintaan sekä *oman osaamisen tavoitteellinen kehittäminen*.

Tulin maallikkona SPR:n toimintaan ja aikaisempi kokemukseni EA-toiminnoista oli lähinnä työpaikalla saamani EA-kurssit. -- Kun harkitsin liittymistä SPR:ään mielessäni oli parantaa omia ensiaputaitoja, hakea laajempaa sosiaalista verkkoa, joka eroaa omasta työstäni ja kokemuksesta sekä tehdä oman osani muiden auttamiseksi. (O8)

Osaamisen tavoitteelliseen kehittämiseen voi kuulua myös taito saada omalle osaamiselleen formaali tunnustus. Tämä tulee ilmi yhden osallistujan kertomuksessa:

Innostuin myös jatkamaan opintoja yliopistossa ja tein muun muassa 10 opintopisteen työnäytteen, jossa peilasin vapaaehtoisena toimimista. (O10)

Eräs osallistuja osoittaa tunnistavansa arvot, joille perustaa toimintansa. Myös tällaista tietoa voi pitää metakognitiivisena taitona: *”Punaisen Ristin periaatteet ohjaavat toimintaani yleisesti elämässäni, ne ovat minun arvopohjani.” (O3)*

Jatkuvan oppimisen taitoihin sisältyy myös *taito tunnistaa omia vahvuuksia*. Vahvuuksien voidaan ajatella olevan yksilölle luontaisia ominaisuuksia, kuten osallistajat tässä kuvaavat:

Ihmisten parissa toimiminen on minulle luontevaa ja saan myös itselleni siitä onnistumisen tunnetta. (O4)

Olen aina harrastanut nikkarointia yms. ja minulla on hyvät kädentaidot. (O6)

Onnistumisen tunne ja kokemus siitä, että on hyvä siinä mitä tekee vahvistaa motivaatiota toimia, mistä syntyy positiivinen kierre.

Jatkuva oppiminen tulee esiin taitojen aktiivisena harjoitteluna: *SPR:ssä päivitetään koko ajan ensiaputaitoja. (O3)* Siten järjestötoiminnan luonne tukee jatkuvan oppimisen mahdollisuuksia.

Edellä on kuvattu yksilön kehittymistä erityisesti oppimisen ja itsereflektion näkökulmista. Tulokset osoittavat, että vapaaehtoistoiminta vahvistaa ja opettaa myös itsetuntemusta, itsevarmuutta, omien rajojen tunnistamista, rohkeutta pyytää neuvoa ja apua toisilta, sinnikkyyttä, sekä taitoa kohdata erilaisuutta.

Tutkimus osoittaa, että itsereflektioon ja itsetuntemukseen liittyvät valmiudet voivat muuttua ja vahvistua ihmisten kanssa toimiessa:

Tämä puolestaan on kasvattanut sisäistä vahvuuttamme kohdata erilaisuutta ja tässä tapauksessa ymmärtää heidän tuntemuksiaan vieraassa maassa. (O10)

Vapaaehtoistoiminta voi siis antaa ja vahvistaa rohkeutta ja itsevarmuutta, tai osallistujan sanojen mukaan "sisäistä vahvuutta" kohdata erilaisuutta. Osallistuja (O10) kertoo myös toimineensa eräessä vapaaehtoistehtävässä ”aamusta iltaan” ”ainakin viikon ajan” ja kuvailee olosuhteita haastavina. Kuvauksen voi tulkita osoittavan sinnikkyyttä, päättäväisyyttä ja vahvuutta.

...oppinut ymmärtämään itseäni ja hyväksymään rajallisuuteni, ettei kaikkea tarvitse osata ja tehdä eikä edes ymmärtää kaikkea. Suurin hyöty on ollut, että rohkeus tarttua erilaisiin asioihin on kasvanut ensiaputoiminnassa, asioiden suunnittelussa ja uskaltanut olla avuton ja hakea apua viisaammilta ja kokeneemmilta. (O10)

Vapaaehtoistoiminta voi kehittää itsetuntemusta, taitoa tunnistaa tai asettaa omia rajoja ja antaa rohkeutta pyytää neuvoa ja apua.

Toiminnassa mukana oleminen ja toiminnasta toiseen siirtyminen, kun tilanne sitä edellyttää tulee myös ilmi kertomuksissa:

Olen ollut mukana ensiapu- ja henkisen tuen tehtävissä sekä korona-aikana puhelinpalvelu- ja asiointiaputehtävissä. Näitä tietoja ja taitoja voin hyödyntää myös päivittäisissä kanssakäymisissä, jos tulee tarvetta. (O4)

Edellä voidaan nähdä erityisesti muuttuneessa yhteiskunnallisessa tilanteessa syntynyt toiminta, johon osallistuja on lähtenyt mukaan. Tutkimus osoittaa, että vapaaehtoistoiminta ja siinä mukana olevat ihmiset mukautuvat tilanteeseen, ja keksivät uusia tapoja toimia siellä, missä apua tarvitaan.

7.3.2 Kansalaistaidot

Kuten edellä todettiin, tutkimuksessa havaittiin taitoja, jotka liittyvät yksilön toimintaan yhteisössä. Aktiivinen kansalaisuus ilmenee sekä paikallisena osallistumisena että tietona globaaleista ilmiöistä ja haasteista. Olen aiemmin tuonut esiin, että tutkimus käsittelee aktiivisen kansalaisuuden aluetta, koska vapaaehtoistoiminnan voidaan katsoa olevan yksi aktiivisen kansalaisuuden ilmenemismuoto. Tutkimustulokset osoittavatkin kansalaisuuden (paikallisen ja globaalin) avaintaidon oppimista ja vahvistumista vapaaehtoistoiminnassa (Binkley ym. 2012, 54–56).

Kansalaistaidoiksi määrittelen sellaiset tiedot ja taidot, jotka liittyvät yhteiskunnan tai globaalin maailman säännönmukaisuuksiin, organisoitumiseen tai ilmiöihin. Vapaaehtoistoimijan kansalaistaitoja ovat esimerkiksi tieto Punaisen Ristin toiminnasta suhteessa muuhun yhteiskuntaan, tieto järjestötoiminnan yhteiskunnallisesta merkityksestä sekä tieto yhteiskunnan toiminnasta, esimerkiksi sosiaali- ja terveystalouksista.

Olen saanut oppia, miten laaja-alaista ja arvokasta toimintaa SPR:ssä tehdään, ja miten tärkeää tuo on myös kunnille kolmannen sektorin työnä. (O4)

Olen saanut hyvän käsityksen maahanmuuton haasteista, ja siitä miten SPR pystyy reagoimaan nopeastikin uusiin tilanteisiin, olivatpa ne koronaa, turvapaikanhakijoiden valtavaa määrää tai vaikka tulipalo. (O1)

Tässä tutkimuksessa vapaaehtoistoiminnan *globaaleihin kansalaistaitoihin* sisältyy ajatus ”maailman hahmottamisesta” eli *tietoisuus globaaleista ilmiöistä* niiden vaikuttavuudesta.

Varsinainen vapaaehtoistoimintani alkoi syksyllä 2015, jolloin alkoi Suomeen ja koko Eurooppaan suuri pakolaisaalto turvapaikanhakijoinen. Liityin SPR:n jäseneksi heti, koska arvelin, että nyt minua tarvitaan. (O10)

Vapaaehtoistoiminnassa voi kehittyä parempi käsitys globaaleista ongelmista, kuten maahanmuuton haasteista ja siitä, kuinka omilla teoilla voi olla osa ratkaisua. Lisäksi kyky asettua toisen asemaan ja ymmärtää mitä haasteita vieraaseen maahan tai kulttuuriin asettumisessa voi olla, voisi muodostaa yhden kansalaistaitojen aspektin. Siten

kansalaistaitoihin sisältyy myös empatiataitoja. Erityisesti tuloksissa voidaan havaita ajatus solidaarisuudesta ajattelun taitona sekä arvona, joka ilmenee konkreettisenä toimintana.

Mutta ennen kaikkea ymmärtämään sen hädän, joka heidän kotimaassaan vallitsee. (O10)

Olemme myötäeläneet ja tukeneet heitä henkisessä selviytymisessä. Tämä puolestaan on kasvattanut sisäistä vahvuuttamme kohdata erilaisuutta, ja tässä tapauksessa ymmärtää heidän tuntemuksiaan vieraassa maassa. (O10)

Kansalaistaidoilla on erityisen vahva yhteys henkilökohtaisiin ja yhteisöllisiin arvoihin. Yllä olevassa siteerauksessa voidaan havaita osallistujalla taito tunnistaa ja ymmärtää monimutkaisia globaaleja ilmiöitä ja niiden paikalliset vaikutukset. Mielenkiintoista on tiedon herättämä halu osallistua ja auttaa. Tämän voidaan katsoa liittyvän kansalaisuuden arvoihin – ilmiön tunteminen herättää halun osallistua.

Osallistujien kertomuksissa tulee esiin myös vahvoja henkilökohtaisia arvoja. Punaisen Ristin seitsemän peruseriaatetta koetaan oman elämän ohjenuorana ja arvoja ja niiden mukaan elämistä pidetään tärkeänä:

Ihmisenä toiselle ihmiselle: Punaisen Ristin 7 periaatetta ovat niin kokonaisvaltaisia ohjenuoria ihmisen elämässä, joten niiden arvojen mukaan on hyvä elää ja niistä saa turvaa ja voimaa eri tilanteissa. (O7)

Punaisen Ristin periaatteet ohjaavat toimintaani yleisesti elämässäni, ne ovat minun arvopohjani. (O3)

Myös ajatus siitä, että kaikki voisivat osallistua, voi kuulua henkilökohtaisiin arvoihin:

Olen oppinut ystävätoiminnasta: SPR:n ystäväpalvelu on niin monimuotoista ja mielenkiintoista, että siinä on meille kaikille tehtäväkenttää. (O7)

Vapaaehtoisena toimimista pidetään tärkeänä ja arvokkaana. Tämän voi ajatella kuvaavan kansalaisuuteen sisältyviä yhteisöllisiä arvoja:

Olen saanut oppia, miten laaja-alaista ja arvokasta toimintaa SPR:ssä tehdään, ja miten tärkeää tuo on myös kunnille kolmannen sektorin työnä. (O4)

Tutkimus osoittaa, että toimijat saavat iloa auttamisesta. Tämä osoittaa, kuinka vahva arvo solidaarisuus voi vapaaehtoistoiminnassa olla.

Onnistumisen tilanteita on tullut vastaan paljonkin ja lista olisi pitkä, jos alkaisin niitä erikseen luettelemaan. Mutta, yleisellä tasolla voin kertoa, että antamalla apua ja tuottamalla muille ihmisille turvallisuutta ja huolenpitoa, joka kerta tulee vastaan onnistumisen tunne. (O8)

Tällaisissa konkreettisissa auttamistilanteissa koen onnistuvani ja oikeasti tekevänä jotain hyvää. (O3)

Tutkimustulosten perusteella vapaaehtoistoiminta voi edistää myös kulttuurienvälisen osaamisen kehittymistä:

Olen oppinut heidän kulttuuristaan paljon -- Olemme oppineet uusia herkullisia ruokareseptejä ja uusia makutottumuksia. (O10)

Kulttuurienväliseen osaamiseen voi liittyä tieto toisista kulttuureista, kuten osallistujan esimerkissä ruokakulttuuri. Oman kotikulttuurin erityispiirteiden ja kulttuurien välisten erojen tunnistaminen voi taas vahvistaa osallistujan kuvaamaa taitoa auttaa toisia toimimaan tiettyjen kulttuuristen tapojen tai yhteiskunnan sääntöjen mukaan tai ”selviytymään byrokratiasta” (O10).

Yhden osallistujan kirjoituksessa voidaan ajatella näkyvän kestäväen kehityksen mukaisten arvojen mukaan toimiminen:

Lisäksi vastasin ryhmämme varusteiden hankinnasta ja huollosta muutaman vuoden ajan. Kehitin itse muutamia varusteita ja korjailin rikkiäisiä. (O6)

Ympäristövastuullisuus on yhä enenevässä määrin otettava huomioon myös järjestökentällä, ja myös Punainen Risti on sitoutunut kestäväen kehityksen tavoitteisiin (SPR 2021). Siten taito tehdä kestäviä valintoja myös vapaaehtoistoiminnassa voi jatkossa olla entistä suuremmassa roolissa. Rikkiäisten välineiden korjaaminen voi näyttää pieneltä teolta, mutta kestävyden periaatteen kulkiessa mukana kaikessa toiminnassa valtakunnallisesti teoilla on laajempi

merkitys. Myös vapaaehtoistoiminnassa voi syntyä tarpeetonta hävikkiä ja hankintojen kestävyyteen on kiinnitettävä huomiota.

Tunnistan aineistossa viitekehyksen mukaisen solidaarisuuden kompetenssin, joka ilmenee haluna osallistua. Lähtökohtaisesti jokainen vapaaehtoistoimija osoittaa solidaarisuutta toimiessaan vapaaehtoisena. Usein vapaaehtoistoimijat osallistuvat useampaan kuin yhteen erilaiseen tehtävään, kuten seuraavasta kertomuksesta käy ilmi:

Olen toiminut vapaaehtoisena sekä ensiavun että henkisen tuen tehtävissä. -- Olen myös vuosittain toiminut nälkapäiväkerääjänä sekä verenluovutuksissa kahvit takana. (O2)

Ihmisten kohtaamisesta nauttiminen voi osoittaa halua olla osa yhteisöä. Kansalaisuuden käsitteellä on monia ilmentymiä, ja sillä voidaan tarkoittaa myös henkilön ryhmään kuulumisen identiteettiä (Ansala 2017, 20). Tutkimuksessa käy ilmi halu osallistua aktiivisesti paikallisyhteisön toimintaan ja auttaa toisia:

SPR:ssä päivitetään koko ajan ensiaputaitoja. Niiden ylläpito ja ihmisten kohtaaminen on parasta vapaaehtoistoiminnassa. Covid-epidemian aikana kävin kaupassa yli 70-vuotiaille heidän ollessaan eristyksessä epidemian alkuvaiheessa. (O3)

Olen ollut mukana ensiapu- ja henkisen tuen tehtävissä sekä korona-aikana puhelinpalvelu- ja asiointiaputehtävissä. Näitä tietoja ja taitoja voin hyödyntää myös päivittäisissä kanssakäymisissä, jos tulee tarvetta. (O4)

Täten tutkimus osoittaa vapaaehtoistoiminnan vahvistavan kansalaisuuden kokemusta aktiivisena toimintana, ryhmään kuulumisen tunteena sekä solidaarisuutena eli arvona. Yllä olevassa kertomuksessa (O4) tulee vapaaehtoistoimijan solidaarisuuden lisäksi esille valmius toimia toisten hyväksi myös muulloin kuin vapaaehtoistoimijan roolissa. Solidaarisuus ei katso aikaa tai paikkaa, se on henkilökohtainen arvo, joka voi vahvistua vapaaehtoistoiminnassa.

Yksi osallistuja tuo esiin mielenkiintoisen ilmiön auttamisvalmiudessa. Kertomuksesta tulee esiin taito, valmius ja ”herkkyys” huomata erilaisia auttamistilanteita:

*Ehkä silmä on herkistynyt paremmin huomaamaankin auttamistilanteita -
muutakin kuin ensiapua vaativia. (O6)*

Tämä voi olla vapaaehtoistoiminnassa erityistä osaamista.

8 POHDINTA

Lopuksi vedän yhteen vapaaehtoistoimijan avaintaidot edellä kuvatun mukaisesti. Esitysjärjestys tai -muoto, kuten tiettyjen taitojen ryhmittely yhteen, ei viittaa kompetenssien keskinäiseen tärkeyteen tai esiintymistiheyteen, vaan kukin avaintaito on yhtä merkittävä. Tässä tutkimuksessa taidot esitetään kolmen erilaisia taitoja sisältävän luokan kokonaisuutena. Nämä luokat ovat ensinnäkin tiedon ja ajattelun tavat, toiseksi käytännölliset ja sosiaaliset taidot ja kolmanneksi maailmassa elämisen taidot.

Tiedon ja ajattelun tavat kuvaavat tiedon eri tyyppisiä ja soveltamisen taitoja sekä kognitiivisia taitoja. Tiedon voi ajatella rakentuvan kerroksittain, jolloin sisältöosaaminen muodostaa pohjan muille tiedon tavoille. Toimintatapaosaaminen ja osaamisen soveltaminen täydentävät sisältöosaamista. Sisältö- ja toimintatapaosaamisen voi ajatella olevan tilannesidonnaista, ja näiden soveltaminen edellyttää osaamisen soveltamisen taitoa eli tiedon irrottamista alkuperäisestä kontekstista. Erityinen asiantuntijatiedon hallitseminen syventää edelleen näitä tietoja ja voi tuoda merkityksellisyyttä aihealueella kehittymiseen. (Ks. OECD 2019, 86.)

Sisältöosaaminen liittyy järjestön operatiiviseen toimintaan. Se on yksityiskohtaista tietoa, joka liittyy tiedon kohteena olevaan aihepiiriin, kuten vapaaehtoistoimijan tieto järjestön toiminnasta ja vapaaehtoistoiminnan eri muodoista. Tutkimus siis vahvistaa aiempia havaintoja siitä, että vapaaehtoistoiminta opettaa ja vahvistaa keskeisiä taitoja järjestön toiminta-alueelta (Duguid, Mündel & Schugurensky 2013, 27). Sisältö- ja toimintatapaosaamisen voi ajatella hyödyttävän ensisijaisesti siinä järjestössä toimimisessa, jossa tieto on opittu. Toisaalta nämä voivat olla myös siirrettäviä tietoja, jolloin osaamisen soveltaminen saa keskeisen roolin. Osaamisen soveltamisen taidon voi ajatella olla taito nähdä kontekstisidonnaisten tietojen välinen asiayhteys tai toimintatavan siirrettävyys. Järjestön periaatteiden tunteminen on erityistä asiantuntijatietoa, joka tukee yksilön motivaatiota ja siten sitoutumista toimintaan.

Kognitiivisiin taitoihin sisältyy kriittisen ajattelun, ongelmanratkaisu- ja päätöksentekotaidot, sekä luovan ajattelun, vastuun kantamisen ja tiedonhakutaidot. Siten yhdistän OECD:n (2019)

esityksestä kognitiiviset taidot Binkleyn ym. (2012) mallin ajattelun tapojen kahteen ensimmäiseen taitoon. Lisäksi informaatiolukutaito, kriittinen lukutaito ja tiedon luotettavuuden arviointi asettuu tässä tutkimuksessa osaksi kognitiivisia taitoja, kun 2000-luvun arviointiviitekehysessä se on esitetty työskentelyn työkaluna. Tutkimustuloksissa ongelmanratkaisu- ja päätöksentekotaidot ilmenevät esimerkiksi taitona tunnistaa ja ennakoida muutoksia sekä suunnitella ja koordinoita toimintaa (ks. myös Ansala 2017, 53).

Tutkimus osoittaa, että vapaaehtoistoimijoilla on mahdollisuus oppia ja syventää monenlaisia kognitiivisia taitoja vapaaehtoisena toimiessaan. Vapaaehtoistoimijat tunnistavat hyödyntäneensä kriittisen ajattelun ja mielipiteen ilmaisemisen taitoja sekä päätöksenteko- ja ongelmanratkaisutaitoja. Osallistujat kertovat tehtävistä, joihin sisältyy strategista suunnittelua, vastuun kantamista ja luovaa ajattelua. Lisäksi päätöksenteossa ja toiminnan organisoinnissa tarvitaan tiedonhakutaitoja, jotka tässä tutkimuksessa näyttävät liittyvän yhteistyötaitoihin. Tiedonhakutaidot edellyttävät ymmärrystä siitä, mistä ja miten tieto voidaan löytää, mikä edellyttää tiettyjä kognitiivisia taitoja.

Oppimiskompassissa vastuullisuus on esitetty transformatiivisena kompetenssina, johon liittyy olennaisesti kriittinen ajattelu ja kyky reflektoida tehtyjen valintojen syitä, seurauksia ja etiikkaa (OECD 2019, 64–65). Vastuun kantaminen tuli tässä tutkimuksessa esiin ensinnäkin kyvykkyytenä kantaa vastuuta esimerkiksi ryhmän toiminnan organisoimisesta, jolloin kompetenssi liittyy päätöksentekotaitoon. Vastuun kantamisen taito voidaan nähdä myös arvona: haluna ja asenteena kantaa vastuuta toiminnasta tai laajemmin yhteisöstä. Vastuun kantamisen ilmeneminen toistaa aiempia havaintoja Punaisen Ristin vapaaehtoistoimijoiden ennakkoluulottomuudesta tarttua vastuutehtäviin (Sipilä 2014, 48–50).

Tässä tutkimuksessa vapaaehtoistoiminta näyttäytyy ihmistenvälisenä käytännön toimintana, jossa käytännöllisillä taidoilla, kuten ensiapu- tai tieto- ja viestintäteknologisilla taidoilla on keskeinen rooli. Ihmistenvälisessä toiminnassa vuorovaikutuksellisen viestinnän taidot, kuten oikea-aikainen puhuminen ja kuuntelu, tukevat yhdessä toimimista ja ryhmän yhteisten

tavoitteiden saavuttamista. Tällaisten taitojen hyödyntämisestä vapaaehtoistoiminnassa on aiempiakin havaintoja (Schugurensky 2013, 7).

Tässä tutkimuksessa käytännöllisten ja sosiaalisten taitojen luokkaan on tuotu yhteen Binkleyn ym. (2012) mallin työskentelyn tapoja ja työkaluja sekä Oppimiskompassin (OECD 2019) käytännöllisiä ja fyysisiä taitoja. Käytännölliset ja sosiaaliset taidot kuvaavat siis toisaalta käytännönläheisiä taitoja, toisaalta ihmistenvälisessä toiminnassa vaadittavaa sosiaalista kompetenssia. 2000-luvun avaintaitojen arviointiviitekehys pelkistää viestinnän pääasiassa yksisuuntaiseksi ja esittää vuorovaikutuksellisen toiminnan yhteistyötaitona. (Binkley ym. 2012, 46–47.) Tämän tutkimuksen tulokset osoittavat, että vapaaehtoistoiminta opettaa ja vahvistaa sekä viestintä- että vuorovaikutustaitoja, jotka kytkeytyvät toisiinsa. Viestintä- ja vuorovaikutustaidot taas edelleen kytkeytyvät yhteistyö- ja ryhmätyöskentelytaitoihin.

Viestintätaidot ilmenevät tässä tutkimuksessa erityisesti taitona ja rohkeutena ilmaista oma mielipide, taitona jakaa tietoa ryhmän jäsenten välillä sekä tietona tavoista vaikuttaa. Tulokset osoittavat, että vapaaehtoistoimijat kokevat oppineensa vuorovaikutustaitoja, kuten taitoja kuunnella, antaa ja ottaa puheenvuoroja, huomioida erilaiset persoonallisuustyypit vuorovaikutuksessa, verkostoitumistaitoja sekä digitaalisen tai verkkovälitteisen vuorovaikutuksen erityispiirteiden hallitseminen. Verrattuna Ansalan (2017, 56) tuloksiin, SPR:n vapaaehtoistoimijoiden kertomuksissa viestintä- ja vuorovaikutustaidoissa korostui ennemminkin kuuntelun kuin esiintymisen taito. Ainiala ym. (2020, 105) havaitsivat, että vuorovaikutustaidot voivat liittyä myös ajattelua koskeviin työelämätaitoihin, ja että ryhmässä työskentely voi vahvistaa kriittisen ajattelun taitoa.

Tynjälä (1999, 149) on esittänyt, että ryhmätyöskentelyn taitojen hallitsemisesta on tullut itseisarvo, kun tiimityöskentely on vakiintunut työelämän toimintatavaksi. Tulokset osoittavat, että vapaaehtoistoiminta voi tarjota paikan näiden työelämätaitojen harjoittelulle. Yhteistyö- ja ryhmätyöskentelytaitoihin sisältyy tässä tutkimuksessa sekä ihmisten että organisaatioiden kanssa toimimisen taitoja, sekä erityisiä ryhmätyöskentelyn arvoja. Toimijat osoittavat kertomuksissaan osaavansa hyödyntää yhteisön ja verkostojen hiljaista tietoa. Yhteistyön

voiman arvostamista kuvaa se, että ryhmän jäsenten vahvuuksia hyödynnetään ryhmän yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi.

Tiedon sosiaalisen rakentumisen teoria tukee ajatusta vapaaehtoistoiminnassa oppimisen mahdollisuuksista. Tässä tutkimuksessa yksi vastaaja (O10) tuo suoraan esiin toisilta oppimisen, ja osallistujat myös kuvailevat yhteistyö- ja ryhmätyöskentelytaitojen kehittymistä eri tilanteissa. Vapaaehtoistoiminta on yhteisössä toimimista, joka tarjoaa siihen osallistujalle mahdollisuuden oppia asteittain. (Ks. Hakkarainen 2020, 92, 96–97.) Yhteisoppiminen voi myös sopia erityisesti geneeristen taitojen oppimiseen (Ballantine & McCourt Larres 2007).

Oppimisen sosiaalisuutta on tarkasteltu eri näkökulmista. Yhtenä näkökulmana sosiaalinen oppiminen voidaan ymmärtää yksilön toisilta oppimisena yhteisessä toiminnassa. Oppijaa voidaan myös tarkastella osana kontekstia siten, että oppimisen prosessi ja sen tulokset koskevat koko systeemin toimintaa ja yksilöiden välistä toimintajärjestelmää. Toisaalta kollektiivi, kuten tiimi tai organisaatio voi olla oppija. (Tynjälä 1999, 150–151.) Myös järjestöjä voidaan tarkastella oppivina yhteisöinä (Sitra 2019, 17). Vapaaehtoisten osaamista monipuolisesti hyödyntämällä järjestö voikin olla mukana rakentamassa tulevaisuuden osaamiskosysteemejä (Sitra 2022, 19). Korostaisinkin myös järjestön oppimismahdollisuutta vapaaehtoistojen osaamisen tarkastelussa. Kuten aiemmin on tuotu esiin, Punainen Risti on riippuvainen vapaaehtoistojen resurssina. Siten järjestön osaaminen riippuu pääosin sen toimijoiden osaamisesta.

Oppimiskompassissa (OECD 2019, 86) yhteistyö- ja empatiataidot on esitetty osana sosiaalisia ja tunnetaitoja. Sosiaalisiin taitoihin on viitattu myös sosiaalisena tai tunneälykkyytenä (Balduck, Van Rossem & Buelens 2010, 228). Sosiaalista kompetenssia on pidetty yhtenä tärkeimmistä työelämätaidoista (Tynjälä, Virtanen, Klemola, Kostiainen & Rasku-Puttonen 2016, 368), ja on perusteltua esittää, että se on keskeisessä roolissa myös vapaaehtoistoiminnassa. Tässä tutkimuksessa osallistujat viittasivat sosiaalisten taitojen kasvuun ja herkkyyteen huomioida toiset vuorovaikutuksessa. Vuorovaikutustaidot näyttävät

siis liittyvän vahvasti yhteistyötaitoihin (ks. myös Crebert, Bates, Bell, Patrick & Cragolini 2004, 152–153).

Viestintä- ja vuorovaikutustaitoihin voidaan lukea myös kielitaito, joka tämän tutkimuksen aineistossa esiintyy vain kerran. Osallistujan kertomuksessa kielitaito tunnistettiin, mutta oli jäänyt toiminnassa hyödyntämättä. Vapaaehtoistoimijoiden aktiivisuuteen perustuvassa järjestössä olisi hyvä pystyä hyödyntämään kaikki se osaaminen, jota toimijoilla on. Osallistujan kertomuksessa on nähtävissä jonkinlainen epäonnistumisen kokemus siitä, että muun kuin suomenkielisiä toiminnasta kiinnostuneita henkilöitä on jäänyt pois toiminnasta, koska toiminta on suomeksi. Osallistuja tunnistaa itsellään kielitaitoa, jota voisi hyödyntää toiminnassa. Näyttäisi siltä, että yhden ihmisen kielitaito ei vapaaehtoistoiminnassa vielä riitä luomaan sellaista ympäristöä ja ilmapiiriä, johon muun kuin suomenkieliset pääsisivät mukaan. On mahdollista, että muun kuin suomenkielisten toimijoiden toimintaan mukaan saaminen ja monikulttuurisen yhteisön muodostuminen edellyttää toimijoiden kielitaidon lisäksi kulttuurista kompetenssia. Kulttuurinen tietoisuus vahvistaa vuorovaikutusta ja molemminpuolista ymmärretyksi tulemistä (Mariño, Ghanim, Morgan & Barrow, 2017) ja voi siten edistää yhteistyötä. Kulttuurisen kompetenssin kasvu tuli esiin tutkimuksessa opittuna taitona. Kompetenssin syvällisempi tarkastelu osana maahanmuuttajien osallistumismahdollisuuksia voisi paljastaa lisää kokemuksia vapaaehtoistoiminnassa opittavista kulttuurisen kompetenssin taidoista.

Syventävät haastattelut olisivat mahdollistaneet pureutumisen kertomuksissa käytettyihin yleistason kuvauksiin. On mahdollista, että tieto- ja viestintäteknologisia taitoja jää kuvailematta osallistujien kertomuksissa. Esimerkiksi yksi osallistuja (O3) kertoo toimineensa rahastonhoitajana. Kertomuksessa ei selitetä, mitä taitoja rahastonhoitajana toimiessa voi tarvita. Yksi osaston rahastonhoitajan keskeinen tehtävä on maksaa osastolle osoitetut kululaskut. Tällöin on perusteltua olettaa, että rahastonhoitajana toimiva henkilö osaa esimerkiksi käyttää verkkopankkia. Aiemmat tutkimukset osoittavat, että vapaaehtoistoiminta voi edistää muiden käytännön taitojen ohella taloushallinnon tai kirjanpitoaitoa (Schugurensky 2013, 7).

Vastaavasti kouluttaminen näyttäytyi aineistossa toimintana, jota osallistujat eivät selittäneet tai vaikuttaneet kokevan taitona. Yksikään kouluttamisen maininnut osallistuja ei tarkenna, mitä taitoja hän kouluttajana on tarvinnut tai voinut oppia. Tätä ilmiötä voi selittää esimerkiksi se, että kertomuksissa korostuu kouluttamisen kytkös ensiapuun, jota koulutetaan. Tässä tutkimuksessa kouluttaminen esitettiin siis vahvana käytännöllisten taitojen hallitsemisena, sekä haluna siirtää tämä osaaminen toisille. Siten kouluttautuminen näyttäytyi ensisijaisesti käytännöllisiin taitoihin liittyvänä, ja toiseksi eräänlaisena asenteena tai arvona tiedon jakamisen ilon kautta. Tämä on huomionarvoista, koska voidaan olettaa, että kouluttaminen edellyttää sisältöosaamisen lisäksi viestintä-, vuorovaikutus- ja yhteistyötaitoja. Osallistujat toivat esiin edellä mainittuja taitoja, mutta niitä ei tämän tutkimuksen aineistossa liitetty kouluttamiseen. Vapaaehtoiskouluttajien osaamisen tarkastelu erillisessä tutkimuksessa toisi luultavasti monipuolisempia kuvauksia taidoista. Äärettömän arvokasta on se, että osallistujat kokivat iloa kouluttamisesta ja tietojen opettamisesta toisille.

Tämän tutkimuksen kolmas taitoluokka, maailmassa elämisen taidot, käsittelee muuttuvassa maailmassa tarvittavia henkilökohtaisen kehityksen ja sosiaalisen vastuullisuuden taitoja, sisältäen ajatuksen yksilöstä osana maailmaa. Jatkuvan oppimisen taitoihin sisällytän oman osaamisen kehittämisen ja reflektoinnin taitoja. Siten luokka sisältää metakognitiivisia taitoja, jotka yleensä kytketään kognitiivisiin ajattelun taitoihin (ks. Binkley 2012, Tynjälä & Virtanen 2019). Tuomalla nämä elinikäisen oppimisen taidot yhteen kansalaistaitojen ja henkilökohtaiseen kasvuun liittyvien elementtien kanssa pyrin vahvistamaan ajatusta henkilökohtaisen kasvun ja itsekasvatuksen mahdollisuudesta vapaaehtoistoiminnassa.

Millaiseen maailmaan vapaaehtoistoiminta antaa valmiuksia? On esitetty, että työnteon kuormittavuus lisääntyy, kun teknologian kehitys ja globalisaatio kiihtyy, ja työntekijä voi joutua etsimään tapoja jatkaa tai muuttaa omaa työuraansa (Lampi, Vähäsantanen & Rantanen 2019, 208). Tutkimus osoittaa, että vapaaehtoistoiminta opettaa taitoja toimia nopeasti muuttuvassa maailmassa. Tuloksissa oli nähtävissä joustavaa siirtymistä tehtävästä toiseen.

Erityisesti ensiapu-, hälytys- tai muissa kotimaan avun valmiusryhmissä vapaaehtoisena toimimisen voi olettaa kehittävän ja vahvistavan yksilön joustavuutta ja kykyä mukautua yllättäviin tai muuttuviin tilanteisiin. Tynjälä ja Virtanen (2019, 883) kuvaavat tällaista toimintaa luovuudeksi toiminnan konkreettisella tasolla. Tutkimus osoittaa, että vapaaehtoistoimijoilla on valmius siirtyä toiminnasta toiseen, kun tilanne sitä edellyttää. Osallistujat kuvasivat aineiston keräämisen hetkellä ajankohtaista COVID 19-tilannetta ja sen mukanaan tuomissa tehtävissä toimimista. Tutkimuksen julkaisuhetkellä toimijat mahdollisesti kertoisivat Ukrainan tilanteen mukanaan tuomista tehtävistä. Järjestön tutut rakenteet, toimintaympäristö ja yhteisö säilyvät, vaikka tilanteet tai tehtävät muuttuvat. Voidaan olettaa, että tämä tekee tehtävästä toiseen siirtymisen helpommaksi ja siten tukee yksilön joustavuuden ja muuntautumiskyvyn kasvua.

Tulosten perusteella on perusteltua korostaa taitoja, jotka liittyvät yksilön kykyyn toimia muuttuvissa ympäristöissä ja vahvistaa omaa toimintakykyä pitkällä aikavälillä. Osallistujat tuovat esiin monia erilaisia osaamisen ”ristiin” hyödyntämisen mahdollisuuksia. Akingbola ym. (2013, 74) tekivät vastaavan havainnon. Onnistumisen kokemukset erilaisissa tilanteissa vahvistavat itsevarmuutta. Toimintaa, jossa ihminen pystyy hyödyntämään omia kykyjään ja saa toiminnasta mielihyvää, voidaan kutsua toiminnallisiksi resursseiksi (ks. Ansala 2017, 56). Osallistujat osoittavat kertomuksissaan kykenevänsä oppimaan uutta yllättäen muuttuvissa tilanteissa ja siten sopeutumaan muuttuviin tilanteisiin.

Jatkuvan oppimisen taidoissa keskeistä on oman osaamisen tunnistaminen ja osaamisen tavoitteellinen kehittäminen. Tutkimuksen taustatavoitteena oli antaa osallistujille mahdollisuus reflektoida osaamistaan. Yhden osallistujan ilmaus kuvaa reflektoinnin tärkeyttä hyvin: *”En ole aiemmin suuremmin analysoinut, mitä olen oppinut. Sitä on vain tehnyt ja tarttunut asioihin. Tai itse asiassa olen oppinut koko ajan mitä erilaisimpia uusia asioita”* (O10). Ensimmäinen tuntuma on, ettei oppimista ole tapahtunut. Kun asiaa pysähtyy miettimään, oppimista onkin tapahtunut jatkuvasti erilaisissa tilanteissa ja tehtävissä. Voidaan pohtia, lisäisikö huomion kiinnittäminen oppimiseen itsessään oppimista. Tulokset osoittavat, että toimijoilla on tahto kehittää itseään elinikäisen oppimisen periaattein. Aiemman

tutkimuksen perusteella tietoinen itsekasvatus ja arvokysymysten pohtiminen korostuu vanhemmilla toimijoilla, kun taas nuorempien elämäkokemuksissa vapaaehtoistoiminta liitetään erityisesti yhteisöllisyyteen (Sipilä 2014, 41). Koska Punaisen Ristin toimintaperiaatteet korostavat vapaaehtoisuutta ja yksilölähtöisiä mahdollisuuksia toimia, on vapaaehtoistoimijoiden mahdollista kehittyä toiminnassa toimijan iästä riippumatta.

Jatkuvan oppimisen taitoihin voi luokitella taidon saada omalle osaamiselleen formaali tunnustus. On esitetty, että informaalia oppimista ei välttämättä arvosteta samalla tavalla kuin formaalia oppimista (Duguid, Mündel & Schugurensky 2013, 27). Tällöin tunnustuksen hakeminen osaamiselle formaalista koulutuksesta voi olla yksilölle hyödyllistä. Formaalisissa koulutuksissa on mahdollisuus tunnustaa vapaaehtoistoiminnassa hankittu osaaminen osaksi opintoja, jolloin tarvitaan kykyä reflektoida ja sanallistaa omaa osaamista. Opiskelijoita myös ohjataan vapaaehtoistoimintaan erilaisten opintojaksojen kautta. Tällainen vapaaehtoistoiminnan opinnollistaminen eli vapaaehtoistoiminnan tuominen formaaliin koulutukseen eri tavoin toteutettuina opintojaksoina ansaitsisivat tutkimusta vapaaehtoistoiminnan näkökulmasta. Aiemmin on tuotu esiin, että vapaaehtoisuus toiminnan ytimessä, jolloin formaalin koulutuksen opintojakson kohdalla herää kysymys, voiko vapaaehtoisuus täysin toteutua? Vapaaehtoisuuden toteutuminen on erityisen ongelmallista silloin, jos opintojakso on pakollinen osa opintoja.

Tuloksissa tuli esiin se, että vapaaehtoistoimija voi osata tunnistaa myös omat syynsä sille, miksi on liittynyt mukaan toimintaan, eli oman motivaationsa lähteen. Motivaatio ja tavoitteet omalle toiminnalle ovat kytköksissä toisiinsa. Vapaaehtoistoimijoilla voi olla hyvin erilaisia tavoitteita toiminnalle. Näiden tavoitteiden tunnistaminen vahvistaa yksilön motivaatiota. Oppimisen kannalta on tärkeää, että yksilöllä on tunne kasvusta ja kehittymisestä (Järvilehto 2014, 27). Toimijan motivaatiota olisi mahdollista vahvistaa tarjoamalla mahdollisuus reflektoida tavoitteiden saavuttamista.

Jatkuvan oppimisen taitoihin sisältyy tässä tutkimuksessa lisäksi sellaisia kompetensseja, joita voidaan kuvailla henkilön persoonaan liittyvinä ominaisuuksina, kuten rohkeus, vahvuus,

itsevarmuus, sinnikkyys. Tällaiset valmiudet tukevat yksilön muuntautumiskykyä suhteessa ympäristöönsä.

Jatkuvan oppimisen taitoihin sisältyy myös taito asettaa rajoja. Vapaaehtoistoiminnassa voi esiintyä samankaltaisia haasteita uupumisen ja rajojen asettamisen suhteen kuin kutsumustyössä (ks. esim. Kalliola 2010, 77; Toivola 2004, 330–332). Vapaaehtoistointa voi tarjota mahdollisuuden kehittää ja vahvistaa jatkuvan oppimisen taitoja, kuten rajojen asettamista tai omien rajallisuuksien hyväksymistä.

Tutkimuksen tulosten perusteella vapaaehtoistointa opettaa ja vahvistaa kansalaistaitoja. Osallistujat toivat esiin solidaarisuuden kokemuksen. Sosiaalista vastuullisuutta edustaa paikalliseen toimintaan osallistuminen. Kuten aiemmin toin esiin, vapaaehtoistointijat kertovat osaamisesta toiminnan kautta. Tämä voi osittain johtua tehtävänannon kysymyksen asettelun tavasta. Osallistujien kertomuksista kuitenkin muodostuu kuva toimintaan ja tekemiseen painottuvasta ajattelusta. Avaintaitojen viitekehykset eivät tunnista toiminnan kompetenssia itsessään, mutta aktiivisuus, halu olla valmiudessa tai valmius toimia voisivat olla vapaaehtoistoiminnassa erityinen kompetenssi. Pohjimmiltaan tämän voi katsoa liittyvän aktiiviseen kansalaisuuteen. Aktiiviseksi kansalaiseksi opitaan mallioppimisen kautta (Laitinen & Nurmi 2003, 122). Tutkimuksen tulokset osoittavat, että kansalaistaidot ovat vahvasti läsnä vapaaehtoistoiminnassa.

Ansalan (2017, 21–22) mukaan osallistuminen vapaaehtois- tai järjestötoimintaan jossain vaiheessa tukee aktiivisuutta myös myöhemmin elämän eri vaiheissa. Tässä tutkimuksessa kansalaisuus ilmenee julkisena kansalaisuutena, eli osallistumisena ja vaikuttamisena, jota vapaaehtoistointa vahvistaa. Se tarjoaa mahdollisuuksia oppia hahmottamaan monimutkaisia globaaleja ilmiöitä, olemaan mukana oman paikallisyhteisön toiminnassa käytännön tasolla sekä reflektoimaan oman kotikulttuurin erityispiirteitä suhteessa muihin kulttuureihin. Erityistä on oman toiminnan reflektointi suhteessa globaaleihin ilmiöihin – vapaaehtoistointaan osallistumalla voi kokea tekevänsä oman osansa.

Johdannossa ja teoriaosassa toin esiin, että käsitellyt viitekehykset juontavat juurensa koulutuspolitiikkaan, joka korostaa yksilön valmiuksia pärjätä muuttuvan maailman työelämävaatimusten viidakossa. Eri tutkimukset ovat osoittaneet, että koulutuksen tarjoama osaaminen ei aina kohtaa työelämässä tarvittavia taitoja (ks. Tynjälä 2008, 131). Vapaaehtoistoiminta voisi olla yksi vastaus tähän haasteeseen. Tutkimushavainnot tukevat tätä väitettä. Suomen Punaisella Ristillä on hyvät mahdollisuudet auttaa järjestönä omaa jäsenistöään toimimaan yhteiskunnan täysivaltaisina jäseninä.

Vapaaehtoistoiminnalla ja Suomen Punaisella Ristillä on oma työllisyyden ja talouden vaatimuksista erillinen tehtävänsä yhteiskunnassa. Järjestökenttä voi kuitenkin tarjota yksilölle turvallisen ja mielekkään ympäristön harjoitella sellaisia taitoja, joita vallalla oleva politiikka edellyttää. Järjestötoiminta ei tapahdu erillään talouden asettamista haasteista, päinvastoin järjestöt ovat koko ajan kovemman rahoituksesta kilpailun edessä. Miettinen (2021, 17) muistuttaa, että nämä eri vaatimukset on pyrittävä sovittamaan yhteen. Lisäksi vapaaehtoisvoimin toimivat järjestöt joutuvat tekemään töitä vapaaehtoistoimijoiden sitouttamiseksi toimintaan. Sitoutumisella voidaan tarkoittaa sitoutumista toimintaan tai tiettyyn tehtävään, se on halua pysyä mukana toiminnassa, kantaa vastuuta ja osallistua. Vapaaehtoistoimijoiden sitoutuminen on tärkeää, koska vapaaehtoistoimijat ovat keskeinen resurssi toiminnalle. (Kuuluvainen 2015, 49; Vihiniemi 2020).

Marjovuori (2014, 153) kuvaa vapaaehtoistoiminnan ja rahan maailman välistä yhteyttä porttina, joka päästää ammatillista tietotaitoa vapaaehtoistoiminnan maailmaan. Kompetenssien tuominen esiin auttaa tuomaan esiin sitä osaamisen kirjoa, jota vapaaehtoistoiminnassa syntyy, ja siten antamaan arvoa vapaaehtoistoiminnalle yhteiskunnallisesti ja kansantaloudellisesti merkittävänä elämän osa-alueena.

Tutkimuksen tarkoitus on ollut muodostaa yleiskuva vapaaehtoistoimijan kompetensseista. Tarkoitus ei ole luoda kuvaa vapaaehtoistoimijasta, jonka tulisi pyrkiä kaikkeen tähän osaamiseen, vaan tuoda esille kaikkia vapaaehtoistoiminnan osaamisen mahdollisuuksia. Tulokset tarjoavat alustavan esityksen, jonka pohjalta kompetenssien esiintymistä eri

toiminnoissa voisi lähteä tutkimaan lähemmin haastattelujen kautta. Joitakin tutkimuskohteita olen edellä jo nostanut esiin.

Toimijoiden kaikki osaaminen ei voi tulla esiin näin pienessä otteessa. Ryhmähaastattelun keinoin olisi mahdollista rakentaa syvällisempi esitys kustakin osaamisesta erilaisissa toimintaryhmissä mukana olevien vapaaehtoistoimijoiden kesken. Esimerkiksi osa osallistujista ei mainitse hallinnollista osaamista lainkaan kertoessaan vapaaehtoistoinnasta, jossa on ollut mukana. Kirjoitelman tehtävänannossa ja sen toteuttamisessa korostuu yksilön kokemus, jolloin syyt kertomuksissa tehtyjen rajausten takana jäävät vain arvailujen varaan. On mahdollista, että nämä henkilöt eivät miellä luottamustoimintaa vapaaehtoistehtäväksi, eivät koe hallinnollista osaamista lainkaan tärkeäksi, tai eivät koe näiden taitojen hallitsemisen liittyvän omaan toimintaansa Punaisessa Ristissä. On myös mahdollista, että osallistujat, jotka ovat jättäneet hallinnollisen toiminnan mainitsematta, ovat halunneet jakaa vapaaehtoistoinnin kokemuksistaan ensisijaisesti käytännönläheisissä tai ”ruohonjuuritason” tehtävissä kertynyttä osaamista.

Tutkimukseen osallistujilta ei valitettavasti kysytty koulutustasoa (liite 1). Tämä olisi ollut mielenkiintoinen taustatieto, koska aiemmat tutkimukset osoittavat, että kansalaistoiminnassa oppimaansa osaavat eniten hyödyntää ne, joilla on eniten koulutusta (Ilvonen & Fields 2007, 22). Korkea koulutustaso kytkeytyy muutenkin vahvasti vapaaehtoistointaan: toimintaan osallistuu enemmän sellaisia ihmisiä, joilla on enemmän koulutusta (Yeung 2002, 25). Ehkä osaamisen tunnistamisessa ja kehittämisessä voisi huomioida paremmin myös vähemmän koulutettujen mahdollisuudet oppia uutta vapaaehtoistoinnassa.

Vapaaehtoistointa on kaikille avointa, jolloin oman osaamisen tunnistamista vahvistamalla myös vähemmän koulutetut voisivat oppia hyödyntämään osaamistaan paremmin. Kuten aiemmin on tuotu ilmi, tutkimustulosten perusteella vapaaehtoistoinnassa korostuu vuorovaikutus ja yhteistyö sekä toiminnallisuus. Vapaaehtoistointa voisi tarjota vaihtoehdon ja tukea taitojen oppimiseen niille, jotka eivät syystä tai toisesta pärjää formaalissa koulutuksessa. Analyysin tulokset osoittavat, että perusteita järjestön tavoitteiden mukaiselle

osaamisen tunnistamiselle löytyy. On selvää, että järjestö haluaa hyödyntää kaiken osaamisen, jota sen toimijoilla on, ja kehittää tätä osaamista. Tästä osaamisesta ja sen tunnistamisesta voi olla hyötyä myös vapaaehtoistoimijalle itselleen.

Lopuksi on muistettava, että oppiminen voi olla turhauttavaa ja väsyttävää, ja vaatimuksen uuden oppimisen merkityksellisyydestä eläkepäivillä voi kyseenalaistaa (Kinnula 2020, 488). Kartoitettaessa vapaaehtoistoimintaan osallistumisen syitä, uuden oppimista ei pitkään sisällytetty mukaan kyselyihin (Duguid, Mündel, Schugurenky 2013, 27). Näkisin, että oppimisen ja taitojen harjoittelun *mahdollisuuden* näkyväksi tekeminen voi tarjota yhden väliseen vapaaehtoistoimintaan sitouttamisessa, mutta tässäkin olisi säilytettävä vapaaehtoisuuden peruseriaate.

Tutkimuksessa on vastattu kysymyksiin: millaista osaamista eli avaintaitoja tai kompetensseja vapaaehtoistoiminnassa esiintyy, ja millaisia tietoja, taitoja ja arvoja vapaaehtoistoiminnassa voi oppia ja vahvistaa. Tutkimus osoittaa aiempien tutkimusten (Schugurenky 2013, 6) mukaisesti, että vapaaehtoistoiminta mahdollistaa sekä uusien taitojen oppimista että aiemmin opittujen taitojen vahvistamista. Esimerkiksi osallistujien kuvatessa ensiaputaitojaan teksteissä kävi ilmi sekä taitojen harjoittelun aloittaminen alkeista että aiemmin työelämässä hankittujen tietojen hyödyntäminen. Tulosten perusteella taitoja siirtyy myös muille elämän osa-alueille. Vapaaehtoistoiminnassa opittavat ja harjoiteltavat kompetenssit voidaan esittää kokonaisuutena tiedon ja ajattelun tapoja, joukkona erilaisia käytännöllisiä ja sosiaalisia taitoja sekä maailmassa elämisen tapoina. Vapaaehtoistoiminnassa oppiminen on mahdollisuus, joka ansaitsee lisää tutkimusta.

On mahdollista, että tämän tutkimuksen pienessä otoksessa on jäänyt tulematta ilmi vapaaehtoistoimijoille keskeistäkin osaamista. Edellä esitetyn mukaisesti tässä tutkimuksessa esiin tuotujen avaintaitojen sekä taitoluokkien jatkotarkastelu toisi syvällisempää tietoa kustakin osaamisen alueesta. Punaisen Ristin toimijoiden tässä tutkimuksessa esiin tuomia avaintaitoja olisi syytä verrata myös muiden järjestöjen vapaaehtoistoimijoiden kokemuksiin, jotta voitaisiin rakentaa yleisemmin kuvaa osaamisesta vapaaehtoistoiminnassa.

Tarkastelemalla vapaaehtoistoimintaa oppimisympäristönä olisi mahdollista tutkia, onko vapaaehtoistoiminnassa erityisiä oppimisen mahdollistavia tai sitä estäviä tekijöitä. Tutkimuksessa esiin tullut toisilta oppiminen ja yhteisen tiedon rakentaminen voi johdatella huomion myös oppijaan: millainen oppija hyötyy vapaaehtoistoiminnasta?

Vapaaehtoistoiminnassa hankittua ja formaalissa koulutuksessa tunnustettua osaamista olisi myös hyvä kartoittaa. Oppilaitosten arkistoista voitaisiin selvittää, kuinka paljon ja millaisille opintojaksoille opiskelijat ovat hakeneet opintosuoritusten korvaavuuksia vapaaehtoistoiminnassa hankitusta osaamisesta, millaista osaamista näissä hakemuksissa kuvataan, ja missä opintopistelaajuudessa kukin oppilaitos osaamisen on tunnustanut. Viimeisenä kiinnittäisin huomion formaalin koulutuksen käytäntöihin: miten vapaaehtoistoiminnan periaatteet (ks. Eskola & Kurki 2001, 10) toteutuvat, kun vapaaehtoistoimintaan osallistutaan formaalin koulutuksen opintojakson suorittamiseksi? Millaisia ovat opiskelijoiden ja toisaalta järjestöjen kokemukset näistä opintojaksoista? Millaisia oppimistavoitteita vapaaehtoistoiminnan opintojaksoille asetetaan? Nämä ovat joitain tämän tutkimuksen tekemisen aikana heränneitä ajatuksia näkökulmista, joista vapaaehtoistoimintaa voitaisiin tutkia kasvatusalalla.

Tutkimuksen tarkoitus on aina tuottaa tietoa tutkittavasta ilmiöstä. Kuten aluksi toin esiin, on tämän tutkimuksen yhtenä tavoitteena ollut tarjota Suomen Punaiselle Ristille tietoa vapaaehtoisten osaamisesta ja sen tunnistamisesta. Tutkimustulokset osoittavat, miten monipuolista osaamista toimijat tuovat esiin. Toimijoilla on kyky sanallistaa osaamistaan ja reflektoida osaamisen kehittymistä. Aika näyttää, millä tavoin järjestö tulevaisuudessa tarjoaa osaamisen kehittämisen polkuja, miten se tukee vapaaehtoistoimijaa oman osaamisensa tietoisessa kehittämisessä, ja miten osaamisen arvostus järjestössä tulee näkymään.

LÄHTEET

Ainiala, T. Olsson, P. Mattila, H. & Vesalainen, M. 2020. Työelämätaidot korkeakouluopetuksessa. Opiskelijoiden kokemuksia asiantuntijuuden ja taitojen kehittymisestä monialaisella kaupunkitutkimuksen projektikurssilla. *Aikuiskasvatus*. 2020 (2) 96–111.

Akingbola, K. Duguid, F. Viveros, M. 2013. Learning and knowledge transfer in volunteering: Exploring the experience of Red Cross volunteers. Teoksessa Duguid, F. Mündel, K. Schugurensky, D. (toim.) *Volunteer work, informal learning and social action*. Rotterdam: Sense Publishers, 63–78.

Ansala, L. 2017. ”Niin monta rautaa tulossa”: aktiivinen kansalaisuus järjestöaktiivien yliopisto–opiskelijoiden kertomana. Rovaniemi: Lapin yliopisto. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-484-954-8> Luettu 30.9.2021

Balduck, A-L. Van Rossem, A. Buelens, M. 2010. Identifying competencies of volunteer board members of community sports clubs. Julkaisussa *Nonprofit and voluntary sector quarterly*. Vol 39(2). Sage Publications. 213–235. Saatavilla verkossa: 10.1177/0899764009334306. Luettu 10.1.2022

Ballantine, J. McCourt Larres, P. 2007. Cooperative learning: a pedagogy to improve students' generic skills? Julkaisussa *Education & training (London)* Vol.49 (2), 126–137.

Binkley, M. Erstad, O. Herman, J. Raizen, S. Ripley, M. Miller-Ricci, M. & Rumble, M. 2012. Defining Twenty-First century skills. Teoksessa Griffin, P., McGaw, B., Care, E. (toim.) *Assessment and Teaching of 21st century skills*. Springer, 17–66. DOI 10.1007/978-94-007-2324-5. Luettu 15.10.2021.

Caena, F. 2014. Teacher competence frameworks in Europe: Policy–as–discourse and policy–as–practice. *European Journal of Education* 49 (3), 311–331. Saatavilla verkossa: DOI: 10.1111/ejed.12088. Luettu 3.11.2021.

Clarkeburn, H. & Mustajoki, A. 2007. Tutkijan arkipäivän etiikka. Tampere: Vastapaino.

Crebert, G. Bates, M. Bell, B. Patrick, C-J. & Cragolini, V. 2004. Developing generic skills at university, during work placement and in employment: graduates' perceptions, *Higher Education Research & Development*, 23 (2) 147–165, <https://doi.org/10.1080/0729436042000206636>

Duguid, F. Mündel, K. Schugurensky, D. (toim.) 2013. *Volunteer work, informal learning and social action*. Rotterdam: Sense Publishers.

Eskola, A. 2001. Vapaaehtoistyö auttamisena ja oppimisena. Julkaisussa Yhteiskuntapolitiikka 66 (1). 52–54.

Eskola, A. & Kurki, L. 2001. Vapaaehtoistyö auttamisena ja oppimisena. Tampere: Vastapaino.

Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

EU 2006. Euroopan parlamentin ja neuvoston suositus koulutukseen liittyvästä valtioiden rajat ylittävistä liikkuvuudesta yhteisössä: Liikkuvuutta koskeva eurooppalainen laatuperuskirja (2006/961/EY). Euroopan unionin virallinen lehti 49 (L 394/5), 5–9. Saatavilla verkossa: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=CELEX%3A32006H0961&qid=1639573040788>. Luettu 30.8.2021.

EU 2011. Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle sekä alueiden komitealle – tiedonanto EU:n politiikasta ja vapaaehtoistyöstä: valtioiden rajat ylittävän vapaaehtoistoiminnan tunnustaminen ja edistäminen EU:ssa (COM/2011/568) <https://eur-lex.europa.eu/> Luettu 30.8.2021.

EU 2012. Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle sekä alueiden komitealle – tiedonanto EU:n politiikasta ja vapaaehtoistyöstä: valtioiden rajat ylittävän vapaaehtoistoiminnan tunnustaminen ja edistäminen EU:ssa (2012/C181/26). Euroopan unionin virallinen lehti 55 (C 181), 150–153. Saatavilla verkossa: Doi:10.3000/19771053.C_2012.181.fin. Luettu 30.8.2021.

EU 2018. Euroopan Unionin neuvoston suositus elinikäisen oppimisen avaintaidoista (2018/C189/01). Euroopan unionin virallinen lehti 61 (C 189), 1–13. Saatavilla verkossa: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.C_.2018.189.01.0001.01.FIN&toc=OJ%3AC%3A2018%3A189%3AFULL. Luettu 30.8.2021.

Ilvonen, A. Fields, M. 2007. Yksilö, yhteisö ja kansalaisyhteiskunta. Opintotoiminnan Keskusliitto.

Finlex. Laki Suomen Punaisesta Rististä (238/2000). Saatavilla verkossa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2000/20000238>. Luettu 1.12.2021.

Finlex. Tasavallan Presidentin asetus Suomen Punaisesta Rististä (827/2017). Saatavilla verkossa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2017/20170827>. Luettu 1.12.2021.

Giancaspro, M. L. & Manuti, A. 2021. Learning to be employable through volunteering: A qualitative study on the development of employability capital of young people. *Frontiers in Psychology* 12, artikkeli 574232. Saatavilla verkossa: <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.574232>. Luettu 1.11.2021.

Gobbi, M. 2021. Introduction. Competences for the future: Trends and challenges. *Tuning Journal for Higher Education*, 8 (2), 17–21. Saatavilla verkossa: [https://doi.org/10.18543/tjhe-8\(2\)-2021pp17-21](https://doi.org/10.18543/tjhe-8(2)-2021pp17-21). Luettu 1.11.2021.

Hakala, J.T. 2018. Toimivan tutkimusmenetelmän löytäminen. Teoksessa: Valli, R. (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: vinkkejä aloittelevalle tutkijalle*. PS-Kustannus.

Hakkarainen, K. Oppiminen osallistumisen prosessina. *Aikuiskasvatus*. 2020 (2). 84–98. <https://elektra-helsinki-fi.ezproxy.ulapland.fi/se/a/0358-6197/20/2/oppimine.pdf> Luettu 27.2.2022

Harju, A. 2005. Kansalaisyhteiskunta vapaaehtoistoiminnan innoittajana. Teoksessa: Nylund, M. & Yeung, A. B. (toim.) *Vapaaehtoistoiminta: anti, arvot ja osallisuus*, 58–80. Tampere: Vastapaino.

Helander, V. 1998. Kolmas sektori. Käsitteistöstä, ulottuvuuksista ja tulkinnoista. Helsinki: Gaudeamus.

Hiidenmaa, P. 2018. Yhä moniulotteisempi lukutaito. *Virittäjä*, 122 (2). 159–160. Saatavilla verkossa: <https://doi.org/10.23982/vir.70975>. Luettu 29.1.2022.

Hyvärinen, M. Suoninen, E. & Vuori, J. Haastattelut. Teoksessa: Jaana Vuori (toim.) *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Saatavilla verkossa: <<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/metelmaopetus/>>. Luettu 7.12.2021.

Järvilehto, L. 2014. Hauskan oppimisen vallankumous. PS-kustannus.

Kaikkonen, P. 1999. Laadullinen tutkimus kasvatus- ja opetustyössä. Julkaisussa *Kasvatus*. 30 (5) 427–435.

Kakkuri-Knuutila, M-L. & Heinlahti, K. 2006. Mitä on tutkimus? Argumentaatio ja tieteenfilosofia. Gaudeamus.

Kallberg, K. 2009. Aiemman osaamisen tunnustamisen lähtökohtia ammattikorkeakoulussa. Teoksessa: Haltia, P. & Jaakkola R. (toim.) *Osaaminen esiin: näkökulmia tunnustamiseen ja tunnustamiseen*, 14–36. Helsinki: HAAGA-HELIA ammattikorkeakoulu. Saatavilla verkossa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/97116/osaaminen_esiinweb.pdf?sequence=1 Luettu 30.4.2021.

Kansalaisareena. Vapaaehtoistoiminnan määritelmä. Saatavilla verkossa: <https://kansalaisareena.fi/vapaaehtoiselle/vapaaehtoistoiminnan-maaritelma/> Luettu 8.3.2021.

Khasanzyanova, A. 2017. How Volunteering Helps Students to Develop Soft Skills.

International Review of Education 63(36):1–17. Saatavilla verkossa: DOI:10.1007/s11159-017-9645-2. Luettu 30.9.2021.

Kinnari, H. 2020. Elinikäinen oppiminen ihmistä määrittämässä. Genealoginen analyysi EU:n, OECD:n ja UNESCO:n politiikasta. Turku: Suomen kasvatustieteellinen seura.

Kuosti, A. 2021. Digi Up -hankkeen 5 vinkkiä monikulttuurisuuden huomioimiseen. Julkaisussa: Tiedosta. 2/2021. Saatavilla verkossa: <https://tieke.fi/tiedosta-2-2021/> Luettu 7.12.2021.

Kuula, A. 2006. Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino.

Kuuluvainen, S. 2015. Vapaaehtoistyön johtaminen. Helsinki: Sivistysliitto Kansalaisfoorumi SKAF ry.

Laitinen, M. & Nurmi, K. E. 2003. Aktiiviseksi kansalaiseksi kasvaminen suomalaisten elämäkertojen valossa. Aikuiskasvatus 23(2), 122–132. Saatavilla verkossa: <http://elektra.helsinki.fi/se/a/0358-6197/23/2/aktiivis.pdf> Luettu 6.3.2021.

Lampi, E. Vähäsantanen, K. Rantanen, J. 2019. Uraohjaajien osaaminen ja haasteet työelämän murroksessa. Aikuiskasvatus 39 (3), 208–220. Saatavilla verkossa: <https://doi.org/10.33336/aik.85710>. Luettu 10.1.2022.

Lange, I. & Järvinen, K. 2019. Pelko pois: kohti rohkeaa johtamista. Helsinki: Alma Talent.

Mariño, R. Ghanim, A. Morgan, M. & Barrow, S. 2017. Cultural competency and communication skills of dental students: clinical supervisors' perceptions. European Journal of Dental Education. 21(4). 101–108. <https://doi-org.ezproxy.ulapland.fi/10.1111/eje.12227>

Marjovuori, A. 2014. Vapaaehtoistyön ytimessä. Järjestömuotoinen vapaaehtoistyö sosiaalisten representaatioiden näkökulmasta. Helsinki: Helsingin yliopisto. Saatavilla verkossa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-10-9106-3>. Luettu 16.4.2021.

Matveinen, T., Havu-Nuutinen, S., & Kärkkäinen, S. 2021. Monilukutaitoa määrittävät ja monilukutaidon opetusta ohjaavat keskeiset tekijät – Asiantuntijoiden käsityksiä monilukutaidosta. Kasvatus, 52 (2), 149–163. Saatavilla verkossa: <https://journal.fi/kasvatus/article/view/111436>. Luettu 29.1.2022.

Miettinen, R. Pehkonen, L. Lang, T. & Pihlainen K. 2021. Euroopan Unionin elinikäisen oppimisen avaintaidot, Eurooppalainen tutkintoviitekehys ja oppilaitosten opetussuunnitelmien kehittäminen. Ammatikasvatuksen aikakauskirja, 23 (2), 13–31.

Miettinen, R. 2019. 21. vuosisadan kompetenssit – OECD kasvatuksen kielen uudistajana. Kasvatus 50 (3), 203–215.

Mäkinen, M. 2020. Mitä ovat korona-ajan perustaidot? Uusi Suomi. Saatavilla verkossa: <https://puheenvuoro.uusisuomi.fi/maarit-makinen/mita-ovat-korona-ajan-perustaidot/> Luettu 4.12.2021

Möttönen, S. 2009. Ovatko järjestöt hyvinvointivaltion purkajia vai puolustajia? Yhteiskuntapolitiikka 74 (1), 60–71. Saatavilla verkossa: <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201209117573>. Luettu 15.4.2021.

Nokelainen, P. 2016. Huomio! Obs! Alert! ”Työelämä on globaalissa murroksessa...” Ammattikasvatuksen aikakauskirja 18 (2), 4–8. Saatavilla verkossa: <https://elektra-helsinki-fi.ezproxy.ulapland.fi/oa/2489-5822/18/2/huomioob.pdf>. Luettu 10.1.2022.

Nordin, A. & Sundberg, D. 2021. Transnational competence frameworks and national curriculum-making: the case of Sweden. Comparative Education 57 (1), 19–34. Saatavilla verkossa: 10.1080/03050068.2020.1845065. Luettu 14.10.2021.

OECD 2019. OECD Future of Education and Skills 2030. OECD Learning Compass 2030. A Series of Concept Notes. Saatavilla verkossa: https://www.oecd.org/education/2030-project/contact/OECD_Learning_Compass_2030_Concept_Note_Series.pdf. Luettu 17.11.2021.

Ojala, H. 2003. Laadullisen tutkimuksen vakuuttavuudesta. Aikuiskasvatus. Puheenvuoroja. 2003 (3) 235–236.

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2021. Opetus- ja koulutussanasto (OKSA), 2 laitos. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2021:10 Saatavilla verkossa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-908-0>. Luettu 12.3.2021.

Opetushallitus 2014. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Määräykset ja ohjeet 2014:96. Saatavilla verkossa: https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf. Luettu 29.1.2022.

Opetushallitus 2021. Elinikäisen oppimisen avaintaidot. Saatavilla verkossa: <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/elinikaisen-oppimisen-avaintaidot>. Luettu 3.12.2021.

Opetusministeriö 2007. Aiemmin hankitun osaamisen tunnustaminen korkeakouluissa. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2007:4.

Ropo, A. & Eriksson, P. 2001. Hyvinvointipalvelut, liiketoiminta ja vapaaehtoistyö. Teoksessa Eskola, A. Kurki, L. (toim.). Vapaaehtoistyö auttamisena ja oppimisena. Tampere: Vastapaino, 41–54.

Ruusuvuori, J. Nikander, P. Hyvärinen, M. (toim.) 2010. Haastattelun analyysi. Tampere: Vastapaino.

Rychen, D. 2001. Introduction. Teoksessa. Defining and Selecting Key Competencies. Toim. Rychen, D. & Salganik, L. Springer, 1–16.

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto [verkkojulkaisu]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. <<https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/>>. Luettu 3.12.2021.

Salo, U-M. 2015. Simsalabim, sisällönanalyysi ja koodaamisen haasteet. Teoksessa Aaltonen, S. Högbäck, R. (toim.) Umpikujasta oivallukseen: Refleksiivisyys empiirisessä tutkimuksessa. Tampere: Tampereen yliopistopaino, 166–190. Saatavilla verkossa: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-44-9786-5> . Luettu 8.11.2021.

Sipilä, O. 2014. Vapaaehtoistoiminta kasvattajana elämäkulussa. Pro-gradu. Tampereen yliopisto.

Sitra 2019. Kohti elinikäistä oppimista. Yhteinen tahtotila, rahoituksen periaatteet ja muutoshasteet. Sitran selvityksiä 150. Helsinki: Erweko.

Sitra 2022. Tulevaisuuden osaaminen syntyy ekosysteemeissä. Sitran selvityksiä 204.

Sivistystyön vapaus ja vastuu 2019. Globaalikansalaisuus ja –kansalaisykasvatus – hyviä käytäntöjä ja käytännön esimerkkejä erityisesti järjestökentältä. http://www.vapausjavastuu.fi/wp-content/uploads/2019/10/Kooste_hyvät_kaytannot_globkk1219.pdf Luettu 30.4.2021.

Suomen Punainen Risti 2022. Punainen Risti ja kestävä kehityksen tavoitteet. Verkossa: <https://www.punainenristi.fi/yhteistyoyritysyhteistyokumppanuus/kestavankehityksen-tavoitteet/>. Luettu 13.1.2022.

Suomen Punainen Risti 2021. Mikä on Suomen Punainen Risti? Verkossa: <https://www.punainenristi.fi/tutustu-punaiseen-ristiin/suomen-punainen-risti> Luettu 8.11.2021.

Suomen Punainen Risti 2020. Toimintalinjaus 2021–2023. <https://rednet.punainenristi.fi/system/files/page/Hyv%C3%A4ksytty%20Toimintalinjaus%202021-2023.pdf>

Suomen Punainen Risti 2017. Sääntökirja. Takomo Tuotanto Oy.

Tahirsylaj, A. & Sundberg, D. 2020. The unfinished business of defining competences for 21st century curricula – a systematic research review. Curriculum Perspectives (2020) 40:131–145. <https://doi.org/10.1007/s41297-020-00112-6>

Toivanen, M. Leppänen, A. Kovalainen, A. 2012. Osaamisen kehittäminen työorganisaatiossa Jännitteitä ja paradokseja. Julkaisussa Työelämän tutkimus. Vol 10 (1). 3–21. <https://journal.fi/tyoelamantutkimus/article/view/87295>

Toivola, K. 2004. Myötätuntouupumus – auttajantyön työperäinen riski. Työterveyslääkäri 22 (3), 330–332.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi.

Tynjälä, P. 2008. Perspectives into learning at the workplace. Educational Research Review. Volume 3, Issue 2, 2008, Pages 130–154. <https://doi.org/10.1016/j.edurev.2007.12.001>

Tynjälä, P. Virtanen, A. 2019. Factors explaining the learning of generic skills: a study of university students' experiences. In Teaching in higher education. 2019, vol 24 (7) 880–894. <https://doi.org/10.1080/13562517.2018.1515195>

Tynjälä, P. Virtanen, A. Klemola, U. Kostiainen, E. & Rasku-Puttonen, H. 2016. Developing social competence and other generic skills in teacher education: applying the model of integrative pedagogy. Julkaisussa: European Journal of Teacher Education, 39(3) 368–387, <https://doi.org/10.1080/02619768.2016.1171314>

Valli, R. 2018. Aineistonkeruu kyselylomakkeella. Teoksessa: Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: vinkkejä aloittelevalle tutkijalle. PS-Kustannus.

Vihiniemi, P. 2020. Sitoutuminen ja sitouttaminen <https://kansalaisareena.fi/aineistoa/aloittavan-vapaaehtoistoiminnan-koordinaattorin-opas/sitoutuminen-ja-sitouttaminen/> Luettu 7.1.2022.

Vilppola, J., Hämäläinen, R., Vähäsantanen, K., & Salo, P. 2020. Opettajana jo toimivan opettajaopiskelijanosaamisen kehittyminen – osaamisperustainen ja työelämälähtöinen ammatillinen opettajankoulutus. Ammattikasvatuksen aikakauskirja, 22(2), 32–51.

Vuohelainen, H. Seppälä, P. Heikkilä, T. 2020. Järjestödigikartoitus. <https://bin.yhdistysavain.fi/1602444/RLxT2GAXhiJtdkK7SmCo0UonzP/J%C3%A4rjest%C3%B6digi-kartoitus%202020.pdf> Luettu 4.12.2021.

Weinert, F.E. 2001. Defining and selecting competence: a conceptual clarification. Teoksessa Defining and Selecting Key Competencies. Toim. Rychen, D. & Salganik, L. Springer, 45–65.

Yeung, A. 2002. Vapaaehtoistyö osana kansalaisyhteiskuntaa – ihanteita vai todellisuutta? Tutkimus suomalaisten asennoitumisesta ja osallistumisesta vapaaehtoistoimintaan. Helsinki: Sosiaali- ja terveysjärjestöjen yhteistyöyhdistys YTY ry.

LIITTEET

Liite 1. Kysely vapaaehtoisen osaamisesta

Kysely vapaaehtoisen osaamisesta

 Pakolliset kentät merkitään asteriskilla (*) ja ne tulee täyttää lomakkeen lähettämiseksi.

Hyvä Punaisen Ristin piirin hallituksen jäsen,

Teen Lapin yliopistossa pro gradu -tutkimusta, jonka tarkoituksena on tarkastella, millaista osaamista Suomen Punaisessa Ristissä vapaaehtoisena toimiessa voi hyödyntää. Erityisesti olen kiinnostunut siitä, millaisena vapaaehtoinen itse kokee oman osaamisensa. Pyydän, että jakaisit omat kokemuksesi osallistumalla tähän tutkimukseen.

Toivon, että tutkimukseen osallistuminen antaa sinulle tilaisuuden pysähtyä pohtimaan vapaaehtoisena hyödyntämäsi osaamistasi. Lisäksi toivon, että tutkimukseni antaa tietoa osaamisen kehittämisen tueksi SPR:ssä.

Käsittelen kaikki vastaukset luottamuksellisesti, eikä yksittäistä henkilöä voi tunnistaa tutkimuksessani. Kerätyt vastaukset tulevat ainoastaan minun käyttöni ja hävitän aineiston, kun tutkielma on valmis. Pro gradu -tutkielman tuloksista voidaan tuottaa erillinen raportti SPR:n käyttöön.

Pyydän vastaamaan kyselyyn sunnuntaihin 11.7.2021* mennessä. (*Osallistumisaikaa jatkettu 22.8.2021 saakka.)

Annan mielelläni lisätietoja sähköpostitse tai puhelimitse.

Ystävällisin terveisin,

Jenni Similä
Opiskelija
Lapin yliopisto, Kasvatustieteen tiedekunta
[sähköposti]
[puhelinnumero]

Kysely on kolmiosainen:

Ensimmäisessä osiossa pyydän sinua vastaamaan seitsemään väittämään oman kokemuksesi mukaisesti.

Toisessa osiossa pyydän sinua kirjoittamaan omin sanoin omasta osaamisestasi. Tässä vaiheessa voit tarvittaessa tallentaa vastausluonnoksesi. Pääset jatkamaan kyselyyn vastaamista sähköpostiisi lähetettävän linkin avulla.

Kolmannessa osiossa pyydän sinua ilmoittamaan taustatietoja itsestäsi vastausten analysoinnin tueksi.

Sinun ajatuksesi ja kokemuksesi ovat arvokkaita, ja kiitän jo etukäteen tutkimukselle antamastasi ajasta.

Pääset kyselyyn painamalla sivun alalaidasta Seuraava -painiketta.

Seuraava

1 / 4

Kysely vapaaehtoisen osaamisesta

 Pakolliset kentät merkitään asteriskilla (*) ja ne tulee täyttää lomakkeen lähettämiseksi.

Tässä osiossa pyydän sinua vastaamaan väittämiin niin kuin itse asian koet.

Kaikkien väittämien asteikko on seuraava:

- 5 Samaa mieltä
- 4 Melko samaa mieltä
- 3 En samaa enkä eri mieltä
- 2 Melko eri mieltä
- 1 Eri mieltä

1. Osallistun mielelläni Punaisen Ristin koulutuksiin *

	1	2	3	4	5	
Eri mieltä *	☐	☐	☒	☐	☐	Samaa mieltä

2. Punaisen Ristin koulutukset ovat minulle tarpeellisia *

	1	2	3	4	5	
Eri mieltä *	☐	☐	☒	☐	☐	Samaa mieltä

3. Olen oppinut uusia asioita Punaisen Ristin vapaaehtoistehtävissä *

	1	2	3	4	5	
Eri mieltä *	☐	☐	☒	☐	☐	Samaa mieltä

4. Saan hyödyntää kaikkea osaamistani Punaisen Ristin vapaaehtoisena *

	1	2	3	4	5	
Eri mieltä *	☐	☐	☒	☐	☐	Samaa mieltä

5. Minulla on osaamista, jota en halua hyödyntää Punaisen Ristin vapaaehtoisena *

Esimerkiksi työn tai opintojen kautta saavutettu erityisosaaminen

	1	2	3	4	5	
Eri mieltä *	☐	☐	☒	☐	☐	Samaa mieltä

6. Saan riittävästi tukea vapaaehtoistehtävieni hoitamiseen Punaisessa Ristissä *

	1	2	3	4	5	
Eri mieltä *	☐	☐	☒	☐	☐	Samaa mieltä

7. Koen, että Punaisen Ristin vapaaehtoistehtävissäni hyödyntämäni osaamistani arvostetaan *

	1	2	3	4	5	
Eri mieltä *	☐	☐	☒	☐	☐	Samaa mieltä

Edellinen

Seuraava

2 / 4

Kysely vapaaehtoisen osaamisesta

 Pakolliset kentät merkitään asteriskilla (*) ja ne tulee täyttää lomakkeen lähettämiseksi.

Seuraavaksi pyydän sinua kirjoittamaan vapaamuotoisen tekstin otsikolla "Minun osaamiseni" niistä osaamiseen liittyvistä kokemuksistasi, joita sinä olet saanut SPR:n vapaaehtoisena toimiessasi.

Voit kirjoittaa itsellesi luontevalla tuntuvalta tavalla. Olen kiinnostunut sinun kokemuksestasi ja kertomukseksi sisällöstä, en niinkään tekstin oikeakielisyydestä. Tekstille ei ole asetettu vähimmäis- tai enimmäismerkkimäärää. Voit halutessasi tallentaa luonnoksen ja palata vastaukseen myöhemmin valitsemalla sivun alalaidasta "Tallenna ja jatka myöhemmin".

Kirjoittamasi kertomus tulee ainoastaan tutkimuskäyttöön ja hävitän tekstin, kun tutkielma on valmis.

8. Minun osaamiseni *

Toivon, että pysähdyt pohtimaan kaikkea sitä osaamista, jota itse olet vapaaehtoisena toimiessasi kartuttanut.

Halutessasi voit käyttää tekstisi apuna yhtä tai useampaa seuraavista kysymyksistä:

Millaisia uusia asioita olet oppinut SPR:n vapaaehtoisena toimiessasi?

Millaisiin asioihin, tilanteisiin tai vapaaehtoistehtäviin oppimasi asiat ovat liittyneet?

Millaisia vapaaehtoisena oppimiasi tietoja tai taitoja olet hyödyntänyt muilla elämän osa-alueilla?

Mistä aiemmin oppimistasi tiedoista tai taidoista on ollut sinulle hyötyä vapaaehtoisena toimiessasi?

Voit halutessasi kertoa esimerkin jostain tilanteesta, jossa koet onnistuneesi vapaaehtoisena. Mistä ajattelet onnistumisen johtuneen?

Tallenna ja jatka myöhemmin

Edellinen

Seuraava

3 / 4

Kysely vapaaehtoisen osaamisesta

 Pakolliset kentät merkitään asteriskilla (*) ja ne tulee täyttää lomakkeen lähettämiseksi.

9. Syntymävuotesi

10. Kuinka monta vuotta olet ollut mukana SPR:n vapaaehtoistoiminnassa? *

1 50

11. Piiri, jonka alueella toimit vapaaehtoisena *

Valitse ▼

Valitse

- Helsingin ja Uudenmaan piiri
- Hämeen piiri
- Kaakkois-Suomen piiri
- Lapin piiri
- Länsi-Suomen piiri
- Oulun piiri
- Satakunnan piiri
- Savo-Karjalan piiri
- Varsinais-Suomen piiri
- Åbolands distrikt -Turunmaan piiri
- Ålands distrikt
- Österbottens svenska distrikt

12. Osasto, jossa toimit vapaaehtoisena

13. Valitse kaikki toimintamuodot, joissa olet toiminut SPR:n vapaaehtoisena *

Voit halutessasi tarkentaa tekstikentässä. Luottamustoimista pyydän mainitsemaan kaikki ne tehtävät, joissa olet SPR:ssä toiminut.

☐ Ensiapuryhmätoiminta	____
☐ Henkisen tuen toiminta	____
☐ Keräystoiminta	____
☐ Lapset ja nuoret	____
☐ Luottamustoimet	____
☐ Monikulttuurisuustoiminta	____
☐ Ruoka-aputoiminta	____
☐ Terveystiedon edistäminen	____
☐ Valmiustoiminta	____
☐ Ystävätoiminta	____

14. Yhteystiedot mahdollista henkilökohtaista haastattelua varten

Täytä yhteystietosi, jos sinua saa lisäksi haastatella henkilökohtaisesti (Teams-videoyhteys). Mahdolliset haastattelut toteutettaisiin syksyn 2021 aikana.

Käsittelen tällä lomakkeella lähettämiäsi vastauksia luottamuksellisesti eikä yksittäistä henkilöä ole mahdollista tunnistaa.

Etunimi

Sukunimi

Matkapuhelin

Sähköposti

Edellinen

Lähetä